

Als ouders en kinderen elkaar niet meer zien

**Beleidsadvies
inzake contactbreuk
tussen ouders en kinderen
na beëindigde partnerrelaties**

Januari 2023

Als ouders en kinderen elkaar niet meer zien

**Beleidsadvies
inzake contactbreuken tussen ouders en kinderen
na beëindigde partnerrelaties**

Januari 2023

Onderhavig beleidsadvies werd gemaakt in opdracht van het Platform Kindermishandeling.

Dankwoord vooraf

Voor u ligt het beleidsadvies inzake contactbreuken tussen ouders en kinderen na beëindigde partnerrelaties dat tot stand is gekomen door de werkgroep ‘contactbreuk na stukgelopen relaties’ van het Platform Kindermishandeling.

Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken om alle leden van de werkgroep te bedanken om mee in dit project te stappen en hun werkervaring met ons te delen. Veel dank aan Kim Verbeemen en Benoît Cornelis (Dienst Familierecht, FOD Justitie – directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden), Wendy Vanvelthoven (advocaat-generaal bij het hof van beroep Brussel) en Mario Wijns (substituut-procureur-generaal bij het parket Antwerpen), Anelore Bruneel (familie- en jeugdrechter in de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent), Maria-Elisabeth Boone (criminoloog-coördinatrice Jeugd en Gezin bij het parket bij het hof van beroep Brussel), Allison Plaut, Valerie Swennen, Els Poelmans, Bieke Stinckens, Joyce Fiorino en Bieke Verscheure (vertegenwoordigers Lokale Politie), Fien Gilleir en Nina Gryson (Justitiehuizen, Agentschap Justitie en Handhaving, Vlaanderen), Marianne Marien en Ann Van Loy (Geïntegreerd Gezinsbeleid, Agentschap Opgroeien, Vlaanderen), Rita Van Durme (Departement Onderwijs en Vorming, Vlaanderen), Annick Deblauwe (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Vlaanderen), Sofie van Rumst (beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat), Zoë De Bauw en Morgane Vandenhove (cel Geweld, Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen), Geert Decock (advocaat en lid van de unie van jeugdadvocaten), dr. Inge Pasteels (Onderzoekshoofd Expertisecentrum PXL Social Work Research, Hogeschool PXL Hasselt) en dr. Anne Groenen (Verantwoordelijke Expertisecentrum Resilient People, UCLL Research & Expertise Limburg). Verder danken wij graag Anita Cauwaerts van de CAW Groep vzw en Wim Van de Voorde, Vlaams coördinator van de hulplijn 1712, die nog zeer gewaarde input hebben geleverd op het Platform Kindermishandeling in november 2022, alsook schriftelijke opmerkingen hebben meegegeven. De kennis en ervaring van al deze experts in het desbetreffende domein vormden een mooie aanvulling op de literatuurstudie.

Een speciale dank ook aan de leden van het Kernteam van het Platform Kindermishandeling voor de inspiratie en kritische blik op het project. Welgemeende dank aan Bruno Vanobbergen (algemeen directeur Agentschap Opgroeien, Vlaanderen) en Aura van Liefvering (beleidsmedewerker, Agentschap Opgroeien, Vlaanderen), Roel Verellen (beleidsmedewerker, Agentschap Justitie en Handhaving, Vlaanderen), Maria-Elisabeth Boone, Paul Spaens (beleidsadviseur Vaste Commissie van de Lokale Politie) en Tim Stroobants (directeur van het Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling).

Tevens heel veel dank aan alle gastsprekers voor hun hulp en inzet. Marie-France Carlier (jeugd- en familierechter in de rechtbank van eerste aanleg Namen, afdeling Dinant), Olivier Vanhaelen (gerechtsdeskundige contact-facilitator), dr. Inge Pasteels en dr. Kim Bastaits (onderzoeker-lector Expertisecentrum PXL Social Work Research, Hogeschool PXL Hasselt).

Tot slot met dank aan onze collega Hilde Van Der Linden (FOD Justitie, directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid) voor de lay-out van dit beleidsadvies.

Louise Leunis

Margot Taeymans

Leden van het Platform Kindermishandeling

FOD Justitie - directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden

Dienst voor het Strafrechtelijk beleid

Inhoudstafel

Beleidsadvies inzake contactbreuken tussen ouders en kinderen na beëindigde partnerrelaties

Dankwoord vooraf	3
1. Inleiding	8
1.1. Probleemstelling	12
1.2. Leeswijzer	13
2. Begripsbepaling	15
2.1. Het begrip ‘contactbreuk tussen ouder en kind na een beëindigde partnerrelatie’	16
2.2. Contactbreuk tussen ouder en kind als vorm van kindermishandeling	17
3. Wettelijk kader	19
3.1. De procedures: echtscheidingswet van 2007 en de regeling voor wettelijk en feitelijk samenwonenden	20
3.2. De familierechtbank	21
3.3. Het ouderlijk gezag, het verblijfsco-ouderschap en het recht op persoonlijk contact	23
3.4. Familierechtelijke maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel	27
3.4.1. Klassieke afdwingingsmaatregelen	28
3.4.2. Begeleidende maatregelen en alternatieve geschillenoplossing	32
A. Bemiddeling	34
B. Minnelijke schikking en verzoening	36
C. Collaboratieve onderhandelingen: overlegscheiding	39
D. Ouderschapsbegeleiding, therapie en scheidingstraject	40
a. Ouderschapscoördinatie bij Orato	42
b. Kinderen uit de knel	42
c. Centres d’Orientation Educative	43
d. Eigen Krachtconferenties	43
e. Parallel solo-ouderschap	44
E. Bezoekruimtes	46
F. Bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking	49
G. Hulplijn 1712	51
4. Hoorrecht van kinderen	53
5. Rechtsvergelijkend: het ouderschapsplan uit Nederland	59
6. Pilotprojecten	64
6.1. Het ouderlijk consensusmodel	65
6.2. Opvolgkamer, welzijnsonthaal en werkproces niet-naleven verblijfs- of omgangsregeling REA Antwerpen	73

6.3. Verplichte trajectkeuzebegeleiding Limburg en Leuven	77
7. Conclusies en aanbevelingen	79
7.1. Voorkom contactbreuken	80
7.1.1. Sensibilisering van de contextactoren	80
7.1.2. Tijdige detectie en laagdrempelige, toegankelijke en gratis professionele hulpverlening voor gevallen van (dreigende) contactbreuk tussen ouder en kind	81
7.1.3. Verplichte voorafgaande trajectkeuzebegeleiding	85
7.1.4. Vorming	88
A. Vorming voor trajectkeuzebegeleiders	88
B. Vorming voor advocaat	90
C. Vorming voor familierechter	91
7.2. Contactbreuken stopzetten	93
7.2.1. Van een strijdmodel naar een participatiemodel	93
7.2.2. Bezoekruimten	98
7.2.3. Hoorrecht kinderen	99
7.2.4. Ouderschapsplan	102
7.3. Algemene bevindingen	102
7.3.1. Organisatie structureel overleg op vlak van hoog conflictueuze scheidingen en contactbreuken	102
Bibliografie	106
Bijlage 1	114
Bijlage 2	130
Bijlage 3	142
Bijlage 4	146

1

Inleiding

1. Inleiding

Dit beleidsadvies kadert in de opdracht die de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (DSB) ontvangen heeft als lid van het Kernteam van het Platform Kindermishandeling, dat opgericht werd in juni 2021.

De problematiek van de hoog conflictueuze scheidingen¹ en contactbreuken tussen ouder(s) en kind(eren) staat reeds lang op de beleidsagenda. In de loop van 2011 maakten de parketcriminologen Jeugd en Gezin in samenwerking met de referentiemagistraten kindermishandeling een oplistijng van de knelpunten in de aanpak van kindermishandeling die door de Arrondissementele Raden Kindermishandeling werden gemeld². De problematiek van de vechtscheidingen³ kwam daar als één van de voornaamste knelpunten naar voor.

Als gevolg daarvan heeft het toenmalige Vlaams Forum Kindermishandeling (hierna VFK), op aanzet van het Voorzittersoverleg van de Arrondissementele Raden Kindermishandeling, besloten aan deze problematiek een werkseminarie te wijden⁴. Het werkseminarie 'Kinderen verstrikt in stukgelopen relaties' vond plaats op 11 december 2012. Bij de organisatie van dit werkseminarie had het VFK voornamelijk als doel het delen van ervaringen door actoren in het werkveld om van daaruit te zoeken naar eventuele gezamenlijke oplossingen.

Hierop heeft het VFK beslist om een specifiek stappenplan uit te schrijven om de problematiek van de vechtscheidingen als mogelijke vorm van kindermishandeling tegemoet te kunnen treden. In het kader hiervan werd aan de DSB gevraagd om alle informatie en eventuele oplossingen op te lijsten op basis van bestaande publicaties en een aantal aanzetten te geven tot verder beleid.

De DSB heeft in haar beleidsadvies 'vechtscheidingen' enkele aanbevelingen geformuleerd inzake het voorkomen van vechtscheidingen, het stopzetten van vechtscheidingen en het beperken van de schade van vechtscheidingen. In haar advies wordt vermeld dat ouderverstoting, oudervervreemding en ernstige loyaliteitsconflicten belangrijke problemen zijn bij (echt)scheidingen en zeer negatief zijn voor de ont-

---

¹ Er wordt van 'een hoog-conflictueuze scheiding' of 'vechtscheiding' gesproken indien de graad van het conflict als een 8 of hoger wordt beoordeeld door de ex-partners op een schaal van 0 tot 10. Ex-partners gaan gedurende dergelijke scheiding langdurig conflictueus met elkaar om. ("Ik hou van jou, ik hou alles van jou... Als liefde vechten wordt": onderzoek PXL Hogeschool Hasselt, 2016-2019.)

² Parketcriminologen Jeugd en Gezin, Nota ter attentie van het Vlaams Forum Kindermishandeling en het informeel overleg kindermishandeling, Knelpunten en "practices" in de aanpak van kindermishandeling, gesignaleerd vanuit de Arrondissementele Raden Kindermishandeling, Tweede inventarisatiefase – Stand van zaken december 2011, 26 januari 2012, 34 p. Het ging hierbij concreet om een rondvraag bij de Arrondissementele Raden Kindermishandeling Leuven, Brussel, Antwerpen, Hasselt en Tongeren, Gent, Oudenaarde, Dendermonde, Kortrijk en Ieper.

³ Volgens het Expertisecentrum Opvoeden en Opgroeien van het agentschap Opgroeien is er sprake van een hoog-conflictueuze (of vecht-)scheidingen bij "veelvuldige, grote en lang aanslepende conflicten en onderling wantrouwen. Ex-partners zijn hier niet meer in staat om tot goede oplossingen te komen. Er is sprake van zeer negatieve gevoelens ten opzichte van elkaar en soms acties om de ander schade toe te brengen. Men is gevangen geraakt in strijdspiralen en ziet dat soms niet meer."

⁴ Zie Verslag Vlaams Forum Kindermishandeling, 08/05/2012.

wikkeling van het desbetreffende kind⁵. Het beleidsadvies werd goedgekeurd door het VFK en de beleidsaanbevelingen werden aan de betrokken ministers overgemaakt.

In november 2015 vroeg het toenmalig kabinet Justitie aan de DSB en de Dienst Familierecht om een overzicht van mogelijke maatregelen tegen 'ouderverstoting' op te stellen. Hierin werden maatregelen van burgerlijk recht en strafrechtelijke maatregelen voorgesteld. Daarnaast werden er ook verschillende aanbevelingen uitgewerkt die onder meer stelden dat er meer aandacht voor de positie van het kind moet zijn én meer samenwerking tussen jeugdrechtbanken, de secties Jeugd en Gezin en de magistraten belast met het dossier.

Tijdens een Middag van het Recht, georganiseerd in 2020 door het directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden (DGWL) binnen de FOD Justitie, werd de problematiek en de complexiteit van het concept 'ouderverstoting' meer in detail behandeld.

Hoog conflictueuze scheidingen en daarmee samenhangende contactbreuken tussen ouders en kinderen zijn dus al jaren een thematiek waarop beleidsmakers inzetten. Toch blijft de aanpak ervan zeer versnipperd.

Op 4 juni 2021 is het Platform Kindermishandeling opgestart, een nieuw initiatief van het Agentschap Opgroeien dat het vroegere VFK heeft vervangen. Bij de opstartvergadering van het Platform Kindermishandeling werd voorgesteld dat het Platform het eerste werkjaar onder andere op het thema 'contactbreuk na stukgelopen relaties' wilde werken. De werkgroep 'contactbreuk na stukgelopen relaties' is bijgevolg een van de eerste werkgroepen die binnen het nieuwe Platform Kindermishandeling zijn opgericht. De werkgroep is samengesteld uit volgende actoren:

- » Vertegenwoordigers Justitie: DSB van de FOD Justitie (Margot Taeymans, Shelly Degroote en Louise Leunis) en Dienst Familierecht van de FOD Justitie (Kim Verbeemen en Benoît Cornelis), College van procureurs-generaal en openbaar ministerie (Wendy Vanvelthoven en Mario Wijns), familie- en jeugdrechter (Anelore Bruneel), coördinator van de parket-criminologen (Maria-Elisabeth Boone);
- » Vertegenwoordigers Lokale Politie (Allison Plaut, Valerie Swennen, Els Poelmans, Bieke Stinckens en Joyce Fiorino);
- » Vertegenwoordiging Vlaanderen: Justitiehuzen (Fien Gilleir en Nina Gryson); Agentschap Opgroeien (Marianne Marien en Ann Van Loy), Departement Onderwijs en Vorming (Rita Van Durme), Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (Annick Deblauwe);
- » Vertegenwoordiging Kinderrechtencommissariaat (Sofie van Rumst);

---

⁵ Zie beleidsnota inzake vechtscheidingen als bijzondere vorm van kindermishandeling, 2014.

- » Vertegenwoordiging Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (Zoë De Bauw en Morgane Vandenhove);
- » Advocaat en lid van de Unie van de Jeugdadvocaten (Geert Decock); en
- » Vertegenwoordiging uit de academische wereld (dr. Inge Pasteels en dr. Anne Groenen).

De werkgroep is drie keer samengekomen.

De eerste vergadering vond plaats in oktober 2021. Tijdens deze vergadering werden de verschillende leden voorgesteld en werden de probleem- en doelstelling van het project besproken en werd het project afgebakend. In deze vergadering werd besloten om in eerste instantie enkel te focussen op de relatie tussen ouder(s) en kind(eren) en niet op de relatie tussen kleinkind(eren) en grootouder(s). Vanuit vertegenwoordigers van de magistratuur werd er immers op gewezen dat die laatste gevallen vaak zeer schrijnend en moeilijk zijn en dat vanuit hun ervaring is gebleken dat dergelijke contactbreuken soms nog moeilijker zijn om op te lossen dan contactbreuken tussen ouders en kinderen. Vaak gaat hier ook een zeer lange familiegeschiedenis aan vooraf. Indien de werkgroep reeds succesvol zou kunnen zijn in de problematiek van de contactbreuk tussen ouder(s) en kind(eren), zou dit al een grote vooruitgang zijn en mogelijkerwijze een domino-effect creëren inzake de aanpak van een contactbreuk tussen grootouder(s) en kind(eren). De problematiek van de contactbreuk tussen grootouders en kleinkinderen kan evenwel het voorwerp uitmaken van toekomstig onderzoek. Verder werd ook beslist om iedere vorm van contactbreuk in het toepassingsgebied op te nemen, ongeacht de reden van de contactbreuk. Vertegenwoordigers van zowel politie, magistratuur als hulpverlening gaven namelijk aan dat er vaak beschuldigingen van (ex)-partnergeweld worden geuit bij hoog conflictueuze scheidingen en contactbreuken. Indien men dit uit het toepassingsgebied van de werkzaamheden zou sluiten, dan zou men te veel gevallen uitsluiten.

Op de tweede vergadering werd een presentatie gegeven door mevrouw Marie-France Carlier, jeugd- en familierechter uit Dinant, over het ouderlijk consensusmodel dat sinds 2014 in haar rechtbank wordt toegepast. Daarnaast heeft de heer Olivier Vanhaelen een presentatie gegeven over zijn functie als gerechtsdeskundige contact-facilitator.

Op de derde en laatste vergadering heeft dr. Kim Bastaits een presentatie gegeven over het onderzoek dat zij samen met dr. Inge Pasteels voerde en dat resulteerde in het boek 'Ik zie je niet... maar wel graag'⁶. Dit boek biedt op grond van empirisch onderzoek inzicht in contactbreuken tussen ouders en kinderen na scheiding vanuit het perspectief van de ouders, kinderen en hulpverleners.

In het kader van de werkgroep werd aan de DSB gevraagd om alle verzamelde informatie op dit gebied samen te brengen en een aantal aanzetten te geven tot mogelijke beleidsaanbevelingen. Het hier voor-

---

⁶ K. BASTAITS en I. PASTEELS, *Ik zie je niet... maar wel graag*, Brussel, Politeia nv, 2022, 239 p.

liggend advies kadert in deze opdracht. Alle informatie die door de werkgroep werd aangeleverd is hierin verwerkt en geanalyseerd. Daarnaast werd door de DBS bijkomende informatie over het onderwerp opgezocht.

Het voornaamste doel van dit beleidsadvies is het weergeven van de huidige lokale *good practices* en praktijkvoorbeelden in het kader van het voorkomen en het herstellen van een contactbreuk tussen ouder(s) en kind(eren), het verzamelen van alle nuttige informatie en het onderzoeken van de mogelijkheid van uniformisering van het beleid zodat er gericht aanbevelingen geformuleerd kunnen worden naar de bevoegde ministers. De focus van deze nota ligt op de preventie van contactbreuken tussen ouder(s) en kind(eren) als vorm van kindermishandeling, een herstel van de huidige situatie en het voorkomen van een verdere escalatie. Dit advies beoogt een structurele oplossing aan te bieden voor situaties waarin een kind ten gevolge van een beëindigde partnerrelatiecontact verliest met één of beide ouder(s).

We willen hierbij het volgende **uitgangspunt** hanteren. De meeste ouders hebben het allerbeste met hun kinderen voor, maar zijn tijdens en na een (echt)scheiding vaak volledig benomen door de relatiebreuk en de gevolgen hiervan waardoor het realiseren van een gezamenlijk en gelijkwaardig ouderschap zonder conflicten al dan niet tijdelijk buiten hun bereik komt en hun inschatting over de mogelijke effecten van hun conflicten op de kinderen niet accuraat is. Het is hierbij geenszins de bedoeling om ouders, kinderen of andere familieleden te culpabiliseren. Het doel is om beleidssuggesties te formuleren waaronder het aanbieden van een kader, waarbij ouders duidelijkheid krijgen over de mogelijke trajecten die ze tijdens hun scheiding kunnen doorlopen en waarbij het belang van het kind maximaal voorop staat. Wij zijn ons ervan bewust dat deze problematiek zeer complex en gelaagd is door een veelheid aan interpersoonlijke conflicten. De problematiek van contactbreuk tussen ouder(s) en kind(eren) vraagt dan ook om een gelaagde oplossing.

Tot slot hebben we gemerkt dat de werkgroep 'contactbreuk na stukgelopen relaties' als platform van informatie-uitwisseling in de praktijk reeds een eerste resultaat geboekt heeft. Zo heeft de presentatie van rechter Marie-France Carlier over het ouderlijk consensusmodel dat in de familierechtbank van Dinant wordt toegepast als inspiratie gediend voor de opstart van het consensusmodel in de familierechtbank van Gent. De werkgroep heeft in casu faciliterend gewerkt door inspiratie te bieden aan haar leden en contacten te leggen tussen familierechter Marie-France Carlier (Dinant) en familierechter Anelore Bruneel (Gent).

Hierna bestuderen we eerst de problematiek van de contactbreuk tussen ouder(s) en kind(eren) en bakenen we het begrip af. We bekijken de verschillende juridische en alternatieve maatregelen die hierbij van belang kunnen zijn. We gaan daarna dieper in op enkele lokale pilootprojecten die als inspiratie kunnen dienen om te eindigen met de voornaamste conclusies en beleidsaanbevelingen.

1.1. Probleemstelling

Uit onderzoek blijkt dat eerder een kleine groep van ouders en kinderen na scheiding een contactbreuk ervaart. Zo blijkt uit recente cijfers dat 6,1% van de gescheiden vaders en 1,0% van de gescheiden moeders met kinderen tussen 10 en 18 jaar, die bij minstens één van beide ouders inwonen, aangeven geen contact te hebben met hun kind. Dit percentage stijgt naar 7,8% voor gescheiden vaders en 2,0% voor gescheiden moeders met inwonende kinderen tussen 19 en 25 jaar. De percentages liggen het hoogst bij niet-inwonende kinderen tussen 19 en 35 jaar: zo geven 13,8% van de gescheiden vaders en 5,9% van de gescheiden moeders aan dat ze nooit contact hebben met hun kind. Hieruit komt voort dat contactbreuk na scheiding vaker voorkomt tussen vader en kind dan tussen moeder en kind. Daarnaast blijkt ook dat een contactbreuk vaker voorkomt bij (jong)volwassen kinderen dan bij jonge kinderen, dit is zeker het geval wanneer kinderen niet langer inwonend zijn bij minstens één van beide ouders.⁷

Hoewel globaal gezien slechts een kleine groep getroffen wordt door een contactbreuk tussen ouder(s) en kind(eren) na scheiding, is dit een zeer ingrijpende levensgebeurtenis voor de betrokkenen. Uit onderzoek in Vlaanderen is gebleken dat scheidingen die hoog conflictueus zijn of zijn gekenmerkt door een specifieke reden (bijvoorbeeld gedragsproblemen of ontrouw) eerder samenhangen met een ongewenste contactbreuk.⁸

Het gebeurt zelden dat zeer jonge kinderen een contactbreuk met een ouder ervaren⁹. Vanaf kinderen een bepaalde maturiteit hebben bereikt, kunnen ze echter een rol in het scheidingsconflict gaan spelen. Een contactbreuk is vaak het gevolg van een scheefgegroeide familiedynamiek. Een symptoom of uiting hiervan kan zijn dat een ouder, bewust of onbewust, het kind beïnvloedt en tegen de andere ouder opzet. Het kind kan hierdoor verstrikt raken in een loyaliteitsconflict. Kinderen kunnen daarnaast contact met een ouder weigeren om verschillende redenen. Zo kunnen ze de ouder die aan de oorzaak van de scheiding lag, bijvoorbeeld door een nieuwe relatie te beginnen of de gezinswoning te verlaten, uit boosheid wegduwen. Het kind kan ook partij kiezen voor de minst strenge ouder of uit bezorgdheid voor een ouder voor die ouder kiezen. Ook kan het kind de band met één ouder doorknippen omdat het conflict tussen de ouders te zwaar weegt op hem of haar, waardoor een contactbreuk een al dan niet tijdelijke oplossing kan bieden voor het kind. De verklaringen waarom kinderen het contact met hun ouder verliezen zijn dus talrijk. De context waarbinnen de contactbreuk zich voordoet kan ook gekenmerkt zijn door onveiligheid voor het kind of minstens vermoedens hieromtrent zoals bijvoorbeeld vrees voor een agressieve of verslaafde ouder.¹⁰

Ook het Kinderrechtencommissariaat heeft verschillende meldingen ontvangen over de problematiek van contactbreuken tussen ouder(s) en kind(eren). Ieder kind heeft, op basis van artikel 9 van het Inter-

---

⁷ Ibid, 31-39.

⁸ BASTAITS, K., MORTELMANS, D. en PASTEELS, I., "Sporen van ouderverstoting in het SiV-onderzoek", *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2016, 1-29.

⁹ K. BASTAITS en I. PASTEELS, *o.c.*, 31.

¹⁰ E. MERCKX, "Het EHRM over ouderlijk gezag en verblijf in het belang van het kind", *T.Fam.* 2017, afl. 9, (241) 256.

nationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK), het recht om contact te hebben met beide ouders, ook indien deze gescheiden zijn. Het Kinderrechtencommissariaat heeft zijn zorgen geuit over situaties waarin ouders reeds zo ver in een negatieve spiraal of gevecht zitten dat ze er niet meer op zichzelf kunnen uitkomen.¹¹

Een contactbreuk leidt vaak tot een veelvuldige rechtsgang en een aaneenschakeling van hulpverlening. Dit vormt een zware belasting voor de betrokken ouders, kinderen, hulpverlening, politie en justitie maar ook voor de maatschappij. Een snelle signalering van het ontstaan van deze problematiek is aangewezen en vraagt om de verrichting van een gerichte diagnostiek zodat er zonder vertraging doeltreffende acties genomen kunnen worden. Hiervoor is een specifieke deskundigheid en een goede samenwerking tussen de juridische dienstverlening en de hulpverlening (zowel de preventieve als curatieve, een hulpcontinuüm) vereist¹². Dit vergt zowel een verbreding als een verdieping van het hulpverleningsaanbod.

1.2. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het begrip contactbreuk tussen ouder en kind(eren) na een beëindigde partnerrelatie besproken. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk aandacht besteed aan een contactbreuk tussen ouder en kind(eren) als een vorm van kindermishandeling.

Hoofdstuk 3 bespreekt het bestaand wettelijk kader in verband met scheidingsprocedures, de familierechtbank, het ouderlijk gezag en het verblijfsco-ouderschap. Vervolgens worden zowel de klassieke afdwingingsmaatregelen als de begeleidende maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel en alternatieve vormen van geschillenoplossing toegelicht. Hierbij worden telkens ook enkele bedenkingen op het bestaande systeem geformuleerd.

In hoofdstuk 4 wordt het hoorrecht van kinderen onderzocht. Dit hoofdstuk bespreekt eerst het wettelijk kader rond het hoorrecht van minderjarige kinderen. Vervolgens worden de bevindingen van het praktijkonderzoek naar het spreekrecht van het kind voor Nederlandstalige familierechters van de Vlaamse Balies, het Kinderrechtercommissariaat en de Gezinsbond, met wetenschappelijke medewerking van Prof. Dr. Charlotte Declerck, uiteengezet.

Hoofdstuk 5 bestudeert het ouderschapsplan uit Nederland. Dit hoofdstuk bespreekt mogelijke voor- en nadelen van het verplicht invoeren van een ouderschapsplan en de evaluatie van de werking ervan in Nederland.

---

¹¹ Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2020-2021, *Het wachten moe*, 153-155.

¹² Ministerie van Justitie en Veiligheid (Nederland), *Adviesrapport Expertteam ouderverstoting/complexere omgangsproblematiek*, Den Haag, januari 2021, 122.

In hoofdstuk 6 worden enkele pilootprojecten besproken, namelijk het ouderlijk consensusmodel, de opvolgkamer en verplichte trajectkeuzebegeleiding, die de hedendaagse procedurementaliteit in familiale zaken willen veranderen. Het ouderlijk consensusmodel en de opvolgkamer proberen het strijdmodel dat huidige (echt)scheidingsprocedures vorm geeft te vervangen door een participatiemodel dat inzet op het stimuleren van een dialoog tussen de ouders waarbij de belangen van het kind voorop worden geplaatst. Trajectkeuzebegeleiding probeert de ouders meer informatie te verschaffen over alternatieve vormen van conflictoplossing zodat ouders aan de hand van duidelijke en volledige informatie een bewuste keuze kunnen maken over het voor hen meest geschikte oplossingstraject.

In het laatste hoofdstuk worden tot slot enkele gerichte aanbevelingen en voorstellen geformuleerd in het kader van conflictueuze scheidingen en het voorkomen en stopzetten van contactbreuken.

2

Begrips
bepaling

2. Begripsbepaling

2.1. Het begrip 'contactbreuk tussen ouder en kind na een beëindigde partnerrelatie'

In de literatuur blijken er verschillende begrippen en definities te bestaan om het fenomeen 'contactbreuk tussen ouder en kind' te omschrijven.

In 1987 introduceerde GARDNER het 'parental alienation syndrome' (PAS) of het ouderverstotingsyndroom. Volgens GARDNER zou er sprake zijn van een stoornis waarbij een kind na de scheiding tegenover één van beide ouders vijandig gedrag zou vertonen en deze zou verstoten, vaak beïnvloed door de andere ouder. Hij baseerde zich hiervoor op acht kenmerken: (i) vijandigheid vertonen naar en het negatief spreken over één ouder, (ii) een zwart-witdenken waarbij de ene ouder slecht en de andere ouder goed is, (iii) een gebrek aan een geldige reden voor de ouderverstoting, (iv) het internaliseren van het gedrag van de 'goede ouder' door het kind waarbij die laatste beweert zelfstandig zijn mening te hebben gevormd over de verstoten ouder, (v) het onvoorwaardelijk steunen van de 'goede ouder', (vi) het gedrag van de 'goede ouder' nabootsen, (vii) gebrek aan schuldgevoel over zijn gedrag en houding naar de 'slechte ouder' toe en (viii) het verspreiden van de vijandigheid naar vrienden en familie toe.¹³ Het ouderverstotingsyndroom is sterk bekritiseerd vanuit de empirisch-wetenschappelijke wereld. Verscheidene onderzoekers slaagden er niet in om de acht kenmerken van GARDNER te repliceren waardoor er niet effectief gesproken kan worden van een syndroom of stoornis.¹⁴ PAS is dan ook niet als stoornis terug te vinden in de DSM-5.

Vanwege de weerstand tegen het begrip PAS werden de begrippen 'ouderverstoting' en 'oudervervreemding' geïntroduceerd om het fenomeen aan te duiden waarbij een kind één van beide ouders afwijst. Er worden vaak drie componenten in overweging genomen wanneer men spreekt van ouderverstoting: (i) een aanhoudende afwijzing of onredelijke afkeer tegenover een ouder, (ii) de afwijzing gebeurt geheel of gedeeltelijk onder invloed en bewuste of onbewuste manipulatie van de andere ouder, (iii) waarbij er geen concrete maatstaven zijn om te bepalen of er een geldige reden is voor de afwijzing. De term oudervervreemding legt de nadruk eerder op het kind als slachtoffer en duidt op het ruimere resultaat, namelijk de vervreemding tussen ouder en kind.¹⁵

Wij hebben ervoor gekozen om het begrip 'contactbreuk' te gebruiken in plaats van 'ouderverstoting' of 'oudervervreemding' omdat deze termen een culpabiliserend en polariserend effect hebben door het

---

¹³ R.A. GARDNER, *The parental alienation syndrome : a guide for mental health and legal professionals*, ed.2, Cresskill, NJ: Creative Therapeutics; K. BASTAITS en I. PASTEELS, o.c., 15-16.

¹⁴ M. GAFFAL, "Parental alienation in divorce judgements", *Indret* 2012, afl. 4, 1-23; J. MONE en Z. BIRINGEN, "Assessing Parental Alienation: Empirical Assessment of College Students' Recollections of Parental Alienation During Their Childhoods", *Journal of Divorce & Remarriage* 2012, afl. 53, nr. 3, 157-177; E. SPRUIJT, B. EIKELENBOOM, J. HARMELING, R. STOKKERS en H. KORMOS, "Parental Alienation Syndrome (PAS) in the Netherlands", *The American Journal of Family Therapy* 2005, afl. 33, nr. 4, 303-317.

¹⁵ E. JASPAERT en C. MINNEKEER, "Ouderverstoting. Vanuit het perspectief van de familie- en jeugdrechter", *NJW* 2019, afl. 397, 138-186; C. WIEWAUTERS en K. EMMERY, "Parental Alienation Syndrome of contactbreuk. Waarom uit het oog niet uit het hart is. Kinderen verst(r)ikt in verbinding", *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2016, afl. 6, nr. 2; L. DRIESEN, "Wat als een kind zijn ouder niet meer wil zien?", *Caleidoscoop* 2016, afl. 28, nr.2, 21-27.

accent op het kind als actor te leggen. Deze termen geven de indruk dat het kind of de ouder de schuldige is door bewust de ouder respectievelijk het kind te ‘verstoten’ of te ‘vervreemden’. Er wordt hierbij geen aandacht gegeven aan de wederzijdse beïnvloeding tussen ouder en kind en de complexe gezins- en familiodynamieken. De termen bezondigen zich te veel aan ‘victim-blaming’. Het begrip ‘contactbreuk’ beschrijft de status van de relatie tussen ouder en kind vanuit een neutraal standpunt, en oordeelt niet over de complexe dynamieken van de onderliggende relatieproblematieken waardoor er ruimte wordt gelaten voor de diversiteit aan situaties die tot een kortdurende dan wel langdurende verbreking of vermindering van het contact met de ouder heeft geleid. Deze visie is ook in lijn met recente wetenschappelijk inzichten.¹⁶

Daarnaast wordt het begrip ‘partnerrelatie’ breed opgevat en focust dit beleidsadvies zich op gescheiden koppels na huwelijk of andere vormen van samenwonen.

2.2. Contactbreuk tussen ouder en kind als vorm van kindermishandeling

Het Platform Kindermishandeling heeft het standpunt ingenomen dat een contactbreuk tussen ouder en kind een vorm van kindermishandeling inhoudt. Het thema contactbreuk tussen ouders en kinderen werd dan ook als één van de eerste thema’s op de eerste vergadering van het Platform Kindermishandeling van 4 juni 2021 weerhouden door alle leden, waarna de werkgroep ‘contactbreuk na stukgelopen relaties’ werd opgericht.

Het IVRK omschrijft kindermishandeling als *‘elke vorm van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling, exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van zijn ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg over het kind heeft’*.¹⁷

Bij een contactbreuk tussen ouder en kind is er voornamelijk sprake van emotionele of psychische mishandeling. De band tussen ouder en kind wordt volledig stukgemaakt. Dit is psychisch zeer schadelijk voor een kind. Volgens SPRUYT kan het meemaken van ernstige conflicten bij een echtscheiding, zoals de psychologische oorlog tussen ouders, zorgen voor ernstige problemen, waaronder oudervervreemding, ouderverstoting en ernstige loyaliteitsconflicten. Deze problemen hangen sterk samen met ernstige ouderlijke conflicten. Dit is erg negatief voor de ontwikkeling van de kinderen.¹⁸

---

¹⁶ K. BASTAITS en I. PASTEELS, o.c., 15-17; A. BUYSSE, “Ouderverstoting. Over tussenkomen in familie zaken en in familierelaties: complexe dynamieken tussen ouders en kinderen (na scheiding)”, *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2016, afl. 6, 1-17; C. WIEWAUTERS en K. EMMERY, “Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: een complexe en gelaagde relationele werkelijkheid” in H. BLOW (ed.), *Handboek Familiaal Geweld*, Brussel, Politeia, 2017, 13.

¹⁷ Art. 19 IVRK.

¹⁸ E. SPRUYT en H. KORMOS, *Handboek Scheiden en de kinderen, voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2010, 232 p.

In Nederland heeft het 'Expertteam Ouderverstoting' de ouderverstotingsproblematiek ook als een vorm van psychische kindermishandeling bestempeld. Kinderen zouden zowel op korte termijn als op lange termijn negatieve effecten van een contactbreuk ervaren. Zo ervaren ze op korte termijn het gemis van een ouder, stress, onrust en schuldgevoelens. Kinderen krijgen een te zware verantwoordelijkheid wanneer ze (het gevoel hebben te) moeten kiezen welke ouder ze niet meer willen zien. Ook op lange termijn zorgt een contactbreuk voor negatieve gevolgen. Er is onder meer een grotere kans op gedragsproblemen (manipulatie en boosheid), depressie, psychosomatische problemen, middelenmisbruik, angst, minder zelfvertrouwen en waardering, onveilige hechting, problemen met hun opleiding en/of een beschadigde identiteit ten gevolge van de eenzijdige identificatie met de (soms onbewust) manipulerende ouder.¹⁹

Een contactbreuk komt dus vaak voor bij zeer conflictueuze (echt)scheidingen die in de rechtbanken worden uitgevochten. Ouders betrekken hun kinderen actief in het (echt)scheidingsproces waardoor de kinderen verstrikt geraken in een loyaliteitsconflict.²⁰ In haar beleidsadvies 'vechtscheidingen' heeft de DSB dan ook geschreven dat oudervervreemding en ouderverstoting ernstige vormen van kindermishandeling zijn. Deze problematieken zien we vooral terug bij vechtscheidingen. Ouders slagen er niet in om hun kinderen buiten het conflict te houden noch een onderscheid te kunnen maken tussen hun positie als ouders en hun positie als (ex-)partners. Aanwijzingen die hierop kunnen duiden zijn:

- » ruzie over de verblijfsregeling of het omgangsrecht en het kind weigeren mee te geven;
- » ondermijnen van het gezag en de persoon van de andere ouder (bv. zich negatief uitlaten over de andere ouder of teweegbrengen dat het kind de andere ouder niet meer wil zien); en
- » juridische gevechten over co-ouderschap waarbij de ouderschapskwaliteiten van de andere ouder worden betwist en men zelfs valse beschuldigingen uit.²¹

---

¹⁹ Ministerie van Justitie en Veiligheid (Nederland), o.c.

²⁰ Zorgnet Vlaanderen – FDGG Werkgroep Kindermishandeling, *Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingssituaties. De behandeling van kinderen met ernstige psychische problemen in de centra geestelijke gezondheidszorg (CGG)*, 2011, 12-13.

²¹ Zie beleidsnota inzake vechtscheidingen als bijzondere vorm van kindermishandeling, 2014.

3

Wettelijk
kader

3. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk zal eerst het bestaand wettelijk kader in verband met (echt)scheidingsprocedures, de familierechtbank, het ouderlijk gezag en verblijfsco-ouderschap worden geschetst. Daarna worden de klassieke afdwingings- en begeleidende maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel besproken. Hierbij worden telkens enkele bedenkingen geuit op het bestaande systeem. Het schetsen van dergelijk kader laat ons vervolgens toe om gerichte aanbevelingen en voorstellen te doen in het kader van conflictueuze scheidingen en contactbreuken.

3.1. De procedures: echtscheidingswet van 2007 en de regeling voor wettelijk en feitelijk samenwonenden

Sedert 1 september 2007 is in België de nieuwe echtscheidingswet²² van kracht. Hierdoor zijn er nog maar twee echtscheidingsprocedures: de echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT²³ - art. 230 oud Burgerlijk Wetboek (BW) en art. 1287 e.v. Gerechtelijk Wetboek (Ger.W.)) en de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting (EOO²⁴ – art. 229 oud BW en art. 1254 e.v. Ger.W.). Tijdens de procedure zal de rechter de partijen ook kunnen voorstellen een beroep te doen op de (gerechtelijke) bemiddeling.

Wat de kinderen betreft moeten ouders bij een EOT procedure in een voorafgaandelijk opgestelde overeenkomst, die naderhand aan de bevoegde rechter wordt voorgelegd, ten minste volgende afspraken maken:

- » afspraken omtrent het verblijf, hoofdverblijf of bilocatie: de rechtbank zal meestal het voorstel bekrachtigen behalve wanneer het voorstel indruist tegen de belangen van het kind. Het kind wordt bij één van de ouders gedomicilieerd (die dan ook het voordeel van de fiscale kinderaftrek behoudt);
- » afspraken omtrent het omgangsrecht; en
- » afspraken omtrent het onderhoudsgeld van de kinderen.

---

²² Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding, BS 7 juni 2007.

²³ Echtscheiding met onderlinge toestemming. De echtgenoten kunnen de echtscheiding bekomen indien zij voorafgaandelijk in onderlinge toestemming een overeenkomst hebben gemaakt over een aantal verplicht overeen te komen materiële en familiale aangelegenheden. Deze voorafgaande overeenkomst moet worden voorgelegd aan de rechtbank.

²⁴ Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting. Deze vorm van echtscheiding vervangt twee voorheen bestaande echtscheidingsvormen, namelijk de echtscheiding op grond van een feitelijke scheiding van meer dan 2 jaar en de echtscheiding op grond van bepaalde feiten. Het huwelijk is onherstelbaar ontwricht wanneer de voortzetting van het samenleven tussen de echtgenoten en de hervatting ervan redelijkerwijze onmogelijk is geworden door de ontwrichting. De onherstelbare ontwrichting kan bestaan in een tekortkoming aan de huwelijksplicht of in een gedraging die de voortzetting van het huwelijk definitief onmogelijk maakt bv. bewijs van overspel, geweld daden, mishandeling, grove beledigingen ... of bestaat automatisch na een feitelijke scheiding van een bepaalde duur (6 maanden bij gezamenlijke vordering, 1 jaar bij eenzijdige vordering).

Opvallend hierbij is dat er in de overeenkomst afspraken gemaakt worden over de verdeling van de kosten en het verblijf, maar nog niet over de zorg- en opvoedingstaken. In dit kader past de huidige discussie over het al dan niet invoeren van een (verplicht) ouderschapsplan voor alle echtscheidingsprocedures (zie infra).

3.2. De familierechtbank

De wet van 30 juli 2013 inzake de familierechtbanken²⁵ heeft bepaald dat geschillen - zoals de hierboven beschreven gelijkmatige huisvesting en het gezamenlijk ouderlijk gezag - door een of meer specifieke kamers van de familierechtbank worden beslecht. Elke rechtbank van eerste aanleg heeft een eigen familie- en jeugdrechtbank, waar men terecht kan met familiale geschillen en jeugdzaken. De familie- en jeugdrechtbank bestaat uit drie soorten kamers, namelijk de familiekamer(s), en de kamer(s) voor minnelijke schikking (die samen de familierechtbank vormen) en de jeugdkamer(s) (die de jeugdrechtbank vorm(t)(en)). De familiekamers zijn bevoegd voor de burgerrechtelijke geschillen binnen het gezin. De jeugdkamers zijn bevoegd voor de bescherming van het kind en de reactie op strafbare daden van minderjarigen.²⁶ De kamers voor minnelijke schikking trachten partijen te verzoenen. Deze kamers bestaan ook bij het Hof van Beroep. De wetgever heeft met de invoering van de familierechtbank ervoor gezorgd dat alle zaken met betrekking tot de gemeenschappelijke kinderen op eenzelfde wijze worden behandeld, ongeacht of de ouders gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend waren.

De familierechtbank neemt kennis van de vorderingen opgesomd in het artikel 572*bis* Ger.W. Het gaat onder meer om vorderingen over de staat van personen (bv. afstamming, adoptie, echtscheiding); tot nietigverklaring van de wettelijke samenwoning; tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden over de uitoefening van hun rechten of over hun goederen; over het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling of het recht op persoonlijk contact ten aanzien van minderjarige kinderen; over de vaststelling van de voortdurende onmogelijkheid om het ouderlijk gezag uit te oefenen; over grensoverschrijdende maatregelen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid en de bescherming van kinderen; over onderhoudsverplichtingen; over de aanduiding van de rechthebbende op kinderbijslag, indien de ouders niet meer samenwonen en over de uitbetaling ervan; over vorderingen tot tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld. Men moet wel rekening houden met de bijzondere bevoegdheden die op dit vlak zijn toevertrouwd aan de vrederechter, de jeugdrechtbank in het kader van de jeugdbeschermingsmaatregelen en de bijzondere wetgevingen.

---

²⁵ Wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van familie- en jeugdrechtbanken, *BS* 27 september 2013.

²⁶ De jeugdrechter kan burgerrechtelijke maatregelen treffen ten aanzien van kinderen indien er een verband bestaat tussen de jeugdbeschermingsmaatregelen en de burgerrechtelijke maatregelen, bijvoorbeeld om, in het geval van een beschermingsmaatregel, te voorzien in maatregelen met betrekking tot het recht op persoonlijke betrekkingen met een of beide ouders of de uitoefening van het exclusieve ouderlijk gezag (artikel 7 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.

De familierechtbank is ook bevoegd om voorlopige en dringende maatregelen te nemen. Verder is de familierechtbank bevoegd om beroepsprocedures te behandelen onder andere tegen beslissingen van vrederechters over onbekwaam verklaarde personen en in voogdijzaken, alsook tegen de bijzondere machtigingen van de vrederechter die ouders toestemming geven bepaalde handelingen te verrichten aangaande het vermogen van hun kinderen voorzien in artikel 410, §1 oud BW.²⁷

Vorderingen aangaande het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling en de onderhoudsverplichtingen voor een minderjarig kind worden voor de familierechtbank van de woonplaats van de minderjarige gebracht, of, bij ontstentenis, van de gewone verblijfplaats van de minderjarige. Indien de minderjarige geen woonplaats of geen gewone verblijfplaats heeft, is de familierechtbank van Brussel bevoegd om kennis te nemen van de vordering.²⁸ Bovendien kan de familierechtbank beslissen om de zaak naar een familierechtbank van een ander gerechtelijk arrondissement te verwijzen wanneer dit bijvoorbeeld nodig is voor de goede rechtsbedeling of het belang van het kind.²⁹ Wanneer de partijen in het kader van een andere vordering al voor een bepaalde familierechtbank zijn verschenen, wordt de nieuwe vordering in bepaalde gevallen opnieuw voor diezelfde familierechtbank gebracht.³⁰

Een familiedossier wordt geopend vanaf de eerste vordering die bij de familierechtbank wordt ingesteld. In dit familiedossier worden alle ingediende vorderingen tussen partijen die ofwel samen een minderjarig kind hebben, ofwel gehuwd zijn of waren, ofwel wettelijk samenwonend zijn of waren, samengevoegd.³¹ Zaken die betrekking hebben op het in artikel 375bis oud BW bedoelde persoonlijk contact³² alsook zaken die betrekking hebben op een kind waarvan de afstamming slechts ten aanzien van één ouder is vastgesteld, worden eveneens bij het familiedossier gevoegd.³³ Dit ‘familiedossier’ bevat dus alle opeenvolgende zaken betreffende die partijen en hun desgevallende gezamenlijke kinderen. Naast het algemeen rolnummer dat aan elke zaak wordt toegekend, krijgt het familiedossier een specifiek identificatienummer.³⁴ De bedoeling van een familiedossier is de gerechtelijke geschiedenis van de familie in één enkel dossier onder te brengen met het oog op een efficiëntere rechtsbedeling. Hierbij speelt het principe van ‘1 familie, 1 dossier, 1 rechtbank’. Eenmaal een vordering bij een familierechtbank is ingeleid, geldt het principe van de territoriale onveranderlijkheid van de familierechtbank echter onverkort. De continuïteit van het familiedossier moet verzekerd blijven en rechtbankshoppen moet te allen tijden vermeden worden. Dit principe is echter niet absoluut. Wanneer het belang van het kind dit vereist, moet de rechter het dossier, zo nodig ambtshalve, doorverwijzen naar de familierechtbank van een ander arrondissement.³⁵

---

²⁷ Art. 577, lid 2 en art. 594, 6 Ger.W.; art. 378, § 1, lid 1 oud BW.

²⁸ 629bis §2 Ger.W.

²⁹ 629bis §7, lid 1 Ger.W.

³⁰ Artt. 565, lid 2, 1° en 629bis §1 Ger.W.

³¹ Art. 725bis §1, lid 1 en §2, lid 1 Ger.W.

³² Meer bepaald zaken die betrekking hebben op het recht op persoonlijk contact tussen broers en zussen, grootouders en hun kleinkinderen en iedere andere persoon die kan aantonen een bijzonder affectieve band met het kind te hebben.

³³ Art. 725bis §1, lid 2 Ger.W.

³⁴ Art. 725bis Ger.W.

³⁵ *Ibid.*

De wet op de familie- en de jeugdrechtbank voorzag ook in een verplichte specialisatie³⁶ van de betreffende magistraten.³⁷ Wel is het zo dat al wie reeds drie jaar actief was als zetelend magistraat of parketmagistraat in de jeugdrechtbank of in de familiekamer van de rechtbank van eerste aanleg geen verplichte basisopleiding meer diende te volgen.³⁸

Naast de centralisatie van familiale materies bij één familierechtbank, werd ook de blijvende saisine ingevoerd. Dit mechanisme houdt in dat eens een zaak aanhangig is gemaakt, ze ook na een eindvonnis van de rechtbank ingeschreven blijft op de rol van de rechtbank. Hierdoor kan de zaak op verzoek van een belanghebbende op een later tijdstip opnieuw voor dezelfde rechtbank worden gebracht zonder dat een nieuwe gedingleidende akte uitgebracht moet worden.³⁹ De blijvende saisine van de familierechtbank is van toepassing op alle materies die geacht worden spoedeisend te zijn, onder andere zaken met betrekking tot de uitoefening van het ouderlijk gezag, verblijfs- en omgangsregelingen.⁴⁰ De wet van 18 juni 2018⁴¹ heeft de blijvende saisine van de familierechtbank uitgebreid tot bepaalde vorderingen ingesteld na het vonnis van een EOT. De blijvende saisine na EOT is enkel van toepassing op zaken waarbij een voorafgaand akkoord over de regeling van de uitoefening van het ouderlijk gezag en de verblijfs- en omgangsregeling met betrekking tot de gemeenschappelijke minderjarige kinderen voorlag en/of op zaken betreffende de bijdrage van ieder van beide echtgenoten in het onderhoud en de opvoeding van de kinderen.⁴²

3.3. Het ouderlijk gezag, het verblijfsco-ouderschap en het recht op persoonlijk contact

Het contact tussen ouder en kind is essentieel. Dit contact kan enkel worden opgeschort in het belang van het kind. Ook wanneer ouders uit elkaar gaan, blijft het recht op contact tussen ouder en kind bestaan. Enkel de relatie tussen ex-partners wordt verbroken, maar niet de relatie met het kind. Het principe van het **gezamenlijk ouderlijk gezag of gezagsco-ouderschap** werd met de wet van 13 april 1995⁴³ ingevoerd.

Artikel 374, §1 oud BW bepaalt dat beide ouders het ouderlijk gezag gezamenlijk blijven uitoefenen en dus alle belangrijke beslissingen over hun kind(eren) gezamenlijk moeten nemen, net zoals vóór de relatiebreuk.⁴⁴ Bij gebrek aan een overeenstemming over de organisatie van de huisvesting van het kind, over de belangrijke beslissingen betreffende zijn gezondheid, zijn opvoeding, zijn opleiding en zijn ontspanning en over de godsdienstige en levensbeschouwelijke keuzes of wanneer deze overeenstemming strijdig

---

³⁶ De specialisatie hield het volgen van een door het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding georganiseerde specifieke opleiding in.

³⁷ Art. 259sexies, §1, 2°, lid 2 en 143 §2/1 Ger.W.

³⁸ Art. 272 Wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *BS* 27 september 2013.

³⁹ P. SENAËVE, "De blijvende saisine in de praktijk van de familierechtbanken", *T.Fam.* 2021, afl. 3, (60) 60-61.

⁴⁰ Artt. 1253ter/7, §1, lid 1 en 1253ter/4, §2, lid 1 Ger.W.

⁴¹ Wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake Burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 02 juli 2018.

⁴² Art. 1288, lid 4 Ger.W.

⁴³ Wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, *BS* 24 mei 1995.

⁴⁴ Artikel 372 oud BW bepaalt dat een kind onder het gezag van zijn ouders blijft tot aan zijn meerderjarigheid of zijn ontvoegding.

lijkt met het belang van het kind, kan de familierechter de uitoefening van het ouderlijk gezag uitsluitend aan één van beide ouders opdragen. Hierbij wordt wel in een **recht op persoonlijk contact of omgangsrecht**⁴⁵ voorzien voor de andere ouder. Deze ouder heeft ook het recht om toezicht uit te oefenen op de opvoeding van het kind en het recht op informatie over het kind. Er bestaan ook tussenvormen van ouderlijk gezag waarbij in een situatie van gezagsco-ouderschap één ouder wordt toegestaan alle beslissingen te nemen over één bepaald aspect van de opvoeding (bv. onderwijs) of waarbij in geval van exclusief ouderlijk gezag bepaalde beslissingen betreffende de opvoeding alleen met instemming van beide ouders genomen kunnen worden.⁴⁶ Het Hof van Cassatie heeft de toepasselijkheid van het principe van de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag ook ten aanzien van de EOT uitdrukkelijk bevestigd.⁴⁷ Dit houdt niet in dat ouders niet voor een andere regeling zouden kunnen kiezen, maar wel dat het uitgangspunt de gezamenlijke uitoefening is.⁴⁸ Daarenboven kunnen partijen geen overeenkomst sluiten waarbij, in ruil voor een verzaking aan elke onderhoudsbijdrage, afstand wordt gedaan van het omgangsrecht met het kind. Eén van de redenen waarom een dergelijke overeenkomst nietig is, betreft het recht van het kind zelf op persoonlijk contact met de beide ouders krachtens artikel 9 IVRK.⁴⁹ Dit recht kan dus niet het voorwerp uitmaken van enige transactie tussen de ouders omdat dergelijke overeenkomsten tegen de grondvoorwaarde van het belang van het kind zouden ingaan.

Het recht om een kind bij zich te hebben is een onderdeel van het ouderlijk gezag waardoor een verblijfsregeling door de ouders bepaald zal moeten worden. Indien ouders niet langer wensen samen te leven, kunnen ze een overeenkomst maken over de verblijfsregeling van hun gemeenschappelijke kinderen. Dit akkoord kan gehomologeerd worden door de rechtbank, tenzij het kennelijk strijdig is met het belang van het kind.⁵⁰ De homologatie van een akkoord komt voor in het kader van een EOT⁵¹, een EOO⁵², een akkoord bereikt onder leiding van een magistraat van de kamer voor minnelijke schikking⁵³ of een erkend bemiddelaar⁵⁴. De wetgever stelt de overeenstemming over de verblijfsregeling tussen de ouders voorop aangezien die het best in staat zijn om hiervoor een passende oplossing te vinden. Dergelijke overeenkomst, die door beide ouders wordt gedragen, heeft immers een grotere kans op slagen.

Een belangrijke wet op dit vlak is de wet van 18 juli 2006⁵⁵, ofwel de zogenaamde bilocatiewet of de

---

⁴⁵ De termen 'omgangsregeling' en 'verblijfsregeling' zijn geen synoniemen van elkaar. Indien er sprake is van exclusief ouderlijk gezag voor de ene ouder met een recht op persoonlijk contact voor de andere ouder, zal worden gesproken over een 'omgangsregeling' die de omgang van de ouder met het kind regelt. Indien er sprake is van gezamenlijk ouderlijk gezag, zal er worden gesproken over een 'verblijfsregeling'.

⁴⁶ Art. 374 oud BW.

⁴⁷ F. BUYSENS, "Overzicht van rechtspraak EOT 2001-2012", *T.Fam.* 2013, (48) 64, dat verwijst naar Cass. 28 juni 2012, nr. C.11.0069.N, *TJK* 2012, 337.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ F. BUYSENS, *o.c.*, (48) 65, dat verwijst naar Beslagr. Luik 1 december 1997, *JLMB* 1998, 341.

⁵⁰ Art. 374, §2, lid 1 oud BW.

⁵¹ Art. 1290, lid 2 Ger.W.

⁵² Art. 1256 Ger.W.

⁵³ Art. 731, lid 8 Ger.W.

⁵⁴ Art. 1733 Ger.W.

⁵⁵ Wet van 18 juli 2006 tot het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind van wie de ouders gescheiden zijn en tot regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging inzake huisvesting van het kind, *BS* 4 september 2006; zie ook R. VASSEUR, "De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader", *TJK* 2007, afl. 1, 11-20.

wet op het **verblijfsco-ouderschap** (art. 374, §2 oud BW). Deze wet voerde het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling in. Artikel 374 §2 oud BW bepaalt dat de familierechter bij gebrek aan akkoord over de huisvesting en in geval van gezamenlijk ouderlijk gezag op vraag van minstens één van de ouders bij voorrang de mogelijkheid van een gelijkmatig verdeeld verblijf onderzoekt. Wanneer de rechtbank van oordeel is dat het gelijkmatig verdeeld verblijf niet de meest passende oplossing is, kan zij evenwel beslissen om een ongelijk verdeeld verblijf vast te leggen. Bij gebrek aan een vordering tot een gelijkmatig verdeeld verblijf door minstens één ouder, kan de rechter dit niet ambts-halve opleggen. Het gelijkmatig verdeeld verblijf mag dus zeker niet aanzien worden als een automatisme of een recht. Krachtens de wet moet de rechter bij de beoordeling van de verblijfsregeling rekening houden met zowel de belangen van het kind als die van de ouders.⁵⁶ In de rechtspraak en de rechtsleer bestaat er discussie over de verhouding tussen die belangen. Een meerderheid stelt dat de belangen van het kind op grond van het IVRK moeten primeren op dat van de ouders indien de belangen van de ouders schadelijk zouden zijn voor het kind.⁵⁷ In de rechtspraak wordt dan ook voornamelijk rekening gehouden met de belangen van het kind en de kwaliteit van het contact.⁵⁸ Toch menen bepaalde rechts-colleges en auteurs dat het belang van de kinderen evenwaardig is aan dat van de ouders.⁵⁹

De familierechtbank kan in het belang van het kind, op verzoek van de beide ouders of op verzoek van één van hen, dan wel op verzoek van de procureur des Konings, alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk gezag en de verblijfsregeling opleggen of wijzigen. Dit geldt voor de zaken die geacht worden spoedeisend te zijn.⁶⁰ Deze blijven ingeschreven op de rol van de familierechtbank, ook in geval van een uitspraak in hoger beroep. Als er dan nieuwe elementen zijn, kan dezelfde zaak opnieuw voor de rechtbank komen via conclusie of bij een schriftelijk verzoek. Dat gebeurt snel, binnen een termijn van 15 dagen na de indiening van de conclusie of het verzoek. Dit is de hierboven genoemde blijvende saisine van de familierechtbank. Onder 'nieuwe elementen' wordt verstaan:

- » feiten die niet bekend waren bij het eerste verzoek;
- » nieuwe omstandigheden waarin de partijen of de kinderen komen te verkeren en die hun situatie ingrijpend wijzigen met betrekking tot een uitkering tot levensonderhoud; of
- » nieuwe omstandigheden die de toestand van de partijen of die van het kind ingrijpend wijzigen voor wat betreft de organisatie van de verblijfsregeling, het recht op persoonlijk contact en de uitoefening van het ouderlijk gezag. De rechtbank kan het nieuwe verzoek in dit laatste geval enkel inwilligen indien het belang van het kind dit rechtvaardigt.⁶¹

---

⁵⁶ Art. 374, §2, vijfde lid oud BW; C. HUYSMANS, "Voorlopige maatregelen" in Orde Vlaamse Balies (ed.), *Handboek familierecht voor de advocaat-stagiaire 2018-2019*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2018, (45) 68-74.

⁵⁷ S. BROUWERS, "Het ouderlijk gezag, het verblijf en het recht op persoonlijk contact", in Orde Vlaamse Balies (ed.), *Handboek voor de advocaat-stagiair 2017-2018*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2017, (1) 28.

⁵⁸ *Ibid*, 39.

⁵⁹ C. DECLERCK, "De verblijfsregeling anno 2015", *T.Not.* 2015, (491) 499.

⁶⁰ Art. 387bis oud BW; art. 1253ter/4-6 Ger.W.

⁶¹ Art. 1253ter/7 Ger.W.

In geval van misbruik van het beginsel van de blijvende saisine kan de familierechter de partij bestraffen door deze te veroordelen tot de gerechtskosten of door de regel over procesmisbruik toe te passen.⁶²

» *Bedenkingen*

Hoewel de wetgever met de invoering van bovenstaande wetten het gezamenlijk uitoefenen van het ouderlijk gezag beoogde te bevorderen, is deze regelgeving in feite meer van nut voor de ouders dan voor de kinderen. Ze heeft soms zelfs het perverse effect dat ze net meer conflicten teweegbrengt.⁶³ Daar waar voor 1995 aan één van de ouders het hoederecht werd gegeven en aan de andere het bezoeksrecht, oefenen de meeste ex-partners tegenwoordig het ouderlijk gezag samen uit. Dit zorgt voor een verhoogde communicatie en kan meer kans geven op conflicten.

Er wordt vaak op gewezen dat verblijfsco-ouderschap slechts een goede keuze is bij weinig ouderlijk conflict. Verblijfsco-ouderschap kan zelfs schadelijker zijn dan andere verblijfsregelingen indien er sprake is van te veel openlijke ruzies.⁶⁴ Uit het grootschalig onderzoek 'Scheiding in Vlaanderen' kwam voort dat het welzijn van kinderen die zijn opgegroeid binnen het referentiemodel van gelijkmatig verdeeld verblijf niet hoger is dan binnen andere verblijfsregelingen. Het welzijn van kinderen is immers niet zozeer afhankelijk van de verblijfsregeling an sich, maar wel van de afwezigheid van conflict tussen de ouders en het opvoedingsklimaat.⁶⁵

De hervorming van de echtscheidingswetgeving alsook de invoering van het gezamenlijk ouderlijk gezag en het prioritair te onderzoeken verblijfsco-ouderschap hebben veel munitie gegeven aan scheidende ouders, waarbij kinderen kunnen worden ingezet als instrumenten ter naleving van onderlinge overeenkomsten tussen de ouders, vaak over de hoofden van de kinderen heen. Het inzetten van allerlei dwangmiddelen door de ouder die het contact met zijn kind dreigt te verliezen wegens de onwil van de ex-partner, lijkt contraproductief te zijn en houdt conflicten te veel in stand. De wetgeving zou daarentegen meer nadruk moeten leggen op conflictvermindering of minstens conflicthantering. Daarnaast zou er ook meer aandacht moeten worden besteed aan het ouderschap en de opvoeding en invulling hiervan na scheiding.⁶⁶

Daarnaast merken we dat de verblijfsregeling vaak wordt opgevat als een recht van de ouders, niet van het kind. Dit in tegenstelling tot artikelen 7 en 9 van het IVRK dat de verblijfsregeling in functie van de belangen en rechten van het kind formuleert. De nadruk op de ouderlijke evenwaardigheid heeft onterecht

⁶² C. HUYSMANS, o.c., (45) 118.

⁶³ I. VAN DER VALCK en E. SPRUYT, *Het ouderschapsplan en de effecten voor kinderen*, 10 oktober 2013, universiteit Utrecht, 23 p., zie infra. In deze bijdrage nemen de Nederlandse auteurs de Nederlandse wetgeving betreffende het gelijkwaardig ouderschap onder de loep.

⁶⁴ A. SODERMANS, S. VANASSCHE en K. MATTHIJS, "Verblijfsregelingen en welbevinden van kinderen: verschillen naar gezinskenmerken", *Relaties en nieuwe gezinnen* 2013, afl. 3, nr. 11, (1) 6.

⁶⁵ C. DECLERCK, o.c., (491) 498.

⁶⁶ A. VANDEKERCKHOVE, "Oog hebben voor kinderen bij scheiding? Nog niet voor vandaag?", *TJK* 2007, afl. 3, 142-146.

de indruk gewekt dat de gelijke verblijfsverdeling met betrekking tot het kind een recht is van beide ouders. De invoering van de voorrangsregel aangaande het gelijkmatig verdeeld verblijf wekt bij sommige ouders de indruk dat zij recht hebben om hun kinderen 50% van de tijd bij hen te hebben. Andere ouders voelen zich dan weer gestigmatiseerd als 'slechte ouder' indien ze hun kinderen niet voor de helft van de tijd bij zich hebben. Om deze redenen wordt door sommigen gepleit om bij de verdeling van het verblijf onder meer rekening te houden met de zorgverdeling van de kinderen tijdens de relatie. De druk van een week om week regeling kan zwaar zijn voor kinderen. Het is hierbij van belang om de wens van het kind in aanmerking te nemen. Een verblijfsregeling moet op maat van het kind worden uitgewerkt en rekening houden met de concrete gezinssituatie. Er moet zo weinig mogelijk conflictrisico zijn. De afwezigheid van conflict, de betrokkenheid van de ouders en de kwaliteit van de band tussen ouder en kind zijn vaak meer bepalend voor het welzijn van de kinderen dan de gekozen verblijfsregeling.⁶⁷

3.4. Familierechtelijke maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel

Lidstaten hebben volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) een positieve verplichting om het recht op het gezins- en familieleven krachtens artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) actief te beschermen. Zo moet de overheid voorzien in adequate en effectieve maatregelen om het recht op contact tussen ouders en kinderen ex artikel 8 EVRM te waarborgen.⁶⁸ De overheid dient hiervoor hulp aan te bieden aan de ouders, en eventueel zelfs deze hulp op te leggen aan de betrokken ouders en kinderen.⁶⁹

Conflicten tussen ex-partners zijn moeilijk te hanteren aangezien het zelden om een louter juridische kwestie gaat. Scheidingen worden vaak aangewakkerd door een emotionele brandstof zoals gevoelens van angst, verdriet, woede, wrok en pijn. Ouders willen van elkaar af als partner, maar blijven door hun gemeenschappelijke kind(eren) in een ouderschapsrelatie tot elkaar staan. De aanpak van familiale conflicten vraagt bijzondere competenties op communicatief, psychologisch en relationeel vlak. Ouders hebben ondersteuning nodig op dit vlak.

---

⁶⁷ E. MERCKX, "Verblijfco-ouderschap en het belang van het kind", *Juristenkrant* 2017, afl.343, 16; C. WIEWAUTERS en K. EMMERY, "Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: een complexe en gelaagde relationele werkelijkheid" in H. BLOW (ed.), *Handboek Familiaal Geweld*, Brussel, Politeia, 2017, 8; E. MERCKX, "Sociaalwetenschappelijk onderzoek als leidraad bij het vormgeven van kinderrechten in de wet", *TJK* 2019, afl.1, (10) 20.

⁶⁸ EHRM 6 december 2011, nr. 16192/06, Cengiz Kiliç/Turkije, ro. 124; EHRM 17 november 2015, nr. 35532/12, Bondavalli/Italië, ro.72.

⁶⁹ EHRM 30 mei 2017, nr. 38647/09, Onodi/Hongarije, ro. 38-42; EHRM 24 juli 2018, nr. 25612/12, Vyshnyakov/Oekraïne, ro. 46.

3.4.1. Klassieke afdwingingsmaatregelen

De wet van 18 juli 2006 beoogde een betere naleving te bekomen van verblijfsregelingen met de invoering van artikel 387ter oud BW. Dit wetsartikel bepaalt dat ingeval één van de ouders weigert de rechterlijke beslissingen met betrekking tot de huisvesting van de kinderen of het recht op persoonlijk contact uit te voeren, de zaak terug voor de bevoegde familierechter kan worden gebracht. De familierechter kan dan nieuwe beslissingen over het ouderlijk gezag of de huisvesting van het kind nemen. Hij kan ook de partij die het slachtoffer is van de miskennis van de gerechtelijke beslissingen toestaan een beroep te doen op dwangmaatregelen en wijst ook de personen aan die gemachtigd zijn de gerechtsdeurwaarder te vergezellen voor de tenuitvoerlegging van zijn beslissing. Verder kan de rechter een dwangsom uitspreken om te waarborgen dat de te nemen beslissing zal worden nageleefd. De rechter kan artikel 387ter oud BW niet preventief aanwenden in de eerste uitspraak over de verblijf- of omgangsregeling zonder dat reeds vaststaat dat de beslissing niet zal worden nageleefd. De uitvoerings- en dwangmaatregelen met betrekking tot verblijf- en omgangsregelingen zijn ook van toepassing indien de ouders uit de echt zijn gescheiden door onderlinge toestemming.⁷⁰

Zoals reeds eerder vermeld geldt het systeem van de blijvende saisine van de familierechter voor zaken die geacht worden spoedeisend te zijn, waaronder zaken van verblijfs- en omgangsregelingen. Hierdoor volstaat het dat de ouder die om een maatregel van uitvoering van de niet-nageleefde beslissing vraagt, een conclusie neerlegt of een schriftelijk verzoek ter griffie indient om de zaak opnieuw voor de familierechtbank te brengen.⁷¹ Deze blijvende saisine is ook van toepassing voor bepaalde vorderingen ingesteld na het vonnis van echtscheiding door onderlinge toestemming.⁷² Hierdoor kan voor dergelijke echtscheidingsvonnissen geveld vanaf 31 maart 2019 nu ook een vordering tot het bekomen van een uitvoeringsmaatregel voor de familierechtbank gebracht worden via de blijvende saisine. Voorheen diende bij uitvoeringsproblemen na een EOT een nieuwe rechtsingang te gebeuren door middel van een verzoekschrift op tegenspraak omdat er geen voorafgaande betwistingsprocedure was.⁷³

De familierechter beoordeelt of een dwanguitvoering mogelijk is. Men kan zich als ouder niet rechtstreeks wenden tot een gerechtsdeurwaarder om de gedwongen uitvoering te vragen. De rechter zal hierbij een evenwichtsoefening moeten maken tussen de reden van de weigering van contact, de naleving van het verblijfs- en omgangsrecht en het verbod van dwanguitvoering op een persoon. Het recht op de fysieke integriteit en het recht op bescherming van het gezins- en familieleven worden hier tegenover elkaar afgewogen. Indien de dwangmaatregel door de rechter wordt verleend, wordt in het vonnis vastgelegd hoe de gedwongen ophaling of terugname van het kind dient te gebeuren. De rechter kan eventueel derden aanwijzen die gemachtigd zijn de gerechtsdeurwaarder te vergezellen zoals een psycholoog,

---

⁷⁰ Art. 387ter, §2 oud BW.

⁷¹ Artt. 387ter, lid 1 en 1253ter/7, §1 Ger.W.

⁷² Art. 1288, lid 4 Ger.W.

⁷³ Art. 387ter, §2, tweede zin Ger.W.

familieid of maatschappelijk werker teneinde een goed verloop te verzekeren van de gedwongen maatregel. Indien het kind weigert mee te komen, zal de gerechtsdeurwaarder de beslissing niet *manu militari* uitvoeren. In dergelijke situatie zal de gerechtsdeurwaarder zich beperken tot het vaststellen van de overtreding.⁷⁴ Daarnaast kan ook een dwangsom worden opgelegd. Artikel 1412 Ger.W., dat een *supervoorrecht*⁷⁵ inhoudt, is eveneens van toepassing op de tenuitvoerlegging van deze dwangsom. Dit betekent dat de beslagbescherming voor lonen en vervangingsinkomsten niet geldt. De rechter moet wel uitdrukkelijk voorzien in de toepassing van dit artikel.⁷⁶ Het supervoorrecht kan niet gekoppeld worden aan een dwangsom die ten preventieve titel wordt opgelegd bij de eerste veroordeling.⁷⁷

Artikel 1253ter/6 Ger.W. bespreekt de onderzoeksmaatregelen die ter beschikking staan van de familierechter wanneer er een vordering wordt voorgelegd die betrekking heeft op een minderjarig kind. De familierechter kan in deze situatie alle maatregelen nemen en alle nodige daden van onderzoek verrichten in het belang van het kind. De macht van de rechter om onderzoeksmaatregelen te bevelen wordt echter wel beperkt door het subsidiariteitsbeginsel. Dit houdt in dat de rechter eerst moet nagaan of de nodige informatie op een andere manier bekomen kan worden vooraleer hij de onderzoeksmaatregel beveelt. Een deskundigenonderzoek heeft immers vaak een hoge kostprijs en kan voor een aanzienlijke vertraging van de procedure zorgen.⁷⁸ Partijen zijn gehouden loyaal mee te werken aan de onderzoeksmaatregelen. De rechter kan een civiele geldboete opleggen aan een niet-meewerkende partij en deze veroordelen tot schadevergoeding. Ook kan de rechter een dwangsom opleggen om de medewerking van partijen aan te moedigen.⁷⁹

Voorbeelden van mogelijke onderzoeksmaatregelen zijn een maatschappelijk onderzoek of een medisch-psychologisch onderzoek.⁸⁰ Een maatschappelijk onderzoek wordt op verzoek van de familierechter uitgevoerd door een justitieassistent die werkzaam is in een justitiehuis en heeft als doel een precies beeld te schetsen van de gezinssituatie en de omgeving van het kind.⁸¹ Dit onderzoek beoogt de rechter te helpen bij het nemen van een zo optimaal mogelijke beslissing. Naast een informatietaak kan het maatschappelijk onderzoek ook een adviesopdracht bevatten, afhankelijk van de omvang en formulering van het door de rechter gegeven mandaat. Zo kan de justitieassistent relevante informatie verzamelen omtrent de verschillende standpunten en verwachtingen inzake het ouderschap, de betekenis van het

---

⁷⁴ P. SENAËVE, "De rechtspleging inzake uitvoerings- en dwangmaatregelen m.b.t. verblijfs- en omgangsregelingen (art. 387ter BW)", in P. SENAËVE (ed), *Handboek familieprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, (885) 1011; C. HUYSMANS, o.c., (45) 98.

⁷⁵ Wanneer een persoon in gebreke blijft de krachtens een rechterlijke beslissing of een aan de echtscheiding door onderlinge toestemming voorafgaande overeenkomst bepaalde onderhoudsgelden te betalen, dan kan de alimentatieschuldeiser krachtens artikel 1412 Ger.W. beslag laten leggen op het volledige inkomen van de alimentatieschuldenaar. De in artikel 1409 Ger.W. vermelde beperking van de beslagbaarheid op de inkomsten uit arbeid kan niet aan de alimentatieschuldeiser worden tegengeworpen.

⁷⁶ S. BROUWERS, o.c., (1) 66; C. HUYSMANS, o.c., (45) 96-97.

⁷⁷ C. HUYSMANS, o.c., (45) 100.

⁷⁸ I. BOONE en N. BOURGOIS, "De onderzoeksmaatregelen bevolen door de familierechtbank" in P. SENAËVE (ed), *Handboek familieprocesrecht* (ed.2), Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, (407) 411-413; artt. 1253ter/6 en 875bis Ger.W.

⁷⁹ I. BOONE en N. BOURGOIS, o.c., 414.

⁸⁰ Art.1253ter/6, lid 3 Ger.W.

⁸¹ De justitieassistent voert in het kader van het maatschappelijk onderzoek gesprekken met het kind en derden (bv school, CLB, leerkrachten, grootouders, geneesheren, psychologen) om de thuissituatie van het kind te onderzoeken.

conflict en mogelijke voorstellen tot ouderschapsregeling. De justitieassistent zal gedurende het gehele maatschappelijk onderzoek, alsook bij het formuleren van voorstellen, het belang van het kind centraal stellen. Het maatschappelijk onderzoek wordt vaak bevolen bij ernstige bezorgdheden over de leefomstandigheden en het welzijn van het kind en/of pedagogische en materiële kwaliteiten van een ouder. Het medisch-psychologisch onderzoek wordt uitgevoerd door een psycholoog of psychiater die een deskundige-opdracht heeft gekregen in de zin van artikel 962 Ger.W. Dit deskundigenonderzoek heeft als doel de rechter te informeren over de persoonlijkheden van de betrokkenen en de gezinsdynamiek. Daarnaast geeft de deskundige een onafhankelijk en onpartijdig advies aan de rechter en tracht hij de partijen te verzoenen. In tegenstelling tot het maatschappelijk onderzoek, heeft het deskundigenonderzoek een tegensprekelijk karakter en zijn er bepaalde kosten aan verbonden. Om dit tegensprekelijk karakter te waarborgen en een controle van de rechter mogelijk te maken, dient de deskundige een verslag op te stellen van iedere vergadering die hij installeert. De deskundige moet aan het einde van zijn onderzoek een eindverslag opstellen. De advocaten van de partijen kunnen vervolgens hun conclusies neerleggen. De rechter zal op basis van het deskundigenonderzoek en de conclusies zijn beslissing nemen. Het deskundigenonderzoek kan echter maanden duren en de rechter heeft ondertussen geen zicht op het verdere verloop van het conflict.⁸² Ook het maatschappelijk onderzoek heeft te kampen met lange wachttijden. Hoewel de rapporten van de Justitiehuzen kwalitatief en goed gemotiveerd zijn, blijft een belangrijk probleem hierbij de wachttijden tussen het bevelen van het onderzoek en de ontvangst van het uiteindelijke rapport. Gemiddeld gezien neemt een maatschappelijk onderzoek drie maanden in beslag. In de praktijk kan dit soms langer duren. Zo bleek uit het werkingsverslag van de familierechtbank te Antwerpen dat er in 2021 een gemiddelde wachttijd van 10 maanden was. Dergelijke lange wachttijden zorgen ervoor dat rechters minder maatschappelijke onderzoeken bevelen dan zij in werkelijkheid noodzakelijk achten.⁸³

Indien alle maatregelen van de burgerlijke procedure zijn uitgeput, kan worden overgegaan naar het jeugdbeschermingsrecht waar een dossier van 'verontrustende opvoedingssituatie' (VOS) zal worden opgestart. De jeugdrechter zal de gevaarstoestand van het kind beoordelen en onderzoeken wat de meest geschikte oplossing is om de situatie te verbeteren. Hij beschikt hiervoor over een aantal hulpmiddelen zoals de begeleiding van het kind of zelfs de plaatsing van het kind bij ernstige gevallen van contactbreuk.⁸⁴

---

⁸² I. BOONE en N. BOURGOIS, o.c., 423; E. LANCKSWERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten. De multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, (184) 190 (hierna: E. LANCKSWERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten".); A. CASSIERS, "Drie methodes van multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten praktisch bekeken: Inzetten van psychologisch geschoolde gerechtsdeskundigen bij een dreigende verstoring van de band tussen ouder en kind", *T. Fam.* 2019, (214) 219; AGENTSCHAP VOOR JUSTITIE EN HANDHAVING, "Het maatschappelijk onderzoek in burgerlijke zaken", 2022, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/48416>.

⁸³ Rechtbank van Eerste Aanleg Antwerpen, sectie familierechtbank, Werkingsverslag 2021, 8; A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, "Hoe kunnen familierechters scheidende ouders helpen om de strijdbijl te begraven?", *T.Fam.* 2022, afl. 7, (170) 174 (hierna A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, "Hoe familierechters ouders helpen de strijdbijl te begraven?").

⁸⁴ E. JASPAERT en C. MINNEKEER, o.c., (138) 146.

Ook op strafrechtelijk vlak kan de niet-naleving van de verblijfsregeling worden bestraft. Ouders die wetens en willens rechterlijke beslissingen over de verblijfs- of omgangsregeling van hun kinderen negeren, riskeren een vervolging op basis van art. 431 en 432 Sw., zijnde het niet afgeven van kinderen⁸⁵ of op basis van artikel 391*bis* Sw., zijnde het niet betalen van een onderhoudsuitkering of familie-verlating⁸⁶. De mogelijke weghaling van het kind kan door de rechter gebruikt worden als drukingsmiddel om de ouders de ernst van de situatie laten inzien. Volgens een bevraging van jeugd- en familie-rechters in België zijn dergelijke bedreigingen slechts doeltreffend bij kinderen onder 12 jaar.⁸⁷ De nalatige ouder kan zich niet louter beroepen op het feit dat het kind zichzelf verzet tegen contact met de andere ouder om zich van zijn of haar strafrechtelijke aansprakelijk te bevrijden. De ouder moet er immers voor zorgen dat het kind zich voegt naar de opgelegde verblijfsregeling en mag hierin niet passief blijven of het kind aanmoedigen zich hiertegen te verzetten.⁸⁸

» *Bedenkingen*

De traagheid, complexiteit, kostprijs, de polariserende werking van de procedures en hoge graad van formalisme van gerechtelijke procedures bemoeilijken een duurzame conflictoplossing. In het huidige juridische systeem hebben familierechters vaak een hoge werkdruk waardoor er niet altijd tijd is om uitvoerig naar het verhaal van de ouders en de kinderen over de gezinssituatie te luisteren. Bovendien gaat er soms veel tijd verloren met de klassieke juridische aanpak, terwijl een (dreigende) contactbreuk om een snel optreden vraagt.⁸⁹

Een bevraging bij rechters in 2010 toonde aan dat er slechts zelden gebruik werd gemaakt van een dwangmaatregel. De gedwongen tenuitvoerlegging zou het herstel van contact tussen ouder en kind nog moeilijker maken.⁹⁰

---

⁸⁵ Het niet-afgeven van kinderen impliceert dat de vader of moeder van een kind niet voldoet aan de verplichtingen die opgelegd werden in een uitvoerbaar verklaarde beslissing m.b.t. de hoede over het kind. Het is geen vereiste dat deze beslissing in kracht van gewijsde getreden is. Het misdrijf bestaat op zich onafhankelijk van de betekening van de rechterlijke beslissing en het volstaat dat de dader weet dat hij in tegenspraak met de beslissing handelde. Het misdrijf wordt met toepassing van de uit te voeren beslissing gepleegd op de plaats waar het kind overgedragen moet worden.

⁸⁶ Familieverlating is een voortdurend misdrijf waarbij het vrijwillig verzaken bestraft wordt om gedurende meer dan twee maand een wettelijk onderhoudsgeld te betalen dat vastgelegd werd in een rechterlijke beslissing en waartegen geen verzet noch hoger beroep meer aangetekend kan worden. Het misdrijf wordt gepleegd op de plaats waar de betaling dient te gebeuren.

⁸⁷ E. JASPAERT en C. MINNEKEER, *o.c.*, (138) 145.

⁸⁸ C. HUYSMANS, *o.c.*, (45) 100.

⁸⁹ E. LANCKSWEERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 185.

⁹⁰ P. SENAEVE, "Drie jaar toepassing van artikel 387ter BW (wet van 18 juli 2006), *T.Fam.* 2010, afl. 6, (114) 127, 130.

3.4.2. Begeleidende maatregelen en alternatieve geschillenoplossing

De afdwingingsmechanismes van artikel 387ter oud BW blijken echter niet te volstaan, of zelfs contra-productief te werken in sommige situaties. Naast de bovengenoemde klassieke afdwingingsmaatregelen kan de rechter ook zogenaamde begeleidende maatregelen opleggen die eerder gericht zijn op contactherstel en conflictbeheersing. Dergelijke maatregelen hebben tot doel de verbetering van de communicatie tussen de ouders, hun samenwerking en het leren respecteren van elkaars positie als ouder.⁹¹

Sinds het begin van de 21e eeuw besteedt de wetgever steeds meer aandacht aan alternatieve geschillenoplossing in familiale zaken.⁹² De informatieverplichting over de alternatieve methoden van geschillenoplossing rust met ingang van 12 juli 2018 enkel nog op de griffier van de familierechtbank, en niet meer op de familierechter.⁹³ De griffier informeert de partijen op het moment van de gedinginleiding van de mogelijkheden tot bemiddeling, verzoening en elke andere vorm van minnelijke oplossing van conflicten. Partijen krijgen alle nodige inlichtingen van de griffie waaronder een informatiebrochure over bemiddeling, de teksten uit het Gerechtelijk Wetboek over de bemiddeling, een lijst met erkende bemiddelaars gespecialiseerd in familiezaken in het betrokken gerechtelijk arrondissement en inlichtingen omtrent informatiesessies, wachtdiensten of andere in het gerechtelijk arrondissement georganiseerde initiatieven gericht op de bevordering van de minnelijke oplossing van conflicten.⁹⁴

Ook advocaten hebben sinds de wet van 18 juni 2018 de mogelijkheid om de rechtszoekende te informeren over de mogelijkheid tot bemiddeling, verzoening en iedere andere vorm van minnelijke oplossing van conflicten. Zij zijn hier evenwel niet toe verplicht. Indien de advocaat meent dat een minnelijke oplossing overwogen kan worden, tracht hij dit in de mate van het mogelijke te bevorderen.⁹⁵

De familierechter hoort de partijen op de inleidingszitting over de wijze waarop ze getracht hebben het conflict op een minnelijke wijze op te lossen voor de inleiding van de zaak en gaat na of een minnelijke oplossing alsnog overwogen kan worden. De rechter kan op vraag van de partijen of indien hij dit nuttig acht de zaak verdagen naar een vaste datum die de termijn van één maand niet mag overschrijden, behoudens akkoord van de partijen volgens de regels bepaald in artikel 730/1 Ger.W. Hij kan de zaak

---

⁹¹ E. LANCKSWEERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 192.

⁹² Wet van 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, *BS* 3 april 2001; wet van 21 februari 2005 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek in verband met bemiddeling, *BS* 22 maart 2005; wet van 18 juli 2006 tot het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind van wie de ouders gescheiden zijn en tot regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging inzake huisvesting van het kind, *BS* 4 september 2006; wet van 5 april 2011 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de persoonlijke verschijning en de poging tot verzoening bij echtscheiding betreft en tot invoering van een kennisgeving over het bestaan en het nut van bemiddeling in echtscheidingszaken, *BS* 16 juni 2011; wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *BS* 27 september 2014; wet van 15 juni 2018 tot wijziging van artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek en de artikel 1253ter/1, 1253ter/3 en 1253quater van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 2 juli 2018; wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

⁹³ Datum van inwerkingtreding van de wet van 15 juni 2018 tot wijziging van artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek en de artikel 1253ter/1, 1253ter/3 en 1253quater van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 2 juli 2018.

⁹⁴ Art. 1253ter/1, §1 Ger.W.

⁹⁵ Art. 444, tweede lid Ger.W.

ook doorverwijzen naar de kamer voor minnelijke schikking.⁹⁶ De wetgever heeft voor welbepaalde spoedeisend geachte familiale zaken de persoonlijke verschijning van de partijen op de inleidingszitting verplicht omdat het succes van alternatieve geschillenoplossing hiermee verbonden is. Zo moeten partijen verplicht aanwezig zijn op de inleidingszitting voor zaken met betrekking tot afzonderlijke verblijfplaatsen, ouderlijk gezag, pleegzorg, verblijfsregeling en recht op persoonlijk contact met minderjarige kinderen, en onderhoudsverplichtingen.⁹⁷ Daarnaast moeten partijen verplicht in persoon verschijnen op de inleidingszitting, de zitting waarop vragen aangaande de kinderen worden besproken en pleitzittingen in alle zaken die betrekking hebben op minderjarige kinderen.⁹⁸ Verder kan de familierechter in elke stand van het geding de partijen gelasten persoonlijk te verschijnen onder meer om de partijen met elkaar te verzoenen of de relevantie van een akkoord na te gaan. Hij kan partijen voorstellen om de mogelijkheid van bemiddeling of minnelijke schikking te onderzoeken.⁹⁹

Naast bemiddeling, minnelijke schikking en verzoening vermeldt de wet ook 'iedere andere vorm van minnelijke oplossing van conflicten'. Te denken hierbij valt onder meer aan collaboratieve onderhandelingen of bepaalde hulpverleningsmogelijkheden zoals relatietherapie, psychotherapie, ouderschapsbegeleiding, enzovoort.¹⁰⁰

» **Bedenkingen**

Indien men een kwalitatief hoogstaande dienstverlening wil aanbieden, moet de informatieverschaffing door juridische professionals alle soorten deskundigen en conflictoplossingsmethoden omvatten die het welzijn van de betrokken partijen kunnen verbeteren. Deze informatie moet *in concreto* worden toegespitst op de zaak in kwestie, en niet *in abstracto* op een algemene wijze en losstaand van de specifieke zaak. Partijen zouden aan de hand van de gegeven informatie moeten kunnen inschatten welke mogelijkheden tot multidisciplinaire aanpak geschikt of ongeschikt zouden zijn in hun situatie. De informatie over alternatieve geschillenbeslechting wordt vandaag de dag echter te abstract gegeven en is niet voldoende uitgebreid. Zo is de informatie die door de griffier aan partijen verstrekt wordt grotendeels gericht op bemiddeling. Ouders zouden in voldoende begrijpbare taal uitleg moeten krijgen over verschillende vormen van alternatieve geschillenoplossing.¹⁰¹ Het diverse aanbod aan conflictoplossingsmethoden moet gebundeld en geduid gebundeld. Hierbij is het ook belangrijk dat de niet-gerechtelijke weg via een hulpverleningstraject meer in het vizier wordt gebracht.

⁹⁶ Art. 1253ter/1, §2 Ger.W.

⁹⁷ Art. 1253ter/2, lid 1 Ger.W.; S. DE BAUW en G. VERSCHELDEN, "De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen" in P. SENAËVE (ed), *Handboek familieprocesrecht (ed.2)*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, (163) 167-169.

⁹⁸ Art. 1253ter/2, lid 2 Ger.W.

⁹⁹ Art. 1253ter/3, §1, lid 2 Ger.W.

¹⁰⁰ S. DE BAUW en G. VERSCHELDEN, *o.c.*, 174.

¹⁰¹ E. LANCKSWERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 195-196.

A. Bemiddeling

Sinds 2001 is professionele echtscheidingsbemiddeling wettelijk erkend als mogelijk onderdeel van een echtscheidingsprocedure. Artikel 1723/1 Ger.W. omschrijft **bemiddeling** als ‘een vertrouwelijk en gestructureerd proces van vrijwillig overleg tussen conflicterende partijen met de medewerking van een onafhankelijke, neutrale en onpartijdige derde die de communicatie vergemakkelijkt en poogt de partijen ertoe te brengen zelf een oplossing uit te werken’. Artikel 1724 Ger.W. bepaalt dat geschillen bedoeld in artikel 572bis, 3°, 4°, 6° tot 10° en 12° tot 15° (waartoe geschillen over ouderlijk gezag, verblijf en persoonlijk contact behoren) het voorwerp van een bemiddeling kunnen uitmaken.

De wet onderscheidt twee soorten bemiddeling: de buitengerechtelijke bemiddeling (artt. 1730-1733 Ger.W.) en de gerechtelijke bemiddeling (artt. 1734-1737 Ger.W.). Bij een buitengerechtelijke bemiddeling doen de partijen een beroep op een professionele bemiddelaar, zonder tussenkomst van een rechter. Bij een gerechtelijke bemiddeling, wordt de bemiddeling bevolen door de rechter tijdens de procedure. De familierechter voor wie de zaak hangende is, kan op gezamenlijk verzoek van de partijen of op eigen initiatief maar met instemming van de partijen in elke stand van het geding een bemiddeling bevelen, zolang de zaak niet in beraad is genomen. De familierechter wijst de door de partijen voorgedragen bemiddelaar aan of, in geval van onenigheid tussen partijen, een erkende bemiddelaar van de lijst opgesteld door de federale bemiddelingscommissie.¹⁰² Indien de bemiddeling tot een (gedeeltelijk) bemiddelingsakkoord heeft geleid, kunnen de partijen of één van hen krachtens artikel 1733, eerste lid Ger.W. de rechter verzoeken om het akkoord te homologeren of bekrachtigen. De rechter kan de homologatie weigeren indien het akkoord strijdig is met het belang van de minderjarige kinderen.¹⁰³ De rechter zal bij de homologatie van het akkoord eveneens moeten controleren of de ouders bij het bepalen van de verblijfsregeling van het kind rekening hebben gehouden met het recht van het kind om contact te onderhouden met zijn broers en zussen.¹⁰⁴

Een bemiddeling gebeurt altijd op een vrijwillige basis, niemand kan gedwongen worden hieraan deel te nemen. Sinds de wet van 18 juni 2018 kan de rechter echter partijen doorverwijzen naar een bemiddelaar voor zover minstens één partij hiermee akkoord gaat en hij meent dat verzoening tussen partijen mogelijk is.¹⁰⁵ Dit betekent dus dat minstens één partij tegen haar wil verplicht kan worden tot een bemiddelingspoging. Er staat geen rechtsmiddel open tegen de doorverwijzing naar een bemiddelaar.¹⁰⁶ Het afdwingbare karakter van de bemiddeling moet echter genuanceerd worden aangezien er geen schikkingsdwang is. Het vrijwillige karakter van bemiddeling houdt stand op het gebied van het resultaat van de bemiddeling: zeggenschap en controle over de procedure, het verloop en het resultaat

---

¹⁰² Art. 1734 Ger.W.

¹⁰³ Art. 1736 Ger.W.

¹⁰⁴ Wet van 20 mei 2021 tot wijziging van het oud BW betreffende de persoonlijke banden tussen broers en zussen, BS 9 juni 2021.

¹⁰⁵ Art. 1734 Ger.W. gewijzigd door de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, BS 2 juli 2018.

¹⁰⁶ Art. 1735, §6 Ger.W.

van de bemiddeling blijven in handen van de partijen. De partij kan ten alle tijde een einde maken aan de bemiddeling. Verder is er op vlak van bemiddeling ook geen sprake van een verplichte bemiddelingspoging of een verplichte informatiesessie.¹⁰⁷

Vertrouwelijkheid is een tweede fundamenteel principe van de bemiddeling: wat in een bemiddeling wordt toevertrouwd en beslist, kan naderhand niet in een gerechtelijke, administratieve of arbitrage-procedure gebruikt worden. Documenten en mededelingen die in het kader van de bemiddeling worden gebruikt, kunnen niet als bewijs worden gebruikt, zelfs niet als buitengerechtelijke bekentenis.¹⁰⁸ De wet bepaalt uitdrukkelijk dat artikel 458 Sw., dat het beroepsgeheim beschermt, van toepassing is op de bemiddelaar. De rechter zal documenten verkregen met schending van de vertrouwelijkheids- of geheimhoudingsplicht ambtshalve uit de debatten weren. Het vertrouwelijke karakter van de bemiddeling kan enkel met schriftelijke instemming van beide partijen worden opgeheven binnen de door de partijen gestelde grenzen. Het bemiddelingsprotocol en eventuele bemiddelingsakkoorden of het rapport van de bemiddelaar over de mislukking van de bemiddeling vallen niet onder de vertrouwelijkheidsplicht.¹⁰⁹

» **Bedenkingen**

Het Kinderrechtencommissariaat heeft in haar jaarverslag van 2020-2021 gepleit voor de invoering van een verplicht bemiddelingsgesprek over de verblijfs- of omgangsregeling van de kinderen bij scheiding waarin ook kinderen inspraak krijgen.¹¹⁰ Met de wet van 18 juli 2006 en de invoering van de familierechtbanken is dit voor een groot stuk rechtgezet. Toch wordt nog veel te weinig gebruik gemaakt van de bemiddeling en dient de bemiddelingssector verder ondersteund en gepromoot te worden.¹¹¹ Uit gegevens van de bemiddelingsbarometer van 2021, opgesteld door de Federale Bemiddelingscommissie, is gebleken dat de vraag naar bemiddeling in familiezaken op enkele jaren tijd is gestegen¹¹², maar in verhouding tot het totaal aantal procedures vooralsnog zeer bescheiden is gebleven. Daarnaast bleek ook dat onvoldoende kennis over het concept bemiddeling in het algemeen en een voorkeur voor juridische procedures de twee grootste barrières voor bemiddeling waren.¹¹³

Verder lijkt bemiddeling het meest aangewezen in situaties waarin de familierechter bij aanvang meent dat ouders een akkoord over de verblijfsregeling kunnen bereiken met behulp van een bemiddelaar, zonder dat er verdere opvolging nodig is. De rechter zal bij een mislukte bemiddelingspoging namelijk

school

¹⁰⁷ E. VERTOMMEN, "Familierechtelijke maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel bij de niet-naleving van verblijfsregelingen", *TJK* 2022, afl. 1, (10) 15.

¹⁰⁸ Art. 1728, § 1, lid 1 Ger.W.

¹⁰⁹ Art. 1728 Ger.W.

¹¹⁰ Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2020-2021, *Het wachten moe*, 152.

¹¹¹ https://www.fbc-cfm.be/sites/default/files/content/pdf_tom_wijnant.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022; W. HENSEN, *Gerechtelijke bemiddeling: Knelpunten en mogelijkheden*, Brugge, Die Keure, 2018, 23-26.

¹¹² In 2010 werden er 1.282 bemiddelingen in familiezaken gerapporteerd, in 2020 werden er 4.733 gerapporteerd.

¹¹³ *Ibid*; https://www.fbc-cfm.be/sites/default/files/content/slides_barometer-nl.pdf, laatst geraadpleegd 17 augustus 2022.

enkel op de hoogte worden gebracht van de mislukking, maar de inhoud van de gesprekken tijdens de bemiddeling blijft wel geheim. Daarnaast kan de kostprijs van bemiddeling als een drempel worden beschouwd. Dit is vaak het geval indien er reeds kosten zijn gemaakt voor een lopende gerechtelijke procedure.¹¹⁴

We moeten ook proberen om het idee van het coöperatief ouderschap als ideaalbeeld te verlaten als dit duidelijk niet lukt. Bemiddeling kan tot de conclusie komen dat het coöperatief ouderschap echt geen optie is. Bemiddeling is zeker goed, maar men moet hiervan kunnen afstappen indien blijkt dat het beter is om met iedere ouder afzonderlijk te werken zonder dat beide ouders in contact met elkaar staan. Het idee dat coöperatief ouderschap in een bepaalde situatie niet haalbaar is, kan dus een conclusie van de bemiddelingsprocedure zijn. Indien de bemiddelaar merkt dat coöperatief ouderschap voor de betrokkenen niet het meest gepaste scenario is, kan deze bijvoorbeeld parallel solo-ouderschap voorstellen.

Verder moet er ook rekening worden gehouden met het financiële element bij een beslissing tot bemiddeling. Partijen dienen immers ook de kosten van de gerechtelijke procedure te dragen indien de bemiddeling mislukt. Om het kostenplaatje enigszins te dekken kan gedacht worden aan de mogelijkheid om bemiddeling onder het systeem van de rechtsbijstand (art. 665,5°, 671, eerste lid en 696 Ger.W.) te doen. Daarnaast kan er een samenwerkingsverband met bemiddelaars worden bekomen waarbij wordt afgesproken dat deze gratis een eerste kennismakingsgesprek willen organiseren. Dergelijke samenwerking is van toepassing in de familierechtbank te Antwerpen.¹¹⁵ De trajectbemiddeling aangeboden door het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) kan hier ook een oplossing in zijn.

B. Minnelijke schikking en verzoening

Minnelijke schikking kan worden omschreven als ‘het vrijwillig en vertrouwelijk bereiken van een akkoord ter oplossing van een geschil onder de begeleiding van een rechter met constructieve medewerking van partijen’.¹¹⁶

In familiezaken kunnen zaken met het oog op **verzoening** voorgelegd worden aan de kamer voor minnelijke schikking (KMS) van de familierechtbank dan wel van de familiekamers van het hof van beroep. Daarnaast kan de rechter op verzoek van de partijen of indien hij dit nuttig acht de doorverwijzing van de zaak naar de kamer voor minnelijke schikking van dezelfde rechtbank of van dezelfde familiekamers van het Hof van beroep bevelen, middels eenvoudige vermelding op het proces-verbaal van de zitting. Ook hebben partijen en de rechter gedurende het gehele geding de mogelijkheid te vragen dat hun zaak naar

¹¹⁴ W. HENSEN, *o.c.*, 182-183.

¹¹⁵ A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, “Hoe helpen familierechters ouders de strijdbijl te begraven?”, (170) 173.

¹¹⁶ S. DE BAUW en G. VERSCHULDEN, *o.c.*, 174.

de kamer voor minnelijke schikking wordt verwezen.¹¹⁷ In de KMS kunnen partijen onderhandelen en onderling tot een akkoord proberen komen onder begeleiding van een rechter. De rechters van de KMS moeten verplicht een bijzondere opleiding volgen. KMS-rechters mogen partijen enkel ondersteunen bij de behandeling van hun conflict. Zij mogen zelf geen beslissingen nemen en zijn dus geen beoordelaar van het geschil. Ook de advocaten van de partijen mogen enkel aanwezig zijn om bijstand te geven en niet om te pleiten.¹¹⁸

De procedure voor de KMS is vertrouwelijk. Hierdoor kunnen de partijen op een open manier met elkaar in gesprek gaan zonder dat dit zich tegen hen kan keren indien de minnelijke schikking niets oplevert. Indien partijen tot een voorlopige, gedeeltelijke of volledige overeenkomst komen, zal deze worden opgesteld via een akkoordvonnis of proces-verbaal van minnelijke schikking. Indien partijen niet tot een gedeeltelijke of volledige overeenstemming komen, zal de zaak worden terugverwezen naar de familie-kamer waarbij het dossier werd ingediend ter beoordeling van de (resterende) geschilpunten. Zowel de partijen als de rechter bij de kamer voor minnelijke schikking kunnen te allen tijde een einde maken aan de procedure van minnelijke schikking.¹¹⁹

Sinds de wet van 18 juni 2018 behoort verzoening tot de kerntaken van de rechter.¹²⁰ Hij moet in elke stand van het geding een minnelijke oplossing van de conflicten bevorderen.¹²¹ De rechter heeft dus naast zijn opdracht tot geschillenbeslechting ook de rol van verzoenende rechter. Anders dan wat het geval is bij minnelijke schikking, kan verzoening ook gebeuren zonder tussenkomst van een derde. Het toepassingsgebied van verzoening is bijgevolg ruimer omdat het niet altijd de rechter is die verzoent.¹²²

» **Bedenkingen**

Een minnelijke schikking is niet hetzelfde als bemiddeling. In tegenstelling tot bemiddeling wordt er bij een minnelijke schikking geen specifieke methodiek ingesteld en speelt de rechter-verzoener een actievare rol. De rechter kan namelijk een sturende rol en enige dwang uitoefenen omdat hij een bepaalde gezagspositie inneemt. Het verloop van een minnelijke schikking is sterk afhankelijk van de persoonlijke invulling door de rechter. Hij moet hierbij waakzaam zijn voor schikkingsdwang. Een minnelijke schikking is aangewezen indien de ouders reeds klaar zijn voor het treffen van een zakelijke regeling. Maar indien er geen goede communicatie tussen de ouders is, hun relatie vertroebeld is of indien er hevige emoties zoals kwaadheid, schuldgevoelens en angst tussen beiden spelen, ligt bemiddeling eerder voor de hand.

[Bemiddeling](#)

---

¹¹⁷ Art. 1253ter/1, §3 Ger.W.

¹¹⁸ S. DE BAUW en G. VERSCHULDEN, *o.c.*, 194-196.

¹¹⁹ Art. 1253ter/1, §3, lid 3-7 Ger.W.

¹²⁰ Art. 731, lid 1 Ger.W.

¹²¹ Art. 730/1, §1 Ger.W.

¹²² S. DE BAUW en G. VERSCHULDEN, *o.c.*, 172.

Bemiddelaars zullen de ouders ondersteunen om dergelijke emoties een plaats te geven zodat het conflict kan de-escaleren en er goede zakelijke afspraken gemaakt kunnen worden.¹²³

Magistraten moeten een opleiding van drie dagen volgen op basis van het principe hoor-wederhoor en waarbij de integratieve onderhandelingsmethode of Harvardmethode¹²⁴ eveneens fundamenteel is. Tijdens deze opleiding krijgen de magistraten psychologische inzichten aangereikt, maar deze opleiding is veel te kort. Uit onderzoek is gebleken dat schikkingsrechters psychologische inzichten in conflicten missen en meer bemiddelings- of andere technieken willen beheersen om hoog conflictueuze scheidingsconflicten te kunnen behandelen. Om deze conflicthanteringstechnieken eigen te maken zou de opleiding tot schikkingsrechter veel diepgaander en langduriger moeten zijn.¹²⁵ Partijen zijn immers vaak tevreden over het verloop van hun procedure wanneer ze het gevoel hadden dat de rechter daadwerkelijk geluisterd heeft naar hun visie en standpunten en rekening hield met de menselijke en relationele aspecten van het geschil.¹²⁶

De KMS worden echter niet in iedere rechtbank veelvuldig georganiseerd. Zo worden deze zelden of niet gebruikt in de rechtbanken te Limburg, Brugge, Henegouwen en Aarlen, gemiddeld ingezet in Kortrijk en Dendermonde en veelvuldig in Antwerpen en Gent. Bepaalde rechtbanken staan bijzonder weigerachtig opgesteld tegenover de kamers voor minnelijke schikking, niettegenstaande de wettelijke bepalingen. Het gebrek aan uniformiteit in de organisatie van de KMS is volgens onderzoek van de Orde van Vlaamse Balies ingegeven door lokale gebruiken, structurele problemen en de mentaliteit van de rechter.¹²⁷ Daarnaast ervaren kleinere rechtbanken meer problemen met de organisatie van KMS vanwege het onverenigbaarheidsprincipe en het gebrek aan personeel. De rechter die in de KMS heeft gezeteld, kan in diezelfde zaak immers niet meer optreden voor de gewone familiekamer. Deze onverenigbaarheid blijkt een te hoge drempel voor de kleinere rechtbanken om een KMS in te voeren. De huidige toestand leidt tot een ongelijke toegang tot de KMS en druist in tegen de doelstelling van de wetgever.¹²⁸

---

¹²³ E. LANCKSWERDT, "Bemiddeling en op bemiddeling gebaseerde aanpak van conflicten bij scheiding: het belang van het kind voorop", *T.Not.* 2015, (470) 487 (hierna: E. LANCKSWERDT, "op bemiddeling gebaseerde aanpak").

¹²⁴ De Harvard methode is een onderhandelingsmethode die in de jaren '80 aan de universiteit van Harvard is ontwikkeld. Deze methode beoogt om gezamenlijk tot een efficiënte en verstandige overeenkomst te komen die verder reikt dan louter een compromis op grond van standpunten. Tijdens het onderhandelingsproces moet de onderhandelaar ervoor zorgen dat de onderlinge relatie tussen partijen in stand blijft zodat aan het einde van het proces een goede relatie kan blijven bestaan.

¹²⁵ S. RAES, *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 288.

¹²⁶ R. BOONE, "Kamers voor minnelijke schikking in de familierechtbanken zijn een grote meerwaarde (interview met Sofie Raes)", *Juristenkrant* 2021, afl. 426, 8-9.

¹²⁷ Orde van Vlaamse Balies, *Open brief: evaluatie van de familierechtbanken*, 12 december 2017, 2, onuitg.; S. RAES, "Hete hang-ijzers inzake de werking van de kamers voor minnelijke schikking", *T. Fam.* 2018, afl.8, (192) 210; S. RAES, *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 148.

¹²⁸ *Ibid.*

Verder is uit onderzoek gebleken dat er zelfs in de KMS tijd te kort kan zijn om alle onderliggende zaken grondig te bespreken waardoor er bepaalde zaken vergeten kunnen worden of oplossingen onvoldoende doordacht zijn. Een meerderheid van de rechters oordeelt louter op grond van de eisen of verzoekschriften van partijen. De KMS in Antwerpen werkt als enige met een standaardmodel van akkoord waarin welbepaalde punten zijn opgenomen die zeker niet vergeten mogen worden.¹²⁹

C. Collaboratieve onderhandelingen: overlegscheiding

Een **overlegscheiding** of ‘collaborative divorce’ is een vrijwillig en vertrouwelijk onderhandelingsproces waarbij partijen met ondersteuning en begeleiding van hun advocaat tot een overeenkomst proberen te komen. Men beoogt hierbij een minnelijke oplossing te vinden die aan de belangen van iedere partij en aan die van de kinderen beantwoordt. Goede trouw, transparantie, loyaliteit en een gemeenschappelijke wil om op een menselijke manier te onderhandelen staan hier centraal.¹³⁰

Een belangrijk verschil met bemiddeling is dat de betrokken advocaten een diskwalificatieovereenkomst sluiten waarin zij zich ertoe verbinden om niet op te treden in de gerechtelijke fase indien er geen akkoord tussen de partijen tot stand zou zijn gekomen. De toezegging om zich terug te trekken als advocaat in de gerechtelijke fase creëert een veilig onderhandelingskader voor partijen. Bovendien hoopt men dat advocaten zo meer geneigd zijn om te komen tot een houdbaar akkoord aangezien zij later niet meer als raadsman zullen mogen optreden in diezelfde zaak.¹³¹

De wet van 18 juni 2018 heeft in een wettelijke omkadering voor collaboratieve onderhandelingen voorzien.¹³² De rechter kan in elke stand van het geding op gezamenlijk verzoek van de partijen en na hen hierover gehoord te hebben een collaboratieve onderhandeling bevelen, zolang de zaak nog niet in beraad is genomen.¹³³ Krachtens artikel 1744 Ger.W. kan tijdens de collaboratieve onderhandelingen beroep worden gedaan op één of meer deskundigen. Deze deskundigen kunnen bijkomende informatie verschaffen, maar ook het proces ondersteunen zoals een coach of kinderpsycholoog. Daarnaast verbinden partijen zich ertoe om tijdens de onderhandeling geen geding op te starten of voort te zetten.¹³⁴

In België wordt deze methode veelal in het Franstalige landsgedeelte gebruikt. De Franstalige Orde van Advocaten in Brussel heeft hiervoor een modelovereenkomst, een charter, een protocol voor deelname aan een overlegscheiding, een reglement en een lijst van collaboratieve advocaten op het vlak van familierecht ter beschikking gesteld.¹³⁵

¹²⁹ *Ibid*, R. BOONE, o.c., 8-9.

¹³⁰ <https://www.barreaubruelles.be/index.php/les-marcs/le-droit-collaboratif>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹³¹ E. LANCKSWERT, “Op bemiddeling gebaseerde aanpak”, o.c., (470) 476.

¹³² Wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, BS 2 juli 2018; zie artt. 1738-1747 Ger.W.

¹³³ Art. 1740 Ger.W.

¹³⁴ Art. 1741, §1, 3° Ger.W.

¹³⁵ <https://www.barreaubruelles.be/index.php/les-marcs/le-droit-collaboratif>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

» *Bedenkingen*

De kosten van een tweede advocaat in geval van een mislukking van de onderhandelingen kunnen zwaar wegen voor partijen. Daarnaast kan de verbintenis om tijdens de onderhandelingen geen gerechtelijke procedure op te starten of voort te zetten problematisch zijn in familiezaken die spoedeisend worden geacht.¹³⁶

D. Ouderschapsbegeleiding, therapie en scheidingstraject

Een conflictueuze scheiding kent een heuse dynamiek.¹³⁷ Een liefdesrelatie begint met bepaalde romantische verwachtingen van de andere. Wanneer deze echter niet aan de verwachtingen voldoet, ontstaan er gevoelens van frustratie en teleurstelling die vaak leiden tot een patroon van aanval en verdediging. Kinderen raken in deze strijd beschadigd. Ze zijn kwaad, verdrietig en vooral angstig. Angstige kinderen zoeken vooral troost en bescherming, maar kunnen hiervoor niet altijd bij hun ouders terecht. In dergelijke situaties is het kind op zichzelf aangewezen of dient het te vertrouwen op andere bronnen van veiligheid, zoals broers of zussen of andere familieleden, die zelf vaak ook betrokken zijn bij het conflict. Het kind wil niet kiezen tussen de ouders, maar kan zich hierover niet uiten, aangezien iedere uiting als (juridische) munitie gebruikt kan worden in de strijd van de ouders.

De rechtspraak verwijst soms naar het bestaan en het nut van ouderschapsbegeleiding.¹³⁸ Bij ouderschapsbegeleiding komt een gespecialiseerde derde tussen in het gezinsconflict en probeert de ouders de principes en gevolgen van het ouderlijk gezag te doen inzien. De hulpverlener in kwestie zal trachten meer eerbied voor de plaats van de andere ouder en het belang van deze voor het kind op te wekken.¹³⁹ De hulpverlener zal bijgevolg een zekere vorm van **psycho-educatie**¹⁴⁰ in hoofde van de ouder verlenen.¹⁴¹ Het hoog aantal hulpvragen over hoog-conflictueuze scheidingen en hoog-conflictueus ouderschap,

¹³⁶ S. DE BAUW en G. VERSCHULDEN, *o.c.*, 175.

¹³⁷ J. VAN LAWICK, "Vechtscheidende ouders en hun kinderen", *Systeemtherapie* 2012, afl. 24, nr. 3, (129) 133.

¹³⁸ Famrb. Leuven 23 augustus 2019, nr. 17/1632/A, onuitg: familierechter vroeg de ouders om het therapeutisch groeiprogramma "Kinderen uit de Knel" te volgen nadat de vader het gevoel had dat de moeder de kinderen van hem zou vervreemden; Luik 8 januari 2013, *Act.dr.fam.* 2015, 14-15.

¹³⁹ In het Modulehandboek van de CAW Groep is een hoofdstuk gewijd aan het onderwerp 'ouderschapsbegeleiding'. Hulpverleners van de CAW's dienen die module in te zetten wanneer er wordt gewerkt rond het onderwerp ouderschap (afzonderlijk van de juridische of feitelijke scheidingscontext) waarbij nadruk wordt gelegd op het welbevinden van de ouders en de kinderen. De doelgroep van de module zijn ouders die uit elkaar zijn gegaan en hierbij vragen hebben in verband met hun ouderschap.

¹⁴⁰ Psycho-educatie is een methodiek in de hulpverlening waarbij een reeks opvoedkundige of educatieve interventies worden gebruikt ter verwerving van kennis, psychologische verwerking, zelfvertrouwen en vaardigheden met als doel de ouder leren omgaan met bepaalde situaties.

¹⁴¹ E. VERTOMMEN, *o.c.*, (10) 17.

bijvoorbeeld bij hulplijn 1712 en de CAW's, illustreert de nood aan een professioneel en gratis aanbod.¹⁴²

De hulpverlener behandelt onder meer volgende onderwerpen: inzichten omtrent contactbreuken tussen ouder en kind, het verschil tussen ouderschap en ex-partnerschap, processen en mechanismen van scheidingen en relaties, loyaliteit van kinderen naar ouders toe, en de verschillen in ouderschap en erkenning voor beide ouders. De spreuk 'het partnerschap eindigt, het ouderschap blijft bestaan' wordt vaak gebruikt om ouder-kindrelaties na een scheiding aan te duiden. Men wil hiermee ouders sensibiliseren over het feit dat het gezamenlijk ouderschap na de scheiding blijft bestaan ondanks dat men ex-partner is geworden. Vanuit de hulpverlening wordt gesteld dat er voornamelijk nood is aan coaching, dit is zeker het geval bij hoog conflictueuze scheidingen waarbij betrokken ouderschap moeilijk te bereiken is vanwege de strijd tussen beide ouders en een toevloed van verwijten. De hulpverlening beoogt ouders meer inzicht te brengen over eigen gedrag en de gevolgen hiervan voor de kinderen.

Het is aangewezen dat de psycho-educatie op maat wordt aangebracht. De hulpverlener dient algemene inzichten te concretiseren en de psycho-educatie meteen toe te passen op het niveau van het individueel verhaal van de betrokken partijen. Op deze manier kunnen ouders inzien dat gebeurtenissen die zij als zeer persoonlijk beschouwen, toch vaker voorkomen bij conflictueuze scheidingen en meer generieke patronen volgen. Verder vindt informatie op deze manier hopelijk sneller ingang omdat de uitleg van de hulpverlener sneller herkenbaar en verhelderend is. Ook versterkt dit de vertrouwensband tussen hulpverlener en ouders of kinderen vanwege het feit dat zij zich gehoord voelen in de bijzonderheden van hun eigen verhaal. Daarnaast dient de psycho-educatie ook meerdere malen herhaald te worden wanneer de ouders in dezelfde denkpatronen vast blijven zitten.¹⁴³

Het is hierbij ook van belang dat ouders bijgeschoold worden over de juridische context van een echtscheiding en de wetgeving inzake gezamenlijk ouderlijk gezag en verblijfsco-ouderschap. De wetgeving (artikel 374 oud BW) vraagt namelijk geen strikt co-ouderschap op vlak van tijdsbesteding en verblijf, maar toch denken veel ouders dat dit wel zo hoort. Ouders voelen zich vaak verplicht om een week-week verblijfsregeling af te sluiten, ook wanneer dit in de praktijk niet bij hun noden of die van hun kinderen past. Het is ook voor de scheiding niet zo dat de tijd die ouders met hun kinderen doorbrengen steeds 50/50 verdeeld wordt. Ouders gaan te veel uit van het recht op een gelijkmatig verdeeld verblijf. Dit is in de praktijk vaak een bron van vele conflicten. Er wordt gesproken van een recht op co-ouderschap, het hoederecht etc.... Ouders hebben vaak een verkeerde interpretatie van de wetgeving, wat verkeerde verwachtingen en

---

¹⁴² Hulplijn 1712 kreeg over ongeveer 450 gemelde personen, vaak kinderen, betrokken bij een scheidingsproblematiek een oproep in 2021. De CAW's hadden in 2021 7.341 cliënten die een eerste hulpverlenend onthaalgesprek kregen op het thema scheiding. Voor wat de begeleiding betreft kregen in 2021:

- » 922 cliënten Ouderschapsbegeleiding;
- » 310 cliënten Scheidingsbegeleiding;
- » 733 cliënten Ouderschapsbemiddeling buiten scheidingscontext;
- » 448 cliënten Scheidingsbemiddeling; en
- » 2.318 Contactherstel via de Bezoekruimte (224 vrijwillig, 1.988 gerechtelijk/gedwongen en 6 niet gespecificeerd).

¹⁴³ K. BASTAITS en I. PASTEELS, *o.c.*, 222.

uiteindelijk ook conflicten schept. Het preventieve aanbod van het CAW zou hier kunnen op inspelen via het ter beschikking stellen van begrijpbare en bruikbare informatie omtrent het wetgevend kader bij scheiding. Ook wordt het idee geopperd om hierbij te voorzien in een soort 'lexicon', als hulpmiddel voor de ouders.

Er zijn verschillende organisaties die ouderschapsbegeleiding of andere vormen van therapeutische en psychologische programma's en/of andere vormen van hulpverlening aanbieden, zoals onder meer het programma Kinderen uit de Knel of andere modules in het kader van ouderschap bij de CAW's, ouderschapscoördinatie bij Orato of de Eigen Kracht Conferenties.¹⁴⁴ Hieronder worden enkele begeleidingsprogramma's besproken.

a. Ouderschapscoördinatie bij Orato

De ouderschapscoördinatie wordt aangeboden bij hoog conflictueuze scheidingen en bestaat uit een gestructureerde methode waarbij een combinatie van bemiddeling, coaching en psycho-educatie wordt gebruikt. Er vinden tweewekelijkse sessies plaats gedurende een periode van zes maanden tot twee jaar. Het gezin, advocaten, hulpverleners en eventuele nieuwe partners worden betrokken in het proces. Het programma beoogt een betere communicatie tussen de ouders en een houdbaar gezamenlijk ouderschap.¹⁴⁵

b. Kinderen uit de knel

Het project 'Kinderen uit de Knel' is een hulpverleningsprogramma dat wordt aangeboden aan gezinnen die verstikt zijn geraakt in conflict ten gevolge van een scheiding en hier niet meer uit geraken. Het programma omvat een oudergroep en een kindergroep die onder begeleiding oefeningen doen op een interactieve manier en in gescheiden ruimtes. Ouders werken aan het doorbreken van destructieve patronen en zoeken oplossingen voor terugkerende problemen. Het welzijn van de kinderen staat hier steeds voorop. In totaal zijn er acht sessies van twee uur. Beide ouders moeten aan het programma deelnemen. Gedurende het programma wordt aan de ouders verzocht om hun juridische procedure tijdelijk op te schorten. Kinderen uit de Knel werd door heel wat CAW's aangeboden. Het intensieve karakter van dit aanbod én het feit dat hier geen middelen tegenover stonden, maakten dat de CAW's echter zijn afgehaakt. Op dit moment wordt dit hulverleningsprogramma nergens meer aangeboden en wordt vooral ingezet op ouderschapsbegeleiding rekening houdend met de efficiënte inzet van het beperkte aantal personeelsleden.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/relatie-gezin-omgeving/>, geraadpleegd op 22 juni 2022; <https://www.ookwel.be/projects>, geraadpleegd op 22 juni 2022; <https://www.orato.be/Psycho-educatie>, geraadpleegd op 22 juni 2022.

¹⁴⁵ E. LANCKSWEEERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 189-190.

¹⁴⁶ <http://www.kinderenuitdeknel.be/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

Uit Nederlands onderzoek is gebleken dat het laten deelnemen van scheidingskinderen aan groepsprogramma's hulpverlenend werkt.¹⁴⁷ Kinderen die bij dergelijk programma betrokken waren, bleken in de nameting veel minder problemen te hebben dan in de voormeting. Ook voor de ouders is dit zeer nuttig. DUIJVENSTEEN en NOORDINK hebben 25 scheidingsexperts uitgebreid geïnterviewd en hieruit is gebleken dat zij allen meenden dat de nadruk steeds op ouderschapsbegeleiding en ouderschapsreorganisatie dient te liggen indien ouderlijke conflicten of het verloop van de scheiding probleemgedrag bij de kinderen veroorzaken. Ouders moeten door een meerzijdig partijdige hulpverlener geholpen worden om hun eigen gedrag kritisch te leren begrijpen, hun eigen aandeel in de problemen van hun kind te onderkennen en ook om te leren aanvaarden dat de ex-partner een rol van mede-opvoeder speelt.¹⁴⁸ Er is dus steeds nood aan ouderlijke conflictbeheersing.

c. Centres d'Orientation Educative

Een andere vorm van interdisciplinaire hulp zijn de Centres d'Orientation Educative. Deze centra bieden psychologische, sociale en educatieve begeleiding aan minderjarigen en hun familieleden aan, nadat ze hiervoor mandaat hebben verkregen van de jeugdrechter of jeugdhulp. Er is minstens 1 COE per gerechtelijk arrondissement binnen de Federatie Wallonië-Brussel.¹⁴⁹

d. Eigen Krachtconferenties

Bij de Eigen Krachtconferenties (EKC) staat de deskundigheid en het probleemoplossend vermogen van familie, vrienden en andere steunfiguren centraal. Een onafhankelijk EKC-coördinator gaat samen met de betrokkenen op zoek naar leden van zijn of haar netwerk die in groep willen nadenken over een plan van aanpak. Er wordt ook bekeken welke deskundigen informatie kunnen verschaffen over bijkomende onderwerpen die naar boven zijn gekomen. De leden van het netwerk worden vervolgens uitgenodigd voor een groepsgesprek met de betrokkenen in het bijzijn van professionele hulpverleners. In eerste instantie volgt een voorstellingsronde. Hierna komen deskundigen het gesprekslokaal binnen en delen ze de nodige deskundige informatie. Tijdens beide fasen kunnen de aanwezigen vragen stellen aan de hulpverleners en deskundigen. Vervolgens dienen alle professionals en de EKC-coördinator het lokaal te verlaten. De leden van het netwerk en de betrokkenen dienen, zonder inmenging van professionals, samen een plan van aanpak op te maken dat tegemoet komt aan het probleem dat aanleiding heeft gegeven tot de EKC. De EKC-coördinator zal enkel beoordelen of het opgestelde plan concreet en werkbaar is, aan de wettelijke basisvoorwaarden voldoet en of de veiligheid van de betrokken kinderen in elke afspraak binnen het plan is gegarandeerd.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ I.E. VAN DER VALK, A. VAN DER BROEK, M. VAN DOORN, E. SPRUIJT, M. DEKOVIC en W. MEEUS, "KIES voor het kind! Bevindingen van het effectonderzoek naar Kinderen in Echtscheidingsituaties (KIES) in het Basisonderwijs", *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* 2013, afl. 52, 369-379.

¹⁴⁸ P. DUIJVENSTEEN en T. NOORDINK, "Kinderen van gescheiden ouders in de klinische praktijk. Scheidings specifieke elementen in diagnostiek en behandeling op basis van een Delphi-studie", *GZ-Psychologie* 2013, afl.5, 10-16.

¹⁴⁹ <https://www.droitsquotidiens.be/fr/lexique/centre-dorientation-educative>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹⁵⁰ N. DE KEYSER, "drie methodes van multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten praktisch bekeken: Eigen Kracht-Conferenties", *T.Fam.* 2019, afl. 7-8, (214) 215.

EKC beoogt in verschillende stappen een plan uit te werken met concrete afspraken door middel van het probleemoplossend vermogen van de betrokkenen en hun netwerk aan te spreken. De deelnemers van het programma gaan bepaalde engagementen aan en nemen hiervoor verantwoordelijkheid. Het doel van het EKC is dat de betrokkenen en hun netwerk in besloten kring een plan uitwerken dat tegemoetkomt aan de problemen. Professionele hulpverleners zullen enkel worden ingeschakeld indien er voor bepaalde zaken geen oplossing gevonden kan worden. Aan de hand van de steun en opvang van het eigen netwerk hoopt men de situatie van de betrokkenen snel te verbeteren door de zorgpunten van de betrokkenen te laten afnemen.¹⁵¹

e. Parallel solo-ouderschap

Bij complexe of (hoog)conflictueuze scheidingen kan ook de methodiek van Parallel Solo-Ouderschap (PSO) gebruikt worden. Bij PSO staat de relatie tussen ouder en kind centraal. In plaats van te focussen op de verbetering van de horizontale relatie of communicatie tussen de ouders, werkt men hier enkel rond de relatie tussen ouder en kind. Bij deze methodiek wordt het uitgangspunt dat 'beide ouders samen ouder moeten blijven' verlaten. Men vertrekt hier vanuit het eigen ouderschap en het idee dat beide ouders naast elkaar allebei ouder zijn van het kind. Iedere ouder moet zijn verantwoordelijkheid nemen, maar men moet ook de andere ouder in zijn of haar rol als ouder erkennen. PSO is bijgevolg een individueel oudertraject.¹⁵² Hoewel coöperatief ouderschap in theorie de ideale situatie is, moet men dit in bepaalde situaties ook kunnen verlaten en accepteren dat ouders een parallel ouderschap voeren met zo weinig mogelijk overleg. Men zal echter over een aantal onderwerpen steeds overleg nodig zijn, zoals bijvoorbeeld de schoolkeuze. Parallel solo-ouderschap kan bijvoorbeeld ook de insteek van de module ouderschapsbegeleiding bij de CAW's zijn.

Het Expertisecentrum PXL Social Work Research en de praktijk jeugdhulp bij Agentschap Opgroeien (regio Antwerpen) hebben ouderschapsreorganisatieoverleg (ORO-tafels) gecreëerd voor de aanpak van complexe scheidingen en hoog-conflictueuze scheidingen. Een ORO-tafel is een netwerkbijeenkomst die gebruik maakt van een welbepaalde methodiek (één voorzitter, psycho-educatie en oefeningen). Iedere ouder moet met zijn of haar netwerk nadenken over de impact van 'strijdende ouders' op kinderen en manieren waarop dit aangepakt kan worden. Dit programma kiest voor aparte oudersporen via parallel solo-ouderschap.¹⁵³ De ORO-aanpak is tot stand gekomen aan de hand van empirisch onderzoek bij meer dan 100 ervaringsdeskundigen en 150 professionals uit verschillende sectoren die in hun beroepspraktijk werken met hoog-conflictueuze scheidingen alsook aan de hand van jarenlange praktijkervaring in het omgaan met hoog-conflictueuze scheidingen in jeugdhulpverlening. Deze innovatie aanpak beoogt sensitief ouderschap te faciliteren en een welzijnskader te creëren voor families die in de dynamieken van een hoog-conflictueuze scheiding zijn vastgelopen. De ORO-aanpak is gebaseerd op vijf pijlers:

---

¹⁵¹ E. LANCKSWERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 190.

¹⁵² <https://www.parallel-solo-ouderschap.be/wat-is-parallel-solo-ouderschap>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022; L. COTTYN, *Complexe scheiding, uit de maalstroom van conflict. Een systemische gids voor hulpverleners*, Interactie-Academie, 2021.

¹⁵³ [rapport-wanneer-onvoorspelbare-onvoorstelbaar-reeel-wordt.pdf \(opgroeien.be\)](#), laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

1. keuze voor aparte oudersporen via parallel solo-ouderschap;
2. kinderen als volwaardig actor beschouwen;
3. inzetten op en versterken van de kwaliteit van ouder-kindrelaties door het stimuleren van sensitief ouderschap;
4. formele en informele netwerken bij het proces betrekken; en
5. verlenen van psycho-educatie op basis van een systemische visie om het conflict te begrijpen.¹⁵⁴

De Hogeschool PXL biedt opleidingen tot ORO-coach aan. Deze opleiding beoogt professionals die werken rond complexe scheidingen de nodige handvatten aan te reiken om conflictpatronen in scheidingsituaties te herkennen en te doorbreken.¹⁵⁵

Vanaf 2021 biedt het CAW Limburg een nieuw gesubsidieerd ouderschapsbegeleidingsprogramma 'ouderschap in complexe scheiding (OSC)' aan voor hoog conflictueuze scheidingen. Dit programma is ontstaan onder impuls van de visienota van de werkgroep 'hoog-conflictscheiding' opgericht door het Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp (IROJ). De aanmelding voor dit programma gebeurt steeds via een gerechtelijke doorverwijzing (vonnis, beschikking, maatregelen of beslissing van het parket). De ouders dienen wel zelf contact op te nemen met het CAW. De betrokken ouders moeten minstens 1 jaar gescheiden leven met kinderen tot 21 jaar. Er zijn geen exclusievoorwaarden zoals drugs, anderstaligheid, psychische problematiek of één van de ouders woonachtig buiten Limburg. Men biedt individuele begeleiding aan per ouder met een focus op parallel solo-ouderschap. Het programma wil afstappen van het strijdka-der tussen de ouders en werken naar een welzijnskader. Ook het netwerk van iedere ouder wordt hierbij betrokken. Naast een begeleiding van de ouders, is er ook een begeleiding van de kinderen mogelijk. Zelfs indien één van de ouders hieraan niet wil meewerken, werkt men enkel verder met één ouder en de kin-deren. Het programma duurt maximaal 1 jaar en is kosteloos. Echter, een nadeel van dit programma is het feit dat de gerechtelijke procedure niet stopgezet wordt.¹⁵⁶

» **Bedenkingen**

Uit een rechtspraakanalyse is gebleken dat rechters ouders enkel doorverwijzen naar een specifiek thera-peutisch programma of een specifieke vorm van ouderschapsbegeleiding indien beide ouders hiermee akkoord gaan.¹⁵⁷ Ouderschapsbegeleiding is gebaseerd op vrijwilligheid en maakt deel uit van de vrijwillige hulpverlening. Er is tot op heden dan ook geen enkele wetsbepaling die het mogelijk maakt voor de rechter

om

¹⁵⁴ <https://ins.pxl.be/Seminar/95993200>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/getuigenissen/partner-ben-je-soms-maar-even-ouder-ben-je-voor-het-leven/> en <https://opgroeienfestival.be/wp-content/uploads/2021/12/Complexe-scheiding-CAW.pdf>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹⁵⁷ E. VERTOMMEN, o.c., (10) 17; Brussel (41e k.) 10 december 2014, *JLMB* 2017, afl. 2, 53; Bergen 20 juni 2017, *RTDF* 2018, 186-189.

om dergelijke begeleidingen met dwang op te leggen aan de ouders.¹⁵⁸ Er is een verbod van dwanguitoefening tegen de persoon en van het binnendringen in het gebied van de persoonlijkheid. Dit is door het Hof van Cassatie als algemeen rechtsbeginsel erkend.¹⁵⁹ Overeenkomstig artikel 8 Wet Patiëntenrechten heeft eenieder het recht om voorafgaandelijk, geïnformeerd en vrij toe te stemmen in iedere tussenkomst van een beroepsbeoefenaar voor therapieën of andere vormen van gezondheidsvormen.¹⁶⁰ Er zijn uitzonderingen op het verbod van dwanguitoefening tegen een persoon mogelijk voor zover hiervoor een wettelijke grondslag is en de uitzondering een wettig doel nastreeft en proportioneel is. Een voorbeeld hiervan is gerechtelijke jeugdhulp. De rechter kan ouders enkel dwingen tot hulpverlening in het kader van gerechtelijke jeugdhulp. In de rechtspraak wordt de gerechtelijke jeugdhulp en het ingrijpend karakter hiervan in combinatie met de aanwezigheid van het openbaar ministerie ter zitting soms gebruikt als drukkingsmiddel naar de ouders toe om alsnog stappen te zetten tot de vrijwillige hulpverlening.¹⁶²

Daarnaast is de hulpverlener ook gehouden tot het beroepsgeheim. Hulpverleners zijn op grond van het criterium van 'de noodzakelijke vertrouwensfiguur' gebonden door artikel 458 Sw. De hulpverlener zal informatie verkregen in het kader van zijn hulpverlener vertrouwelijk moeten behandelen. Hierdoor kan de familierechter niet op de hoogte worden gebracht van de inhoud van de ouderschapsbegeleiding noch van een eventuele vooruitgang op dit vlak.¹⁶³

E. Bezoekruimtes

De rechter kan mensen doorverwijzen naar **bezoekruimtes**. In deze bezoekeruimtes helpen professionals of opgeleide vrijwilligers om de band tussen ouder en kind te herstellen.¹⁶⁴ De ontmoetingsruimtes kunnen worden gebruikt voor een geleidelijke heropbouw van contact waar ouder en kind elkaar opnieuw kunnen leren kennen. Daarnaast kan een ontmoetingsplaats ook noodzakelijk worden geacht indien er beschuldigingen van verontrustend gedrag, zoals seksueel overschrijdend gedrag of verslavingsproblematieken, zijn geuit door één van de ouders.¹⁶⁵ De ontmoetingsruimtes van Het Huis of het CAW zijn hier voor-

¹⁵⁸ L. MEEUWISSEN, "Balansen in de (v)rechtscheidingen: zowel tussen ouders en kind, als tussen familie- en jeugdrechtspraak", *TJK* 2018, (240) 241; B. VAN DIEREN, M. DE HEMPTINNE, J. RENCHON, "Le risque de rupture du lien parent-enfant et l'expertise axée sur la collaboration parentale", *Rev.trim.dr.fam* 2011, (261) 281.

¹⁵⁹ Cass. 17 december 1998, *Arr.Cass.* 1998, 1141-1144.

¹⁶⁰ Art. 8 wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *BS* 26 september 2002.

¹⁶¹ Indien de gemandateerde instellingen vaststellen dat vrijwillige hulpverlening niet mogelijk is, kan gerechtelijke jeugdhulp worden opgestart. Het openbaar ministerie heeft hiervoor de vorderingsmonopolie. Gerechtelijke jeugdhulp kan worden opgestart omdat één of beide ouders of de minderjarige vanaf 12 jaar geen medewerking wil verlenen, of omdat een dringend ingrijpen noodzakelijk is (artt. 39, 42, 47 en 49 Decreet Integrale Jeugdhulp).

¹⁶² Bergen (fam.) (32e k.) 29 april 2015, *Rev.trim.dr.fam.* 2015, afl. 3, 639; Jeugdrb. Bergen (8e k.) 8 juni 2009, *Act.dr.fam.* 2010, afl. 9, 187, *TJK* 2011/2 (sam. C. MELKEBEEK), 149.

¹⁶³ E. VERTOMMEN, o.c., (10) 18.

¹⁶⁴ A. CASSIERS, o.c., (214) 218.

¹⁶⁵ Famrb. Brugge 12 december 2018, nr. 15/2154/A, onuitg.; Famrb. Leuven 8 november 2017, nr. 15/658/A, onuitg.; Jeugdrb. Charleroi 19 maart 2007, *RTDF* 2007, 1216-1217; Bergen 19 januari 2005, *RTDF* 2007, 522-524; Brussel 29 januari 2013, *RTDF* 2014, 399-409.

beelden van. Het Huis werkt voornamelijk met vrijwilligers die een vormingscursus hebben gevolgd. Daarentegen maakt het CAW gebruik van professionals. De professionals van het CAW benaderen de cliënten vanuit een meerzijdige partijdigheid en het aanbod bezoekenruimte van het CAW maakt deel uit van een begeleidingstraject dat moet resulteren in een gezond en autonoom contactherstel tussen ouder en kind.

De begeleiding bij conflictueus of onderbroken ouder-kindrelaties werd in 2004 toevertrouwd aan het CAW waardoor bezoekenruimtes werden ingebed in het algemeen welzijnswerk.¹⁶⁶ In de Vlaamse gemeenschap zijn er momenteel 14 locaties Bezoekenruimtes bij de CAW's.¹⁶⁷ Het CAW biedt bezoekenruimtes onder deskundigenbegeleiding aan bij contactbreuken tussen ouder en kind naar aanleiding van een scheiding met als doel contactherstel of reorganisatie van het ouderschap in belang van het kind. De begeleiding bestaat zowel uit bezoeken als gesprekken waarbij gezocht wordt naar een gepaste verblijfs- en omgangsregeling die zonder tussenkomst van de bezoekenruimte kan standhouden.¹⁶⁸

Ook Het Huis organiseert contacten tussen ouder en kinderen. De ontmoetingsruimtes bieden een onafhankelijk en veilige plek waar het contact hersteld kan worden. Momenteel biedt Het Huis op drie plaatsen ontmoetingsruimtes aan, namelijk Antwerpen, Brugge en Leuven.

» **Bedenkingen**

Er bestaat een spanningsveld tussen het familierechtelijk en het jeugdbeschermingsrechtelijke perspectief op gebied van de afdwingbaarheid van de medewerking van de ouders. Op familierechtelijk vlak wordt het herstel van contacten in een bezoekenruimte gezien als een gerechtelijke maatregel met civielrechtelijk karakter waardoor de contacten in de bezoekenruimte aan een dwangsom gekoppeld kunnen worden. Daarentegen bepalen artikel 13, 1° Decreet Algemeen Welzijnswerk¹⁷⁰ en artikel 6 Decreet Integrale Jeugdhulp¹⁷¹ dat algemeen welzijnswerk en jeugdhulp enkel met toestemming van de betrokken personen kan worden verleend.

Ook hier komt het verbod van dwanguitoefening op een persoon aan bod. Op vlak van bezoekenruimtes kan enkel de aanwezigheid op het ogenblik van de contacten worden bevolen. Er is geen wettelijke bepaling die de rechter de mogelijkheid biedt om ouders verplicht te laten deelnemen aan een eventuele voorafgaande individuele begeleiding ter voorbereiding van het contactmoment of een mogelijk psycho-educatief

---

¹⁶⁶ Artikel 1 van het besluit van de Vlaamse regering van 9 januari 2004 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 12 oktober 2001 ter uitvoering van het decreet van 19 december 1997 betreffende het algemeen welzijnswerk, wat betreft de begeleiding bij het onderbroken of conflictueuze ouder-kindcontact, BS 20 februari 2004.

¹⁶⁷ <https://www.caw.be/locatie-overzicht/bezoekenruimte/>, laatst geraadpleegd op 8 december 2022.

¹⁶⁸ <https://www.caw.be/locaties/bezoekenruimte-leuven/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹⁶⁹ <https://hethuis.be/procedure/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹⁷⁰ Decreet van 8 mei 2009 betreffende het algemeen welzijnswerk, BS 8 juli 2009.

¹⁷¹ Decreet van 12 juli 2013 betreffende Integrale Jeugdhulp, BS 13 september 2013.

voortraject aangeboden door dezelfde hulpverlening.¹⁷² Er kan dus geen sanctie worden opgelegd indien ouders de maatregel niet naleven, behoudens indien een dwangsom werd gevorderd door de belanghebbende ouder.¹⁷³

Verder is het voor het CAW niet mogelijk om inhoudelijk verslag te doen aan de rechter na een gerechtelijke verwijzing gelet op de geheimhoudingsplicht voor hulpverleners uit artikel 9 Decreet Algemeen Welzijnswerk, artikel 7 Decreet Integrale Jeugdhulp en artikel 458 Strafwetboek. Op de Interministeriële Conferentie Justitiehuisen werd echter afgesproken dat er wel verslag uitgebracht mag worden over feitelijke gegevens van de hulpverlening waaronder de locatie en tijdstippen van de contacten, de aanwezigheidsquota van de betrokkenen, de opschorting of stopzetting van de begeleiding, ernstige risico's in de toepassing van artikel 458bis Sw. en mogelijke alternatieven.¹⁷⁴ Deze interministeriële afspraken bieden echter geen duidelijk omkadering voor de uitwisseling van informatie tussen een CAW-medewerker en de rechtbank.

De bezoeken van Het Huis worden niet gesubsidieerd door de overheid aangezien ze buiten het kader van het Decreet van 1997 betreffende algemeen welzijnswerk vallen. Het Huis is hierdoor naar eigen zeggen niet gehouden aan het beroepsgeheim op vlak van verslaggeving waardoor zij bij een aanstelling als deskundige inhoudelijk verslag kunnen uitbrengen aan de rechter.¹⁷⁵ De bezoeken van Het Huis zijn echter niet gratis. Er wordt een kostenvergoeding gevraagd aan partijen die beroep doen op hun diensten.

Daarnaast kan er soms sprake zijn van een lange wachttijd. Zo is gebleken dat deze bij het CAW tot enkele maanden kon oplopen. Gemiddeld kan het tot zes maanden na het vonnis duren vooraleer het bezoek van start kan gaan. De wachttijd is afhankelijk van verschillende factoren, zoals onder meer het aantal bezoekenmomenten georganiseerd per bezoekenruimte, de personeelsomkadering, de toenemende complexiteit van een dossier, de duur van het bezoek en/of de mogelijkheden van de gezinnen zelf. Deze variabelen zijn verschillend per CAW.¹⁷⁶ De lange wachttijden werden hard in de hand gewerkt door de coronapandemie (in de CAW Antwerpen, Brussel en Noord-West-Vlaanderen zijn deze wachttijden zelfs opgelopen tot meer dan 9 maanden). De strenge maatregelen die golden gedurende de coronacrisis hebben de werking van de bezoekenruimten immers sterk beïnvloed. Aan het begin van de crisis werden face-to-face bezoekenmomenten stopgezet, maar zodra mogelijk werden deze heropgestart rekening houdend met de minimaal noodzakelijke veiligheidsmaatregelen die toen golden. Het CAW heeft getracht deze bezoekenmomenten te vervangen door online of telefonische contacten of andere alternatieven zoals het uitwisselen van tekeningen of foto's.

---

¹⁷² E. VERTOMMEN, *o.c.*, (10) 25.

¹⁷³ E. JASPAERT en C. MINNEKEER, *o.c.*, (138) 145.

¹⁷⁴ *Vr. en Antw.* VI. Parl., Vr. nr. 89, 21 november 2018 (K. SCHRIJVERS, antw. J. VANDEURZEN).

¹⁷⁵ <https://hethuis.be/procedure/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

¹⁷⁶ *Vr. en Antw.* VI. Parl., Vr. nr. 23, 4 oktober 2021 (I. DE REUSE, antw. W. BEKE).

Begin 2022 heeft het CAW eveneens een nieuw draaiboek ingevoerd om de werking van de bezoekenruimten beter op elkaar af te stemmen alsook om de wachttijden te beperken.¹⁷⁷

De wachttijden in de verschillende CAW's zijn enorm gereduceerd omwille van de vernieuwde aanpak. Momenteel hebben reeds vijf¹⁷⁸ CAW's geen wachtenden meer. Bij de overige CAW's is de wachttijd beperkt tot vijf maanden, met uitzondering van Limburg waar er momenteel een wachttijd van zeven maanden is omwille van het grote aantal aanmeldingen.

Het zou aangewezen zijn dat er een duidelijke wettelijke omkadering komt voor de uitwisseling van informatie. Dit is zowel in het belang van de CAW-medewerker die geen problemen met zijn beroepsgeheim wil ondervinden, alsook voor de familierechter die over meer inhoudelijke informatie kan beschikken bij de opvolging van de begeleiding van de contacten waardoor hij gegronde opeenvolgende beslissingen kan nemen wanneer dit vereist is. Daarnaast zouden er ook meer bezoekenruimtes moeten komen met het oog op het inkorten van de wachttijd en om deze hulpvorm dichter bij de cliënt te kunnen aanbieden.

F. Bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking

Het Hof van Beroep te Brussel heeft een bijzondere vorm van gerechtelijk onderzoek gecreëerd dat ouderlijke medewerking en contactherstel nastreeft. Het Brusselse Hof van Beroep heeft reeds regelmatig beroep gedaan op psychologisch geschoolde experts in het geval van een mogelijke contactbreuk tussen ouder en kind ten gevolge van een scheiding.¹⁷⁹ Ook de familierechtbanken van Dinant, Brugge, Waals-Brabant, Namen, Nijvel en Luik hebben deze methode reeds toegepast.¹⁸⁰

Eén van de maatregelen die de familierechter in het hoger belang van het kind overeenkomstig artikel 1253ter/6 Ger.W. kan nemen is het deskundigenonderzoek. Wanneer de rechter van oordeel is dat een deskundigenonderzoek aangewezen is, kan hij een deskundige aanduiden die op basis van zijn vakkennis en technische of wetenschappelijke deskundigheid geacht is onpartijdig advies te geven.¹⁸¹ Het deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking is een variant van het klassieke deskundigenonderzoek en heeft als doel een snelle oplossing aan te bieden aan gezinnen bij een dreigend risico op contactbreuk. De deskundige moet een omkadering geven van de contacten tussen ouder en kind en dient hierbij

---

¹⁷⁷ *Vr. en Antw.* VI. Parl., Vr. nr. 541, 29 april 2022 (K. SCHRIJVERS, antw. W. BEKE).

¹⁷⁸ In december 2022 waren er geen wachtenden in de bezoekenruimten van CAW Boom Mechelen Lier, CAW Oost-Brabant, CAW Brussel, CAW Halle-Vilvoorde en CAW Centraal-West-Vlaanderen.

¹⁷⁹ Brussel 20 november 2011, nr. 2010/JR/203; Brussel 20 september 2011, nr. 2009/KR/158; Brussel 9 december 2009, *RTDF* 2011, 405-410; Brussel 13 oktober 2008, *RTDF* 2011, 380-385.

¹⁸⁰ A. CASSIERS, o.c., (214) 221; Famrb. Waals-Brabant 27 januari 2015, *Act.dr.fam.* 2017, (3) 4 en Brugge (Famrb. Brugge 15 april 2019, nr. 15/800/A, onuitg.)

¹⁸¹ Art. 962, lid 1 Ger.W.

medewerking te verkrijgen van de ouders onder controle van de rechter. Hij moet onderzoeken in welke mate de ouders met elkaar en met de deskundige kunnen samenwerken en in welke mate deze samenwerking kan standhouden. Het belang van het kind staat hier voorop. Het doel van het onderzoek is het bereiken van een geleidelijke progressie in de samenwerking tussen de ouders met als eindverwachting contactherstel. De deskundige zal dus geen onderzoek doen naar de persoonlijkheid en het schuldadeel van de ouders.¹⁸²

De deskundige is verplicht om een verslag op te maken van iedere vergadering die hij organiseert en een afschrift ervan aan de rechter te versturen.¹⁸³ In het kader van een deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking dient hij dus op regelmatige wijze verslagen van de contacten en zijn onderzoek op te stellen. Daarnaast stelt de deskundige ook een eindverslag op en brengt hij de rechter op de hoogte van de medewerking van de ouders en eventuele mogelijkheden op vlak van contactherstel.¹⁸⁴ Op deze manier kan de rechter de situatie nauw opvolgen en eventueel dringende maatregelen opleggen indien nodig. Deze werkwijze verzekert een goede afstemming en samenwerking tussen de magistratuur en de deskundige, terwijl ze op onafhankelijke wijze hun opdracht kunnen uitoefenen.¹⁸⁵

» **Bedenkingen**

In de rechtsleer is er discussie over het feit of de verslagverplichting mogelijk een schending van het beroepsgeheim van de psycholoog/therapeut deskundige inhoudt. Sommige auteurs menen dat het beroepsgeheim wel van toepassing is en dat ouders erop moeten kunnen vertrouwen dat de deskundige geheime of vertrouwelijke informatie niet verder deelt. Andere auteurs menen dan weer dat het beroep van de deskundige als psycholoog/therapeut ondergeschikt is aan zijn gerechtelijke opdracht waardoor hij bij de uitoefening van zijn functie als gerechtsdeskundige niet gebonden is aan het beroepsgeheim. De deskundige dient dan wel zijn verslaggevingsplicht bij aanvang van zijn onderzoek aan de ouders duidelijk te maken.¹⁸⁶

Ook hier speelt het verbod op dwanguitoefening tegen een persoon een rol. Er is momenteel geen wettelijke basis voor de verplichte medewerking van ouders aan de begeleidingsopdracht van de deskundige. De algemene medewerkingsplicht aan een deskundigenonderzoek uit artikel 972*bis* Ger.W. is onvoldoende gepreciseerd voor een daadwerkelijk verplichte medewerking.¹⁸⁷ De rechter zou ook een dwangsom

¹⁸² E. VERTOMMEN, *o.c.*, (10) 20-21.

¹⁸³ Art. 972*bis* §2 Ger.W.

¹⁸⁴ M.L. STEENHAUT en E. GHEUR, "Les différentes types d'expertise en droit de la famille (classique, collaborative et thérapeutique)", *Pli Juridique* 2016, afl. 38, (13) 18.

¹⁸⁵ E. LANCKSWEERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 189.

¹⁸⁶ D. VAN HERSTRAETEN "De l'intérêt de l'enfant en justice" in N. GALLUS (ed.), *Les recompositions familiales*, Limal, Anthemis, (41) 54; B. VAN DEN BERG, *Gerechtelijk deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 277-278; E. VERTOMMEN, *o.c.*, (10) 22.

¹⁸⁷ Deze doelt eerder op de praktische medewerking aan het deskundigenonderzoek, zoals de tijdige overhandiging van stukkenbundels.

kunnen opleggen, maar dit wordt niet aangeraden vanwege een mogelijke escalatie van het conflict. Uit de rechtspraak blijkt dan ook dat rechters terughoudend zijn bij het koppelen van een dwangsom aan de medewerkingsplicht van de ouders.¹⁸⁸

Bovendien kunnen er hoge kosten verbonden zijn aan een deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking. Dit soort onderzoek is geen vorm van therapie waardoor de sociale zekerheid het niet zal terugbetalen. Verder vraagt het ook veel zittingstijd. Echter, indien het contact tussen ouder en kind positief evolueert, kan de verslaggeving korter zijn en kan een eindoplossing worden aangereikt zonder dat er nog lange debatten, verslagen of conclusies nodig zijn. Bovendien fungeert de rechter als een belangrijke stok-achter-de-deur bij een onderzoek naar ouderlijke samenwerking. Ouders zullen eerder geneigd zijn mee te werken aan dergelijk deskundigenonderzoek indien ze weten dat de rechter de situatie nauw opvolgt en eventueel dringende maatregelen kan opleggen.¹⁸⁹

G. Hulplijn 1712

1712 is een telefonische en online hulplijn voor elke burger met een vraag over geweld, misbruik en kindermishandeling. Deze hulplijn is een samenwerking tussen de CAW's en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling waarbij professionele hulpverleners van het CAW en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling gratis telefonische en online hulp aanbieden.

In 2021 kreeg hulplijn 1712 over meer dan 450 personen, vaak kinderen betrokken bij een scheidingsproblematiek, een oproep. Hiermee is dit thema één van de meest voorkomende thema's waarover hulplijn 1712 een oproep krijgt. Er worden hierbij zowel heel eenvoudige als heel complexe vragen gesteld. De hulplijn biedt een emotioneel ondersteunend gesprek aan waarbij hulpverleners vaak aan psycho-educatie doen, laagdrempelige informatie en advies geven en doorverwijzen of actief toeleiden naar, onder andere, het begeleidingsaanbod van het CAW of de meer gespecialiseerde hulpverlening van een Vertrouwenscentra Kindermishandeling bij (een vermoeden van) kindermishandeling. Bij deze oproepen stelt hulplijn 1712 conflictbeheersing en de-escalatie centraal. Indien de ouder contactnemer is, responsabiliseert de hulplijn de ouder. De hulplijn benadert dit thema vanuit een meerzijdig gerichte partijdigheid. Dit betekent dat de hulplijn het perspectief van alle betrokkenen in beeld tracht te brengen en hierbij het belang en het welzijn van het kind(eren) in de allereerste plaats vooropstelt.

De meerwaarde van de hulplijn 1712 bij het thema hoog conflictueuze scheidingen en contactbreuken ligt bij het laagdrempelige karakter ervan en de rechtstreekse link met het achterliggende aanbod van het CAW en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Dit zijn namelijk de twee organisaties waarop de werking

---

¹⁸⁸ E. VERTOMMEN, o.c., (10) 21.

¹⁸⁹ A. CASSIERS, o.c., (214) 220.

van de hulplijn steunt. Daarnaast komt de meerwaarde van de hulplijn ook tot uiting in het continuüm dat binnen de CAW's voorhanden is, gaande van informatie en advies over bemiddeling en de begeleidings-modules ouderschaps- en scheidingsbegeleiding tot contactherstel bij onderbroken (groot)ouder-kind contact in de bezoekerimte. Indien meer mensen de weg naar het CAW vinden via 1712, kan er preventief gewerkt worden op complexe scheidingen.

4

Hoorrecht van
kinderen

4. Hoorrecht van kinderen

Volgens artikel 12 van het IVRK en artikel 22*bis* van de Grondwet hebben kinderen het recht hun mening te geven in alle aangelegenheden die hen aanbelangen. Dit geeft het kind het recht te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft. Sinds 2014¹⁹⁰ heeft ieder minderjarig kind het recht om gehoord te worden door een rechter over de uitoefening van het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling en het recht op persoonlijk contact. Ze hebben ook het recht om dit hoorrecht te weigeren. De familierechter is verplicht om kinderen vanaf 12 jaar uit te nodigen voor een gesprek. De familierechter licht de minderjarige in over dit hoorrecht door het versturen van een informatiebrief¹⁹¹ met daarbij gevoegd een antwoordstrook. Gaat de minderjarige daarop in, dan wordt die opgeroepen om gehoord te worden. De rechter is niet verplicht om op het verzoek van de minderjarige in te gaan indien de minderjarige reeds werd gehoord in de loop van de rechtspleging of in een vorige aanleg, zelfs voor een andere rechtbank, en er zich geen nieuwe elementen hebben voorgedaan die een horen rechtvaardigen. Een minderjarige jonger dan twaalf jaar kan worden gehoord op zijn verzoek, op verzoek van de partijen, van het openbaar ministerie of, ambtshalve, van de rechter. De rechter kan dit verzoek op gemotiveerde wijze weigeren, behoudens wanneer het verzoek uitgaat van de minderjarige zelf of het openbaar ministerie¹⁹². De rechter dient passend belang te hechten aan de mening van de minderjarige in overeenstemming met zijn maturiteit en leeftijd¹⁹³. Het horen van een minderjarige vereist bijzondere communicatievaardigheden van de familierechters en vraagt extra opleiding, tijd en inspanningen.

Het Grondwettelijk Hof heeft in 2022 beslist dat ook halfbroers en -zussen van een minderjarige gehoord moeten kunnen worden in een gerechtelijke procedure over het bepalen van de verblijfsregeling van de minderjarige. Broers en zussen hebben volgens artikel 375*bis* oud BW het recht om op iedere leeftijd persoonlijk contact te onderhouden. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat dit ook geldt voor halfbroers en -zussen. Daarenboven hebben minderjarige broers en zussen krachtens artikel 387*septies-decies* oud BW het recht om niet van elkaar gescheiden te worden. Dit recht moet in het belang van het kind beoordeeld worden. Uit het arrest volgt dat het hoorrecht van minderjarige kinderen krachtens artikel 1004/1 Ger.W. ook toekomt aan minderjarige halfbroers en -zussen van de minderjarige waarop de gerechtelijke procedure betrekking heeft¹⁹⁴.

De stem van het kind zelf komt vaak niet aan bod. De wetgeving en het beleid zijn voornamelijk gericht op de belangen van de strijdende ouders. Kinderen willen op de eerste plaats begrijpen waarom hun

---

¹⁹⁰ Wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *BS* 27 september 2013, in werking getreden op 1 september 2014.

¹⁹¹ Een model informatiebrochure werd vastgesteld bij KB van 28 april 2017 tot vaststelling van het model van informatieformulier bedoeld in artikel 1004/2 Ger.W., *BS* 22 mei 2017.

¹⁹² Art. 1004/1 Ger.W.

¹⁹³ Art. 1004/1, §6, tweede lid Ger.W.

¹⁹⁴ GwH 21 april 2022, nr. 58/2022, ECLI:BE:GHCC:2022:ARR.058.

ouders uit elkaar zijn gegaan. Ze verwachten hierover een coherent en niet-tegenstrijdig verhaal te horen van hun ouders¹⁹⁵. De loyaliteit van kinderen naar hun ouders toe is uitermate belangrijk. Kinderen willen vaak geïnformeerd worden en een stem hebben wanneer hun ouders scheiden. Ze willen dat er rekening wordt gehouden met hen, zonder dat er van hen verwacht wordt dat ze op zich deelnemen of een stem hebben in het eigenlijke besluitvormingsproces. Kinderen willen betrokken worden bij de echtscheidingsregeling zonder dat ze verplicht worden bepaalde keuzes te maken of bepaalde beslissingen te nemen. Ze hebben over het algemeen weinig problemen met de scheiding wanneer ze het gevoel hebben dat er daadwerkelijk rekening is gehouden met hen in het kader van de verblijfsregeling en dat ze voor hun ouders belangrijk zijn en het verschil maken¹⁹⁶. Kinderen geven vaak de voorkeur aan een bepaalde verblijfsregeling, zonder dat een bepaalde ouder daarom hun voorkeur verdient. Dit is vaak afhankelijk van verschillende factoren zoals hun schoolleven, hun hobby's, hun buurtleven en hun vrienden. Deze factoren lijken voor de ouders tijdens en na de scheiding misschien minder belangrijk, maar ze zijn in de leefwereld van de kinderen wel van fundamenteel belang en kunnen zelfs bepalend zijn voor hun welbevinden¹⁹⁷. Bovendien denken kinderen vaak op korte termijn, terwijl een verblijfsregeling op juridisch vlak vanuit een langetermijnperspectief wordt bepaald. Daarenboven worden kinderen ouder en evolueren ze. Wat werkt bij een kind van vijf jaar oud, werkt misschien niet meer bij datzelfde kind van 15 jaar oud. Op dat ogenblik willen ouders vaak 'de strijd' niet meer opnieuw aangaan, uit schrik om de 'gewapende vrede' te verstoren of vanwege financiële gevolgen, hoewel het voor de kinderen om fundamentele zaken kan gaan.

Een belangrijk doel van het hoorrecht is dat kinderen hun mening kunnen geven over de situatie en hun geprefereerde verblijfsregeling¹⁹⁸. Het is hierbij wel van belang dat kinderen beseffen dat ze hun mening kunnen en mogen verwoorden, maar dat de rechter uiteindelijk de beslissing zal nemen die hij het meest geacht vindt in het belang van het kind. Aan de ene kant is er de stelling dat alle informatie die kinderen aan de rechter meedelen in het kader van hun hoorrecht in een proces-verbaal dient te komen, wat de ouders naderhand kunnen inzien zodat zij niet in hun rechten van verdediging geschonden worden. Dit inzagerecht van de ouders¹⁹⁹ kan soms een probleem vormen, omdat hierbij gevreesd kan worden dat ouders hun kinderen naderhand zullen aanspreken op datgene dat zij tijdens hun gesprek met de rechter hebben verteld²⁰⁰. Aan de andere kant heerst de gedachte dat het onderhoud tussen de rechter

---

¹⁹⁵ K. HERBOTS, E. ROEVENS en J. PUT, *Ik kan zelf beslissen bij wie van mijn ouders ik wil wonen*, 2010, www.scheidingsonderzoek.be; S. MAES en A. BUYASSE, *Conflict is negatief, maar kinderen willen vooral meetellen na de scheiding*, 2010, www.scheidingsonderzoek.be; K. HERBOTS, E. ROEVENS en J. PUT, Participatierechten van kinderen in scheidingssituaties. Visie en praktijk van scheidingsbemiddelaars, *Tijdschrift voor Familie-en jeugdrecht* 2011, afl.111; A. VANDEKERCKHOVE, o.c., 142-146; A. BUYASSE en L. ACKAERT, "Kinderen en scheiding: een focusgroepen onderzoek", *TJK* 2006, afl.1, 32-37; A. BUYASSE en L. ACKAERT, o.c., 33.

¹⁹⁶ *Ibid.*

¹⁹⁷ E. MERCKX, "Sociaalwetenschappelijk onderzoek als leidraad bij het vormgeven van kinderrechten in de wet", *TJK* 2019, afl.1, (10) 14.

¹⁹⁸ K. HERBOTS, E. ROEVENS en J. PUT, "Participatie van het kind in het gerechtelijk scheidingsproces: droombeeld of realiteit?", *TJK* 2012, afl. 131, 23-39.

¹⁹⁹ Art. 1004 GerW zoals ingevoegd door artikel 158 van de wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *BS* 27 september 2013.

²⁰⁰ Zie standpunt P. SENAËVE, *Middagen van het recht, Eén familie – één dossier – één rechter*, 12 september 2014.

en het kind binnen de gerechtelijke (echt)scheidingsprocedure eerder beschouwd moet worden als een gesprek dan een verhoor, waardoor niet alles woord voor woord genoteerd dient te worden, noch dat het onderhoud aan een tegensprekelijk debat onderworpen dient te worden. Het betrekken van kinderen binnen het gerechtelijk scheidingsverloop kan immers het risico inhouden dat dit in de praktijk een meer instrumenteel karakter zal aannemen in plaats van een correcte uitwerking van de participatierechten van het kind in (echt)scheidingssituaties²⁰¹. Verder bepaalt artikel 1004/1, §5 Ger.W. dat het onderhoud tussen de rechter en het kind 'buiten de aanwezigheid van wie ook' plaatsvindt. De minderjarige heeft bijgevolg niet het recht zich door een vertrouwenspersoon te laten bijstaan. In uitzonderlijke gevallen kan de rechter bij een met redenen omklede beslissing de bijstand van een derde wel toestaan, bijvoorbeeld indien de minderjarige psychische of fysieke problemen of beperkingen ondervindt waardoor deze zich moeilijk kan uitdrukken. Bovendien is er eveneens discussie over het feit of de griffier al dan niet aanwezig mag zijn tijdens het onderhoud. SENA EVE meent dat de bewoording 'buiten de aanwezigheid van wie ook' uit artikel 1004/1 Ger.W. niet kan inhouden dat de griffier niet aanwezig kan zijn. De wet bepaalt immers niet dat de rechter het verslag van het gehoor zelf moet opstellen. Ook bepaalt gemeenrechtelijk artikel 168, eerste lid Ger.W. dat de griffier de rechter 'als griffier in alle verrichtingen van diens ambt' bijstaat²⁰².

De Vlaamse Balies, het Kinderrechtencommissariaat en de Gezinsbond, met wetenschappelijke medewerking van Prof. Dr. Charlotte Declerck, hebben een praktijkonderzoek gevoerd naar het spreekrecht van het kind voor Nederlandstalige familierechters²⁰³. Hieruit blijkt dat familierechters eerder terughoudend zijn om kinderen jonger dan 12 jaar te horen, zowel wanneer het verzoek uitgaat van het kind zelf als van de ouders. Zo gaf slechts 27% van de rechters aan dat ze altijd ingaan op het verzoek van het kind om gehoord te worden. Familierechters hanteren verschillende criteria om een kind al dan niet te horen. Daarnaast is uit het onderzoek gebleken dat de meeste familierechters niet zelf rechtstreeks terugkoppelen naar het kind wanneer ze het verzoek weigeren.²⁰⁴

Hoewel in de wet geen mogelijkheid is opgenomen om af te wijken van het verzenden van het informatieformulier aan kinderen vanaf 12 jaar, blijkt in de praktijk dat dit soms toch gebeurt. 77% van de ondervraagde familierechters gebruikt hiervoor het model van informatieformulier. Slechts weinig rechters rapporteren dat ze uit zichzelf meer uitvoerige informatie geven op maat van het kind²⁰⁵. Toch blijkt dat er een gebrek is aan brede, objectieve en toegankelijke informatie op maat waardoor kinderen onzeker zijn over hun keuze om al dan gehoord te worden en soms met foute verwachtingen naar het gesprek komen²⁰⁶. De familierechtbanken van de afdelingen Antwerpen, Mechelen en Turnhout wilden een meer

---

²⁰¹ Zie hiervoor bv. G. DECOCK en E. VAN DER MUSSELEN, "Editoriaal – De familierechtbank: vooral veel gemiste kansen", *TJK* 2014, afl. 4, 231-233.

²⁰² P. SENA EVE, "het hoorrecht van minderjarigen", in P. SENA EVE (ed), *Handboek familieprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, (469) 501-505 (hierna: P. SENA EVE, "het hoorrecht van minderjarigen").

²⁰³ Orde van Vlaamse Balies, *Het hoorrecht van het kind voor de Nederlandstalige familierechter*, 2022.

²⁰⁴ *Ibid*, 5-14.

²⁰⁵ *Ibid*, 18-21.

²⁰⁶ Kinderrechtencommissariaat, *Het kind weegt te licht. Kinderen hebben spreekrecht in de familierechtbank*, 2022, 15-16. (hierna: Kinderrechtencommissariaat, *Het kind weegt te licht*).

eigentijdse aanpak en hebben om deze reden een filmpje gemaakt voor kinderen die gehoord worden in het kader van een procedure voor de familierechtbank. Ze hopen dat kinderen hierdoor beter geïnformeerd zijn over het hoorrecht en weten waaraan ze zich kunnen verwachten. De link van het filmpje op Youtube wordt op de uitnodiging voor het gesprek vermeld²⁰⁷.

Ook meent meer dan de helft van de familierechters dat het niet nodig is om kinderen in een kindvriendelijke ruimte te horen. Zo blijkt dat een groot deel van de rechters kinderen hoort in de zittingszaal, hun kabinet of de raadkamer. Eén familierechter gaf zelfs aan het gesprek in toga te voeren aangezien de kinderen in een zittingszaal werden gehoord²⁰⁸. Nochtans ervaren kinderen een gesprek in de zittingszaal vaak wel als moeilijk en intimiderend²⁰⁹. Bovendien zegt drie vierde van de familierechters dat het gesprek met de minderjarige gemiddeld een kwartier tot een half uur duurt. Daarnaast nemen familierechters zelf niet vaak het initiatiefrecht om iemand als vertrouwenspersoon uit te nodigen. Het verslag van de rechter is vaak een letterlijke weergave van het gesprek met het kind. Bijna alle rechters staan toe dat bepaalde passages op verzoek van het kind geschrapt of verbeterd worden. Meer dan de helft van de rechters beschouwde de informatie verkregen door het gesprek met het kind als aanvullend bij hun uiteindelijke beslissing. Familierechters hebben aangegeven dat ze zelf niet terugkoppelen naar het kind over de genomen beslissing. Dit is dan ook niet wettelijk verplicht²¹¹. Kinderen worden dus in het beste geval door hun ouders op de hoogte gebracht van de beslissing van de rechter. Hierdoor weet het kind niet welke impact het gesprek heeft gehad, noch of de rechter rekening heeft gehouden met zijn of haar mening bij de uiteindelijke eindbeslissing²¹².

» **Bedenkingen**

Er is een fundamenteel verschil op vlak van het hoorrecht tussen echtscheidingsprocedures op grond van onherstelbare ontwrichting (EEO) en procedures op grond van onderlinge toestemming (EOT). In het raam van een procedure op grond van onherstelbare ontwrichting wordt aan iedere minderjarige boven 12 jaar een inlichtingenformulier gezonden over het hoorrecht. Deze verplichting geldt niet in het raam van een procedure op grond van onderlinge toestemming. Dit lijkt vreemd aangezien het kind in beide gevallen rechtstreeks wordt getroffen door de getroffen regeling en dit hem of haar aanbelangt conform artikel 12 IVRK. Toch moet hier een kanttekening worden gemaakt. De afwezigheid van dergelijke verplichting houdt niet in dat een minderjarige boven 12 jaar nooit gehoord kan worden in het raam van een EOT aangezien de familierechter steeds ambtshalve kan beslissing om het kind te horen, alsook kan de familierechter hiertoe besluiten na verzoek van de minderjarige zelf, een ouder of het openbaar

²⁰⁷ <https://rechtbanken-tribunaux.be/nl/lokaal-nieuws/horen-kinderen-bij-de-familierechter>; https://www.youtube.com/channel/UCqG-Zy_En_IHCo-ChiS6YtA, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

²⁰⁸ Orde van Vlaamse Balies, *o.c.*, 22-25, 27-28.

²⁰⁹ Kinderrechtencommissariaat, *Het kind weegt te licht*, 19.

²¹⁰ Orde van Vlaamse Balies, *o.c.*, 30, 34-35.

²¹¹ *Ibid*, 44-53.

²¹² Kinderrechtencommissariaat, *Het kind weegt te licht*, 32.

ministerie. In welke mate dit daadwerkelijk in de praktijk wordt gedaan kan in vraag worden gesteld²¹³. Daarnaast meent SENA EVE dat de inlichtingsplicht van minderjarigen vanaf 12 jaar in de zin van artikel 1004/1, §3 Ger.W. niet van toepassing is wanneer ouders een minnelijke regeling ter bekrachtiging voorleggen aan de familierechter, bijvoorbeeld akkoorden bereikt onder leiding van erkende bemiddelaars (art. 1733 Ger.W.) of onder leiding van magistraten van KMS (art. 1253ter/1, §3, vijfde lid Ger.W.).²¹⁴

Op het terrein gaan er steeds meer stemmen op om het hoorrecht dwingender te maken en zelfs een hoorplicht te installeren. Het valt te overwegen deze verplichting ook wettelijk in te voeren en de nodige omkadering hiervoor te voorzien.

---

²¹³ C. DECLERCK, "Anders omgaan met scheidingsconflicten", T.Fam 2019, afl.7-8, (178) 180-181.

²¹⁴ P. SENA EVE, "het hoorrecht van minderjarigen", (469) 490-491.

5

Rechts-
vergelijkend:
het ouderschaps-
plan uit
Nederland

5. Rechtsvergelijkend: het ouderschapsplan uit Nederland

Een snellere scheiding is niet altijd minder problematisch. Scheidingsonderzoek heeft aangetoond dat het risico op conflict bij scheiding niet is gedaald ten gevolge van de inkorting van het juridische scheidingsproces. Goede afspraken maken bij een scheiding is niet evident, zeker niet wanneer hier kinderen bij zijn betrokken. Uit Vlaams onderzoek is gebleken dat ouders eerder geneigd zijn om duidelijke en houdbare afspraken te maken indien dit wettelijk is omkaderd. Het onderzoek stelde vast dat levensdomeinen opgelegd door de wet (de verblijfsregeling, de kosten en het gezag over de kinderen) minder onvolkomenheden kennen dan de domeinen waarvoor er door de wetgeving geen expliciete afspraken vereist zijn (zorg- en taakverdeling en informatie-uitwisseling).²¹⁵

De mosterd voor de eventuele invoering van een ouderschapsplan wordt bij onze noorderburen gehaald. Nederland verplicht immers sinds 2009 een ouderschapsplan.²¹⁶ Ouders (die getrouwd zijn of een geregistreerd partnerschap hebben of samenwonende ouders met gezamenlijk gezag) die gaan scheiden moeten verplicht een ouderschapsplan opstellen. Op deze manier tracht de Nederlandse wetgever ervoor te zorgen dat beide ouders na de (echt)scheiding betrokken blijven bij de kinderen en dat dezen ook na de scheiding in hun ouderschap gestimuleerd worden.²¹⁷ Het ouderschapsplan bevat afspraken over vier verschillende domeinen van de opvoeding: de zorg- en opvoedingstaken van de ouders, de verblijfsregeling van het kind, de kosten met betrekking tot het kind en de informatie-uitwisseling tussen de ouders. De zorg- en opvoedingstaken van het Nederlandse ouderschapsplan bevatten afspraken rond de ontwikkeling van het kind en de verantwoordelijkheid voor het kind. Hierin worden enkele praktische afspraken gemaakt zoals welke ouder instaat voor de was en de strijk van de kleren van het kind, wie met het kind naar de dokter gaat, wie het kind brengt en haalt naar zijn of haar hobby's, ... Er worden ook regelingen getroffen over school- en studierichtingkeuze, huiswerk, bedtijd, uitgaan, gebruik van telefoon en computer en/of drink- en eetgewoontes. De informatie-uitwisseling heeft onder meer betrekking op schoolresultaten, oudercontacten en tuchtmaatregelen.²¹⁸

Het ouderschapsplan is een geschreven akkoord, en dus niet louter een mondelinge overeenkomst of intentieverklaring, over de opvoeding van het kind en het gezamenlijk ouderschap na de scheiding. Met het ouderschapsplan wil men ouders bewust maken van het blijvend ouderschap, ook na een scheiding. Het gedeeld ouderlijk gezag zorgt er reeds voor dat ouders het ouderschap op een gelijkwaardige manier

---

²¹⁵ K. BASTAITS, I. PASTEELS, C. VAN PEER, D. MORTELMANS, "Een verplicht ouderschapsplan na echtscheiding? Inzichten vanuit de SiV-studie", *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2011, afl. 1, nr. 1, (1) 21.

²¹⁶ Wet van 27 november 2008 tot bevordering van het voortgezet ouderschap en de zorgvuldige scheiding, op 1 maart 2009 in werking getreden.

²¹⁷ I. VAN DER VALCK en E. SPRUYT, *o.c.*

²¹⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/ouderschapsplan>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

kunnen invullen. Het ouderschapsplan zou hier een aanvulling op kunnen zijn aangezien het ruimte biedt om na te denken over de invulling van het ouderschap naar de toekomst toe, naast afspraken over het verblijf en de kosten.²¹⁹

Hoewel de afspraken worden vastgelegd bij het uit elkaar gaan van de ouders, zijn er wel aanpassingen mogelijk bij het opgroeien van de kinderen. Een dynamisch ouderschapsplan dat reflecteert over de toekomst van het kind is essentieel. De noden en behoeften van kinderen veranderen namelijk bij het ouder worden. Er dient een vlotte aanpassingsprocedure te worden opgenomen die verzekert dat het plan kan meegroeien met het kind. De verplichting tot nadenken over eventuele wijzigingen zorgt er mogelijks voor dat ouders in de toekomst makkelijker tot nieuwe aanpassingen kunnen komen wanneer die zich voordoen.²²⁰

Zowel de Gezinsbond als het Kinderrechtencommissariaat zijn voor de invoering van een ouderschapsplan. De Gezinsbond heeft gepleit voor een verplicht ouderschapsplan bij scheiding, zowel voor gehuwden als voor wettelijk of feitelijk samenwonenden. Kinderen zouden volgens de Gezinsbond inspraak, maar geen beslissingsrecht, moeten hebben in het plan.²²¹ Het Kinderrechtencommissariaat is eveneens voorstander van een verplicht ouderschapsplan. Het ouderschapsplan wordt niet als een wondermiddel gezien, maar men meent wel dat bijkomende problemen vermeden kunnen worden indien er voorafgaand wordt nagedacht over de opvoeding van het kind. Het Kinderrechtencommissariaat verbindt wel enkele randvoorwaarden aan het ouderschapsplan:

- » ouders moeten ondersteuning kunnen krijgen van deskundigen bij het opstellen van het ouderschapsplan;
- » het plan moet flexibel en aanpasbaar zijn opdat het kan meegroeien met het kind;
- » het plan moet maatwerk zijn (geen standaardformulier);
- » kinderen moeten betrokken worden bij de opmaak van het plan; en
- » alle ouders, zowel gehuwd als samenwonend, moeten een plan opmaken.²²²

De Nederlandse wetgeving werd enkele jaren na de inwerkingtreding ervan geëvalueerd. Het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie meende 'voorzichtig positieve ontwikkelingen' te zien, maar 'dat er geen aanwijzingen zijn dat het verplichte ouderschapsplan de doelstellingen haalt'.²²³ Dit betekent dus dat er niet kon aangetoond worden dat een

---

²¹⁹ E. COENE, "Pleidooi voor een ouderschapsplan", *TORB* 2017-18, (306) 308.

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ <https://nieuws.gezinsbond.be/voer-ouderschapsplan-in-bij-alle-vormen-van-scheiding-179335>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

²²² Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2017-2018, *Hoe rekbaar is het kind*, 154.

²²³ M.J. TER VOERT en T. GEURTS, "Evaluatie ouderschapsplan, een eerste verkenning", *Cahier* 2013-8, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum, Ministerie van Veiligheid en Justitie, 129 p.

verplicht ouderschapsplan het contact tussen ouders en kinderen na de scheiding bevordert, de nadelige gevolgen van de scheiding voor kinderen vermindert of de conflicten tijdens de scheiding doet afnemen.

SPRUYT en VAN DER VALCK trekken wel hardere conclusies en menen dat er geen verbetering is opgetreden na de invoering van het verplicht ouderschapsplan.²²⁴ Zij zijn van oordeel dat het ouderschapsplan op geen enkel vlak haar doelen bereikt. Integendeel, het zorgt juist voor een verslechtering van de band met de vader na de scheiding, meer ruzie tussen de ouders en een vergroting van de problemen bij kinderen. In hun onderzoek werden twee groepen jongeren met elkaar vergeleken, een groep jongeren die een scheiding had meegemaakt voor 2009 en een groep jongeren die een scheiding had meegemaakt na 2009. In de tweede groep waren de problemen bij kinderen groter, was er meer sprake van ouderlijke conflicten en was de band met de vader lager. Er moet echter een kanttekening gemaakt worden bij deze resultaten omdat de scheidingen in de groep na 2009 natuurlijk van recentere datum zijn en een aantal zaken minder goed verwerkt zijn.²²⁵ Een andere Nederlandse auteur, SPROKKEREEF, is nog negatiever ingesteld tegenover het verplichte ouderschapsplan en meent dat dit zelfs averechts werkt: *'Het suggereert dat we 'even' afspreken hoe we de toekomst van onze kinderen regelen. Maar dat werkt niet. Bij een groot conflict is het moeilijk om goede afspraken te maken over de opvoeding en de zorg voor het kind tot het meerderjarig is. Bij de scheiding is er rouw en boosheid. Ouders verwijten elkaar van alles. Het kind wordt niet gezien.'*²²⁶

Daarnaast is er in Nederland veel kritiek gekomen op het verplichte karakter van het ouderschapsplan aangezien er geen rekening wordt gehouden met het feit dat vele ouders geen nood hebben aan dergelijk plan en zelf in staat zijn om onderling goede afspraken te maken over de praktische en emotionele invulling van hun gedeeld ouderschap. Daarenboven is Nederland het enige land dat een ouderschapsplan daadwerkelijk heeft verplicht. Ook kan een verplicht ouderschapsplan bij ouders die reeds in een zeer conflictueuze echtscheiding verwickeld zijn, wel eens contraproductief werken.²²⁷

» **Bedenkingen**

Nederland heeft het verplicht opgelegde ouderschapsplan, waarmee zij sinds 2009 ervaring hebben, toch niet als een groot succes geëvalueerd. Maar volgens Vlaams onderzoek bleek dat de levensdomeinen met expliciet wettelijk opgelegde afspraken (over de verblijfsregeling, de kosten en het gezag over de kinderen) minder onvolkomenheden kennen dan de domeinen waarvoor de wetgeving geen uitdrukkelijke afspraken vereist (zorg- en taakverdeling, informatie-uitwisseling).²²⁸ Het vermijden van vechtscheidingen, het verlichten van het emotioneel proces voor de kinderen, het meer centraal stellen van kinderen en het

²²⁴ I. VAN DER VALCK en E. SPRUYT, *o.c.*

²²⁵ *Ibid.*, 21.

²²⁶ Zie M. BUWALDA, *Kinderen van de rekening*, 26/02/2014, te consulteren op www.trouw.nl; Jan-Dirk SPROKKEREEF was de toenmalige bestuurder van het Bureau Jeugdzorg Utrecht en vice-voorzitter van Jeugdzorg Nederland.

²²⁷ B.E.S. CHIN-A-FAT, "Vijf jaar ouderschapsplan: de vechtscheiding voorbij?", *FJR* 2014, afl. 53, (220) 2020-221.

²²⁸ K. BASTAITS, I. PASTEELS, C. VAN PEER, D. MORTELMANS, *o.c.*, 21.

beschouwen van het ouderschapsplan als groeimiddel kunnen als gronden worden aangehaald die in het voordeel zouden kunnen pleiten van de invoering van een verplicht ouderschapsplan.

Hoewel dit gegronde redenen zijn, kunnen we toch enkele bedenkingen en nuanceringen naar voor brengen. Sinds de invoering van het ouderschapsplan in Nederland zijn de maatschappelijke context en wetenschappelijke inzichten geëvolueerd waarbij op maat werken veeleer dan verplichtingen opleggen de teneur is geworden. In bepaalde situaties verdient parallel solo-ouderschap, dat als een volwaardig alternatief naast coöperatief ouderschap gezien moet worden, de voorkeur. De verplichting om een gezamenlijk ouderschapsplan geschreven en goedgekeurd door beide ouders op te stellen is niet in lijn met deze visie. Ook lijkt een ouderschapsplan niet in alle situaties aangewezen, wegens niet praktisch haalbaar, en het is ook heel moeilijk om heel nauwkeurig vastgestelde afspraken na te leven. Daarenboven kan men zich de vraag stellen hoe dit plan juridisch afgedwongen kan worden.

Nochtans kan een ouderschapsplan een bijdrage leveren aan het vermijden van conflictueuze echtscheidingen en mogelijke contactbreuken. Het ouderschapsplan dwingt ouders ertoe na te denken over de gevolgen en de impact van een scheiding op de kinderen. Er moet echter wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zo moet een ouderschapsplan bijvoorbeeld een dynamisch plan zijn dat kan meegroeien met de veranderingen in de gezinscontext. Ook moet het plan erop gericht zijn mogelijke toekomstige conflicten te vermijden. Niet alles moet en kan in een plan opgenomen worden, maar fundamentele zaken in de opvoeding van een kind waarover men niet zomaar eenzijdig kan beslissen moeten wel opgenomen worden. Het lijkt ons bijgevolg goed om een ouderschapsplan zowel bij een EOT als bij een EOO zoveel als mogelijk aan te moedigen en positief te stimuleren, maar dit niet als een verplichting op te leggen voor iedere (echt)scheidingsprocedure. Het lijkt ons ook aan te bevelen dit aan een vorm van ouderschapscoaching te koppelen waar ouders worden aangezet om na te denken over de eigen opvoedingsdoelen en -waarden.

6

Pilootprojecten

6. Pilotprojecten

Dit hoofdstuk zal enkele pilotprojecten bespreken die de hedendaagse procedurementaliteit in familiale zaken willen veranderen. Uit bovenstaande analyse van de wettelijke regeling van het (verblijfs)-co-ouderschap en de huidige scheidingsprocedures blijkt dat het huidige juridische kader nog te veel wordt vormgegeven vanuit een strijdmodel. De belangen van de strijdende ouders staan voorop, terwijl het uitgangspunt idealiter het belang van het kind moet zijn. De pilotprojecten proberen hieraan tegevoet te komen door een participatiemodel²²⁹ in te voeren of de ouders meer informatie te verschaffen over alternatieve vormen van conflictoplossing.

6.1. Het ouderlijk consensusmodel

Het ouderlijk consensusmodel vindt zijn oorsprong in Cochem, Duitsland. Het model werd door familie-rechter Jürgen Rudolph voorgesteld vanuit de bezorgdheid over de gevolgen van een echtscheiding voor de betrokken kinderen. Gerechtelijke procedures waren te sterk gebaseerd op een ‘win-verlies’ filosofie waarbij het kind steeds de verliezer was en de ouders tegenstanders. Conflicten tussen ouders werden versterkt door de duur en traagheid van echtscheidingsprocedures, agressieve uitlatingen van de ouders als procespartijen en stigmatiserende uitspraken in deskundigenrapporten. Het model beoogt een noodzakelijk minimaal familieleven te behouden tussen gescheiden ouders en ervoor te zorgen dat kinderen een goede band met beide ouders kunnen behouden.²³⁰

Het model van Cochem kent als belangrijkste doelstelling de responsabilisering van de ouders. In eerste instantie krijgen de ouders de mogelijkheid om zelf een regeling overeen te komen. Hiervoor worden ze uitgenodigd bij de Jugendamt (bureau voor jeugdzaken) wiens taak beperkt is tot het geven van advies aan de ouders en ondersteuning van de rechter. Indien de ouders tot een akkoord komen, kunnen ze dit voorleggen aan de rechtbank ter homologatie. Komen ze niet tot een akkoord, dan worden de ouders uitgenodigd voor een bemiddelingspoging. Wanneer de bemiddeling niet lukt, wordt een deskundige aangesteld die zal proberen de situatie te deblokken. Dit vormt de laatste kans voor de ouders om alsnog zelf tot overeenkomst te komen. Indien de deskundige niet slaagt in het deblokken van de situatie, dan zal de rechter een regeling opleggen.²³¹

---

²²⁹ Bij een participatiemodel staan de belangen van de kinderen voorop en wordt aandacht besteed aan de impact van de strijd tussen scheidende ouders op hun kinderen. Er wordt ingezet op het stimuleren van een dialoog tussen partijen om tot duurzame en houdbare oplossingen te komen. Bij het participatiemodel is de procedure meer gericht op de de-escalatie van het conflict en de empowerment en verantwoordelijkheid van de ouders in het belang van hun kinderen.

²³⁰ PowerPointpresentatie van jeugd- en familierechter Marie-France Carlier, “Van Cochem tot Dinant: het model van ouderlijke consensus”, Werkseminarie Platform Kindermishandeling, 20 december 2021; B. MARIQUE en M. SACREZ, “De Cochem à Dinant: une procédure dans le respect de l’enfant”, *Rev.trim.dr.fam* 2014, afl. 1, 11-46.

²³¹ *Ibid.*

De belangrijkste pijlers van het Duitse model zijn interdisciplinariteit en de bijzondere procedure voor echtscheidingen die gestoeld is op snelle interventies en de verantwoordelijkheid van de ouders in het belang van het kind. Het model wil conflicten vanaf hun ontstaan onmiddellijk aanpakken, ouders verplichten samen te werken om tot een gemeenschappelijk akkoord te komen en de samenwerking tussen alle relevante professionele actoren (waaronder justitie, psychologen en sociale diensten) bevorderen.²³² Door middel van dit model wil men tewerkstellen dat ouders niet meer terugkomen naar de rechtbank en tevreden zijn met hun rechterlijke beslissing, eventueel met behulp van bemiddelaars en externe hulpverlening.

De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa heeft lidstaten opgeroepen om bemiddeling en multidisciplinaire samenwerking geïnspireerd op het model van Cochem aan te moedigen in familiale gerechtelijke procedures.²³³

De **familierechtbank van Dinant** heeft als eerste Belgische rechtbank gebruik gemaakt van het model van Cochem, onder initiatief van jeugd- en familierechter Marie-France Carlier, omdat statistieken in Duitsland hebben aangetoond dat bijna 95% van de ouders een gezamenlijke overeenkomst had bereikt aan het einde van de procedure. Het gebruik van het model zou enkele gezondheidsvoordelen opleveren zoals een snel einde van het psychisch lijden en misbruik van kinderen, minder gestresseerde ouders en een betere gezondheid voor alle betrokkenen doordat conflicten verslijten. Bovendien zou het model van Cochem als een preventief systeem kunnen werken tegen contactbreuk tussen ouder en kind na scheiding.²³⁴

De familierechtbank van Dinant heeft het model aangepast aan de Belgische procedure en heeft hierbij enkele richtlijnen vooropgesteld:

- » een scheidingsprocedure in dienst van de procespartijen en niet omgekeerd;
- » een beperking van geschriften;
- » een snelle en efficiënte behandeling van de zaak;
- » het centraal stellen van de verantwoordelijkheid van de ouders;
- » interventie door professionals mag de ouders geen tegenstanders maken; en
- » interdisciplinariteit.

Het ouderlijk consensusmodel is in lijn met het IVRK en beoogt het recht van een kind om zijn beide ouders te kennen en het recht om regelmatig contact te onderhouden met beide ouders te waarborgen.

---

²³² E. JASPAERT en C. MINNEKEER, *o.c.*, (138) 150-151.

²³³ Overw. 5.9 van Resolutie 2079 van de Vergadering van de Raad van Europa van 2 oktober 2015.

²³⁴ B. MARIQUE en M. SACREZ, *o.c.*, (11) 19 ; PowerPointpresentatie van Marie-France Carlier, *o.c.*

Daarnaast staat de responsabilisering van de ouders centraal aangezien ze samen een oplossing voor het conflict moeten zoeken in het belang van het kind.²³⁵

De rechtbank te Dinant heeft enkele standaardmodellen van tegensprekelijke verzoekschriften ontwikkeld om een procedure voor de rechtbank in te leiden.²³⁶ Deze vereenvoudigde verzoekschriften bevatten de verplichte wettelijke vermeldingen²³⁷ en zijn gericht op het verstrekken van objectieve gegevens en het weergeven van de feitelijke situatie. Deze verzoekschriften bestaan uit vier onderdelen: (i) persoonlijke gegevens, (ii) huidige verblijfsregeling, (iii) verzoeken van de aanvrager, en (iv) beperkte motivatie waarin de verzoeker eventueel zaken kan opnemen waarvan hij denkt dat de rechtbank op de hoogte moet zijn (bv. een drugs- of alcoholverslaving, een lopend protectioneel dossier; enz.) en eventuele relevante voorgaanden (bv. een eerdere rechterlijke beslissing). De verzoekschriften spreken over 'een verzoeker' en 'de andere ouder' in plaats van eiser en verweerder om te benadrukken dat ouders niet als elkaars tegenstander beschouwd moeten worden. Met deze vereenvoudigde verzoekschriften wil men voorkomen dat partijen het conflict verder kunnen laten escaleren door in de verzoekschriften nutteloze kritiek, problemen uit het verleden en verwijten tegenover elkaar op te nemen. Het is de bedoeling dat de zaken zeer punctueel omschreven worden, om extra kwetsende en verwijtende woorden en beschuldigingen zoveel mogelijk te vermijden. De verzoekschriften houden de responsabilisering van de ouders in aangezien ze, ondanks hun scheiding, het welzijn van de kinderen voorop moeten plaatsen en de andere ouder niet kunnen aanvallen in de geschriften.²³⁸ Daarnaast wordt onder het deel 'persoonlijke gegevens' ook gevraagd naar het gsm-nummer en het e-mailadres van minderjarige kinderen boven 12 jaar in het kader van het hoorrecht.

Ouders kunnen in hun verzoekschrift de bemiddeling, een doorverwijzing naar de kamer voor minnelijke schikking, een politieel of maatschappelijk onderzoek, een bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking in geval van contactbreuk of een therapeutische expertise als maatregelen alvorens recht vragen. Verder kan men ook aanduiden deel te nemen aan workshops over ouderschapscommunicatie voor gescheiden ouders.²³⁹

Volgens het model van Dinant mag er maximaal één maand tussen het neerleggen van het verzoekschrift en de eerste hoorzitting zitten, inclusief het horen van het kind. Indien er reeds sprake is van een contactbreuk tussen ouder en kind, dan is het van uitermate belang dat er zo snel mogelijk gehandeld wordt ter voorkoming van verdere escalatie van de situatie. Een uitstel van de zaak zal in deze situatie niet toegestaan worden. De zaak wordt reeds behandeld op deze eerste hoorzitting aangezien het model van Dinant niet voorziet in een inleidingszitting. Het is hierbij de bedoeling om reeds vóór deze eerste

---

²³⁵ Artt. 9, lid 3 en 10, lid 2 en 18, lid 1, IVRK.

²³⁶ Er zijn verschillende verzoekschriften die betrekking hebben het statuut van de kinderen: één betreffende kinderen van niet-gehuwden ouders, één betreffende kinderen van gehuwden ouders, en één betreffende kinderen van uit de echt gescheiden ouders of van tafel en bed gescheiden ouders.

²³⁷ Artt. 1034*bis-sexies*, 1253*ter* en 1254 Ger.W.

²³⁸ PowerPointpresentatie van Marie-France Carlier, o.c.

²³⁹ Zie bijlage 1.

hoorzitting tot een overeenkomst te komen. De snelheid van de procedure staat centraal, net als de eenvoud. De familierechters in Dinant zijn voorstanders van interactieve zittingen die zo veel als mogelijk mondeling gebeuren waarbij het schriftelijke zoveel als mogelijk beperkt wordt. Zo kan de rechter in discussie gaan met de betrokken ouders. Hoewel de rechters geen voorstanders zijn van de neerlegging van schriftelijke conclusies, kunnen deze niet worden geweigerd op grond van het Gerechtelijk Wetboek.²⁴⁰ De familierechters in Dinant menen dat conclusies vaak extra olie op het vuur gooien²⁴¹ en niet bijdragen aan het zoeken van een gemeenschappelijke oplossing. De advocaten moeten ter zitting een eventueel akkoord uiteenzetten of, indien men niet tot een akkoord is kunnen komen, een toelichting geven over de moeilijkheden bij het bereiken van dergelijk akkoord. Het is hierbij van belang dat de advocaat zijn pleidooi voert met het belang van het kind in gedachten zonder verwijten te maken tegenover de andere ouder. Bij een gebrek aan een akkoord zal de familierechter voorlopige maatregelen uitspreken betreffende het verblijf van het kind en de alimentatievorderingen.²⁴²

De advocaat speelt een nieuwe rol in het model van Dinant. In eerste instantie zijn advocaten krachtens hun deontologie verplicht om hun cliënteel te informeren over alternatieve methoden voor geschillenbeslechting zoals o.a. bemiddeling. Daarnaast spelen ze ook een actieve rol in het ouderlijk consensusmodel: advocaten moeten hun cliënt voorbereiden op het zoeken van een minnelijke oplossing waarbij het belang van het kind centraal staat en waarbij beide ouders als 'winnaars' gezien worden. De advocaat mag niet langer enkel de belangen van zijn cliënt verdedigen en de filosofie van 'win-verlies' toepassen. De advocaat dient op 'consensus gericht' taalgebruik toe te passen en de ouders te ondersteunen richting een positief co-ouderschap.²⁴³

Ook de rechter heeft een nieuwe rol: hij dient partijen te verzoenen ter ondersteuning van de voorstellen van de advocaten. De rechter moet interactief luisteren en de gezinsdynamiek en het communicatieniveau tussen ouders bij de eerste hoorzitting proberen te begrijpen, zelfs bij een overeenstemming, teneinde ervoor te zorgen dat de overeenkomst op lange termijn blijft standhouden. Hij moet erover waken dat de hoorzittingen sereen verlopen en dat het belang van het kind centraal staat in het debat. De rechter zal een waarschuwing geven aan ouders die de plaats van de andere ouder in het leven van het kind niet respecteren. De responsabilisering van de ouders staat voorop. Verder moet de rechter ook de aanzet geven voor interdisciplinaire samenwerking om het einddoel van het consensusmodel te bereiken, namelijk verzoening van ouders in het belang van het kind. Zo kan de rechter bijvoorbeeld een deskundigenonderzoek of ouderschapstherapie voorstellen. De rechter houdt steeds de belangen van het kind voorop in de zoektocht naar een pragmatische en praktische oplossing.²⁴⁴

---

²⁴⁰ Artt. 741-748bis Ger.W.

²⁴¹ Conclusies met betrekking tot alimentatievorderingen worden wel aangeraden en toegestaan. Enkel voor deze materie wordt de vaststelling van een conclusiekalender toegestaan. Men moedigt partijen aan om reeds op de eerste zitting een akkoord omtrent het minimumbedrag dat door de onderhoudsplichtige moet worden betaald, te maken.

²⁴² B. MARIQUE en M. SACREZ, o.c., (11) 22-27.

²⁴³ *Ibid*, 24; PowerPointpresentatie van Marie-France Carlier, o.c.

²⁴⁴ PowerPointpresentatie van Marie-France Carlier, o.c.

Er zijn modelovereenkomsten voor een akkoord beschikbaar ter zitting voor partijen en hun advocaat. Indien de rechter vaststelt dat er gehele of gedeeltelijke afspraken zijn gemaakt maar dat er geen dialoog is tussen beide ouders, dan nodigt hij de partijen uit tot bemiddeling en/of communicatieworkshops voor gescheiden ouders. Deze workshops behandelen drie thema's: de schok van de scheiding, de ervaringen van kinderen en de impact van grootouders. Het doel van de bemiddeling en workshop is het heropbouwen van een nieuwe dialoog tussen de ouders. De rechter onderlijnt hierbij dat een bemiddeling of workshop de procedure niet zal vertragen en dat hij eventueel reeds voorlopige maatregelen kan nemen en een nieuwe zittingsdatum binnen drie maand kan worden vastgesteld. Indien de ouders tot geen enkele afspraak zijn kunnen komen, ondanks bemiddeling of een bijzonder onderzoek naar ouderlijke samenwerking, zal de rechter het geschil beslechten en een oordeel vellen.²⁴⁵ Op het einde van de rit heeft de rechter de touwtjes in handen en fungeert hij of zij als een belangrijke stok-achter-de deur.

Bij een hoog conflictueuze scheiding met een (dreigende) contactbreuk kan een bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerkingen worden gestart. Deze expertise is zeer uitzonderlijk en zal enkel worden gebruikt wanneer het conflict zodanig is geëvolueerd dat er geen Bij een hoog conflictueuze scheiding met een (dreigende) contactbreuk kan een bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerkingen worden gestart. Deze expertise is zeer uitzonderlijk en zal enkel worden gebruikt wanneer het conflict zodanig is geëvolueerd dat er geen andere oplossing meer gevonden kan worden. De rechter ontvangt op regelmatige wijze verslagen van de deskundige over het verloop van het onderzoek en de medewerking van de ouders. Gedurende het onderzoek worden de ouders dan ook meermaals voor de rechter geroepen om het verloop van de situatie te bespreken. Op deze manier kunnen de ouders niet aan hun verantwoordelijkheid ontsnappen.²⁴⁶ De verzoekende ouder kan in zijn of haar verzoekschrift het bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking als maatregel alvorens recht vragen.

In september 2022 zal de **familierechtbank van Gent** als eerste Vlaamse rechtbank van start gaan met het participatiemodel naar het voorbeeld van het model van Dinant.²⁴⁷ De Gentse familierechtbank is ervan overtuigd dat zij in samenwerking met de advocaten een grotere meerwaarde kunnen betekenen in de familiale geschillenbeslechting. Al te vaak brengt de traditionele procesgang een escalatie van spanningen en hevige emoties met zich mee. Advocaten krijgen de opdracht om te vermijden dat het begin van een gerechtelijke procedure zorgt voor een escalatie van de situatie. Ze moeten ervoor zorgen dat de procedure sereen verloopt en de communicatiekanalen vrijwaren. Ze zullen moeten bijdragen aan het creëren van een duurzame en gedragen beslissing in het belang van beide ouders en de kinderen. Familierechters dienen op de eerste zitting voldoende tijd vrij te maken om de rust te laten herstellen, hetzij via (voorlopige) maatregelen hetzij in consensus, en om de behandeling van de overige problemen te

---

²⁴⁵ *Ibid*; B. MARIQUE en M. SACREZ, *o.c.*, (11) 27

²⁴⁶ B. MARIQUE en M. SACREZ, *o.c.*, (11) 28-29.

²⁴⁷ Het Gentse participatiemodel is ingevoerd op initiatief van rechter Anelore Bruneel nadat zij de presentatie van rechter Marie-France Carlier over het consensusmodel tijdens een vergadering van onze werkgroep 'contactbreuk na stukgelopen relaties' had gevolgd. De werkgroep heeft *in casu* faciliterend gewerkt door contacten te leggen tussen beide rechters.

kanaliseren. Deze nieuwe aanpak vraagt wel meer tijd van de familierechter bij aanvang van de procedure.²⁴⁸

De Gentse familierechtbank wil, net zoals in Dinant, het strijdmodel verlaten en werken vanuit een consensus- of participatiemodel waarbij de gemeenschappelijke belangen van de partijen en die van de kinderen centraal staan. Een strijdmodel waarbij ouders tegenstanders zijn en iedere partij zijn gelijk probeert te halen mondt vaak uit in ellenlange, agressieve conclusies met heel veel wederzijdse verwijten. De kinderen zijn hier vaak het slachtoffer van. De mondelinge behandeling van de zaak laat hierbij te lang op zich wachten en mist haar doel. Familierechters doen hier eerder aan symptoombestrijding waardoor de door hen aangereikte oplossing niet duurzaam of breed gedragen is. Het strijdmodel zorgt ervoor dat partijen niet tot rust komen en de dossiers blijven aanslepen. Daarenboven komen een aantal dossiers zeer snel terug in de blijvende saisine aangezien de onrust tussen partijen blijft bestaan en de onderliggende problematiek niet wordt aangepakt.²⁴⁹

De familierechtbank streeft ernaar om de doorlooptijden zo kort mogelijk te houden en de werkwijze voor iedereen betaalbaar te houden. Naar het voorbeeld van de familierechtbank in Dinant heeft de familierechtbank in Gent verschillende modellen van vereenvoudigde verzoekschriften ontworpen. Zo is er een model ontworpen voor gehuwden die een echtscheiding wensen te bekomen waarbij ook maatregelen bepaald moeten worden voor de kinderen. Ditzelfde model moet ook gebruikt worden door partijen die wettelijk of feitelijk samenwoonden en maatregelen wensen te bekomen voor hun gemeenschappelijk(e) kind(eren).²⁵⁰ De opgeroepen partij wordt verzocht om vóór de zitting een antwoordformulier neer te leggen. Ook voor dit antwoordformulier is een modelformulier opgesteld.²⁵¹

Deze vereenvoudigde verzoekschriften bevatten, net zoals die van Dinant, de wettelijk verplichte meldingen en objectieve weergave van de feiten en vorderingen. Er wordt eveneens gesproken over 'de verzoekende partij' en 'de andere ouder' in plaats van eiser en verweerder. Op deze manier wil men vermijden dat iedere mogelijkheid tot dialoog wordt ontnomen ingevolge de geschriften. De verzoekschriften bestaan uit twee onderdelen: (i) persoonlijke gegevens en (ii) voorlopige maatregelen ten aanzien van de kinderen. Onder de persoonlijke gegevens wordt naar het voorbeeld van Dinant gevraagd naar het gsm-nummer en e-mailadres van minderjarige kinderen boven 12 jaar in het kader van het hoorrecht. Onder het onderdeel 'voorlopige maatregelen ten aanzien van de kinderen' wordt gevraagd naar de huidige verblijfsregeling en de verzoeken van de aanvrager. In tegenstelling tot de vereenvoudigde verzoekschriften van Dinant, bestaat het onderdeel 'beperkte motivatie' niet. De Gentse vereenvoudigde verzoekschriften vragen in verband met de huidige verblijfsregeling echter wel of er sprake is van een bijzondere problematiek waarrond eventueel reeds is gewerkt waardoor dit onderdeel overbodig is

---

²⁴⁸ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/27/gentse-familierechtbank-start-als-eerste-in-vlaanderen-met-nieuw/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022; PowerPointpresentatie Daniel Van den Bossche afdelingsvoorzitter Gent, "De familierechtbank van strijdmodel naar participatie/consensusmodel. Op weg naar een meer oplossingsgericht besluitvormingsproces", 27 juni 2022.

²⁴⁹ *Ibid.*

²⁵⁰ Zie bijlage 2.

²⁵¹ Zie bijlage 3.

geworden. Daarnaast vraagt het Gentse verzoekschrift of er discussie is omtrent de schoolkeuze of er een noodzaak is tot reisverbod naar het buitenland zonder toestemming van de andere ouder. Verder kan de aanvrager in de Gentse verzoekschriften als onderzoeksmaatregel een politieel of maatschappelijk onderzoek, het horen van een kind of ouderschapscommunicatie voor gescheiden ouders vragen.²⁵² Er is geen mogelijkheid om bemiddeling, een verwijzing naar de kamer voor minnelijke schikking, een bijzonder deskundigenonderzoek naar ouderlijke samenwerking of een therapeutische expertise te vragen, wat in de verzoekschriften van Dinant wel kan.

De rechtbank van Gent wil met deze vereenvoudigde modellen de magistratuur vóór de inleiding van de zaak zo uitgebreid als mogelijk informeren teneinde het gesprek met de partijen inhoudelijk constructief en efficiënt te kunnen aanpakken. Door middel van het antwoordformulier kan de opgeroepen partij de punten van vergelijking of discussie aanduiden alsook eventuele problematieken en de eigen vorderingen.²⁵³

Voorafgaand aan de zitting licht de familierechter het consensusmodel toe aan de partijen. Hij legt hierbij de nadruk op de gemeenschappelijke belangen, de belangen van het kind en de toekomst. Ook wordt de rol van de advocaat als essentieel onderdeel van het model toegelicht. De familierechter oriënteert zich richting een positieve aanpak en waarschuwt de ouders dat zij elkaar moeten respecteren. De familierechter zal hierbij ineens zelf richting trachten te geven. Hij zal partijen enkel doorverwijzen indien dit nodig is. Partijen moeten verplicht aanwezig zijn bij aanvang van de zaak en op verdere pleitzittingen in alle zaken die betrekking hebben op minderjarige kinderen (inclusief louter financiële geschillen), op meerderjarige kinderen en alle zaken zonder kinderen waarin tussen echtgenoten voorlopige maatregelen worden gevraagd. De rechtbank voorziet dat zij maximaal 4 zaken per voormiddag behandelt waarvoor per zaak 45 minuten wordt voorzien. Het accent van het pilootproject ligt dus op de mondelinge behandeling ter zitting.²⁵⁴

Op de zitting bevrage de rechter de partijen over eventueel aanwezige problematieken waaronder communicatieproblemen, verslavings- of misbruikproblematieken of intrafamiliaal geweld. Hij toetst hierbij of een doorverwijzing naar KMS of bemiddeling zinvol wordt geacht dan wel of een onmiddellijke beslissing noodzakelijk is. De rechter gaat na of er een mogelijkheid is tot een akkoord, zowel gedeeltelijk als geheel. Indien partijen een akkoord bereiken met betrekking tot de kinderen, kunnen ze dit voorleggen aan de rechter. Ook hiervoor heeft de familierechterbank een model uitgewerkt.²⁵⁵ Een consensus tot de aanstelling van begeleider, expert of bemiddelaar zal eveneens door de rechter worden gerespecteerd. De rechter geeft tijdens de eerste zitting bijzondere aandacht voor een eventuele noodzaak tot afzonderlijk verblijf. Hij streeft hier maximaal naar een voorlopige verblijfsregeling, zelfs in de meest beperkte zin, opdat er rust tussen partijen kan komen en een mogelijke contactbreuk tussen ouder en kind vermeden

---

²⁵² Zie bijlage 2.

²⁵³ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/27/gentse-familierechterbank-start-als-eerste-in-vlaanderen-met-nieuw/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022; PowerPointpresentatie Daniel Van den Bossche afdelingsvoorzitter Gent, o.c.

²⁵⁴ *Ibid.*

²⁵⁵ Zie bijlage 4.

kan worden. Er wordt desgevallend meteen een datum voor het horen van de kinderen vastgelegd. Daarnaast verwijst hij eventueel meteen en gericht door naar actoren die snel kunnen tussenkomen. Na deze eerste zitting zal er een evaluatiezitting volgen waarbij de rechter ook voldoende aandacht geeft om tijdig knopen door te hakken.²⁵⁶

Indien partijen tot een overeenkomst zijn gekomen, dienen noch zij noch hun advocaten te verschijnen voor de homologatie van het akkoord en zal de zaak verder schriftelijk behandeld kunnen worden op voorwaarde dat beide advocaten een gezamenlijk verzoekschrift of akkoordconclusie ondertekenen. Hoewel de familierechter in principe de overeenkomst schriftelijk homologeert, kan hij toch vragen dat partijen persoonlijk verschijnen indien hij dit nodig acht. Indien er geen oplossing wordt bereikt, dan zal men de klassieke zittingen hervatten met strenge afspraken inzake de instaatstelling. Het dossier zal worden behandeld op een aparte (tweede) zitting. Deze zaken kunnen niet langer zonder conclusietermijnen worden uitgesteld, behoudens voor akkoord. Er worden hierbij enkel pleitdatums verleend gekoppeld aan conclusietermijnen. Indien de conclusies minder dan 8 dagen voor de zitting worden ingediend, zal deze niet worden behandeld. Dit is ook het geval indien niet alle vereiste stukken samen met de laatste conclusie worden gevoegd. Op deze manier wil de rechtbank van Gent vermijden dat familierechters zaken voorbereiden die niet behandeld worden.²⁵⁷

Met deze nieuwe aanpak beoogt de familierechtbank een snellere behandeling, een echte betrokkenheid van partijen, de terugkeer van rust binnen het gezin alsook bij de kinderen, het voorkomen van een relatiebreuk tussen ouder en kind en de responsabilisering van de ouders te verzekeren. Een constructieve communicatie waarin problemen worden benoemd zonder escalatie van spanningen en zonder een toenemende beschadiging tussen partijen, staat centraal.²⁵⁸

Zowel in Dinant als in Gent is er een multidisciplinaire commissie opgericht die op vastgelegde tijdstippen structureel overleg voert om verder vorm te geven aan het consensusmodel. De bedoeling hiervan is om concrete informatie uit te wisselen tussen de verschillende leden zodat op een meer onderbouwde wijze kan worden doorverwezen naar de juiste personen. De Commissie werkt daarnaast ook projecten uit ter ondersteuning van het consensusmodel.

Er moet echter op gewezen worden dat er heden ten dage nog geen grootschalige studie heeft plaatsgevonden over de werkingen en de effectiviteit van het ouderlijk consensusmodel in Dinant.

---

²⁵⁶ *Ibid.*

²⁵⁷ *Ibid.*

²⁵⁸ *Ibid.*

6.2. Opvolgkamer, welzijnsonthaal en werkproces niet-naleven verblijfs- of omgangsregeling REA Antwerpen

De familierechtbank Antwerpen, afdeling Antwerpen, is in januari 2022 van start gegaan met een nieuw project, namelijk de opvolgkamer. De familierechtbank wil het strijdmodel in familiezaken bij conflicten over kinderen zo veel als mogelijk verlaten en evolueren naar een participatiemodel. In het huidige systeem wordt het strijdkader immers vaak aangewakkerd op pleitzittingen waar ouders als eiser en verweerder tegenover elkaar staan en uitgebreid pleiten waarom ze gelijk hebben. Aangezien het onderliggende conflict niet opgelost wordt, blijven conflicten ontstaan na het vonnis of is er discussie over de uitvoering ervan. Dit zorgt ervoor dat kinderen gedurende een zeer lange tijd geconfronteerd kunnen worden met ruziënde ouders. De familierechtbank van Antwerpen wil om deze reden een verandering in de proceduraliteit teweegbrengen. Het is de bedoeling dat ouders hun verantwoordelijkheid nemen en hierbij geholpen worden in de hoop samen een oplossing te vinden in het belang van het kind. Pleiten moet de uitzondering worden. De rechtbank hoopt hiermee het kinderleed in echtscheidingszaken te beperken. Een strikte opvolging door de rechtbank zou meer kans hebben op succes dan een streng vonnis.²⁵⁹

De familierechtbank wil het dossier van kortbij opvolgen, en ingrijpen indien nodig, maar ze wil tegelijkertijd ook de ouders responsabiliseren in het zoeken van een geschikte oplossing in het belang van de kinderen. In dossiers waarbij kinderen zijn betrokken werkt de familierechtbank voortaan met vier kamers: (i) de inleidingskamer, (ii) de opvolgkamer, (iii) de KMS en (iv) de pleitkamer. Er zal op de inleidingszitting sterk worden ingezet op het ondersteunen en stimuleren van de ouders om terug in dialoog te gaan in plaats van een juridisch gevecht te voeren voor de pleitkamers. Ouders moeten persoonlijk aanwezig zijn op de zitting opdat ze geïnformeerd kunnen worden over mogelijkheden tot onderhandeling, bemiddeling, KMS en hulpverlening. Er wordt een gratis intakegesprek met een bemiddelaar aangeboden. Vervolgens wordt nagegaan welk traject het meest gepast is voor hen. Ouders die nog wensen te bemiddelen, te onderhandelen of hulpverlening in te schakelen worden naar de opvolgkamers doorverwezen en hier opgevolgd. De familierechter zal daar ‘waken’ over het verloop van de situatie zolang de ouders op een constructieve wijze met elkaar blijven communiceren. De familierechter zal in dossiers waarin aangestuurd moet worden op hulpverlening of specifieke deskundigen niet boven de hoofden van partijen beslissen, maar deze de mogelijkheden en voordelen ervan uitleggen. Indien een dringende beslissing nodig is, dan kan de rechter tussenkomen en voorlopige maatregelen nemen. Op deze manier hebben ouders de nodige ruimte en rust om alsnog in dialoog te gaan en wordt de hulpverlening alle kansen gegeven en verder opgevolgd. In de opvolgkamer kunnen ouders dus op eigen kracht tot een oplossing komen met hulp van externen. Daarnaast kunnen ouders ook worden doorverwezen naar een KMS indien ze bereid zijn om samen een oplossing te zoeken, maar hiervoor wel hulp en begeleiding van

---

²⁵⁹ A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, “Weg van de strijd in familiale conflicten – De familierechtbank en de balie van Antwerpen kiezen samen voor een andere manier van procesvoering in familiezaken”, *RW* 2022, afl. 85, nr. 42, 1650; M. FLOOR, “Antwerpse familierechtbank begint met opvolgkamer voor ouders die in ruzie uiteengaan”, *De Standaard* 15 december 2021.

een rechter nodig hebben. Enkel indien de ouders niet meer bereid zijn om samen naar een oplossing te zoeken, worden ze op de inleidingszitting doorverwezen naar een pleitkamer. De KMS worden in Antwerpen als een groot succes beschouwd aangezien er veel akkoorden worden bereikt. Om deze reden werd er in Antwerpen dan ook besloten om meer KMS-zittingen dan pleitzittingen in te plannen.²⁶⁰

Partijen moeten in persoon verschijnen:

- » In alle zaken die betrekking hebben op minderjarige kinderen, inclusief financiële geschillen. Dit zowel op de inleidingszitting, de zitting waarop vragen aangaande de kinderen worden besproken én pleitzittingen.
- » In alle zaken die betrekking hebben op meerderjarige kinderen. Dit op de inleidingszitting en pleitzittingen.²⁶¹

In bepaalde gevallen kan de procedure schriftelijk worden behandeld en dienen noch de partijen noch hun advocaten te verschijnen. De familierechtbank heeft hiervoor standaardformulieren ter beschikking gesteld. De schriftelijke behandeling geldt enkel indien beide partijen door een advocaat worden bijgestaan en er een akkoord is om:

- » verder te onderhandelen;
- » een bemiddelaar aan te stellen;
- » een gratis bemiddelingsgesprek te proberen;
- » een voorbereidend gesprek voor de KMS te hebben;
- » hulpverlening in te schakelen;
- » naar de KMS te gaan na een voorbereidend gesprek met tegenpartij;
- » de zaak kort uit te stellen (bijvoorbeeld om de advocaat toe te laten met de cliënt te bespreken);
- » naar een pleitkamer te gaan na bemiddeling of KMS;
- » homologatie te vragen van een (voorlopig) akkoord; of
- » een loutere echtscheiding.²⁶²

---

²⁶⁰ A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, *o.c.*, 1650; M. FLOOR, *o.c.*; https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/ppt-15-maart.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022; A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, "Hoe helpen familierechters ouders de strijdbijl te begraven?", (107) 172-173.

²⁶¹ https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/charter-balie-frb_0.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

²⁶² *Ibid.*

De persoonlijke aanwezigheid van partijen op de inleidingszitting is bijgevolg de regel. Advocaten mogen enkel behandelijd vragen voor dringende zaken en dienen zo veel als mogelijk schriftelijk af te handelen. Daarnaast wordt er op de inleidingszitting informatie gegeven en vindt een eerste gesprek over de trajectkeuze van de ouders plaats. Het zal niet meer mogelijk zijn voor partijen en hun advocaten om een gezamenlijke aanvraag voor schriftelijke conclusietermijnen overeenkomstig artikel 747 Ger. W. te vragen, behoudens na bemiddeling of KMS.²⁶³

De familierechtbank te Antwerpen heeft samen met de Antwerpse Balie van Advocaten een charter ondertekend. Familieadvocaten zetten zich mee in om conflictverlagend te werken en duurzame oplossingen te zoeken gelet op hun vertrouwensrol ten aanzien van de ouders.²⁶⁴ Advocaten hebben de opdracht gekregen om voorafgaandelijk aan een gerechtelijke procedure steeds alle redelijke inspanningen te leveren om te proberen tot een minnelijke oplossing te komen. Daarnaast moet de advocaat cliënten informeren over alternatieve conflictoplossing en hem desgevallend doorverwijzen. Ook tijdens de gerechtelijke procedure dient de advocaat alternatieve conflictoplossing of minnelijke oplossingen aan te moedigen. Net zoals bij het ouderlijk consensusmodel dient de advocaat een serene en niet-conflictverhogend taalgebruik te gebruiken in verzoekschriften, dagvaardingen, conclusies en pleidooien. De familierechter ziet hierop toe en ondersteunt de rol van een oplossingsgerichte advocaat.²⁶⁵

Ook heeft het Openbaar Ministerie in Antwerpen een nieuw werkproces ontwikkeld waarbij in zaken aangaande het niet-naleven van een rechterlijke beslissing omtrent een verblijfs- of omgangsregeling van de kinderen een gesprek op het parket volgt en niet zonder meer een sepot of een dagvaarding. Dit werkproces beoogt om snel(ler) een mogelijk escalerende situatie van een contactbreuk naar aanleiding van het niet naleven van een verblijfs- of omgangsregeling bij te sturen. Het nieuw werkproces werd voorgesteld omdat de dossiers 'niet-naleven verblijfs- of omgangsrecht' thans bijna systematisch worden geseponeerd wegens voorrang aan de burgerrechtelijke afhandeling, tijdsgebrek en capaciteitstekorten. De aanvankelijke tijdswinst die wordt behaald met het seponeren van dergelijk dossier wordt echter al snel achterhaald wanneer de familiale problemen en dus ook het conflict blijven escaleren. Het Openbaar Ministerie in Antwerpen wil opkomende conflicten snel(ler) afhandelen door partijen op hun verantwoordelijkheden te wijzen, hen in contact te brengen met vrijwillige hulpverlening en alternatieve geschillenafhandeling te motiveren. Op deze manier hoopt men dat het scheidingsproces minder pijnlijk zal verlopen voor zowel de ouders als de kinderen.

---

²⁶³ *Ibid.*

²⁶⁴ https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/charter-balie-frb_0.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

²⁶⁵ https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/info-familieadvocaten.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022. onderzoek worden bevolen alvorens het gesprek te laten plaatsvinden. (d) Indien er na voornoemd gesprek op het parket binnen de 6 maanden opnieuw feiten worden gepleegd zal de magistraat overgaan tot dagvaarding van alle feiten.

Het werkproces kent een crescendoverloop²⁶⁶, gaande van sepot tot dagvaarding. Zo wil men iedere keer een sterker signaal geven aan de ouders naarmate dat de conflicten blijven aanhouden²⁶⁷.

Bovendien is er ook een welzijnsomhaal geopend in het Justitiepaleis te Antwerpen waar mensen gratis terecht kunnen voor informatie of advies. Het welzijnsomhaal kan juridisch advies geven of mensen doorverwijzen naar de juiste hulpverleningsdiensten. Iedere dag is hiervoor een hulpverlener van het CAW Antwerpen aanwezig alsook een eerstelijnsadvocaat. Het welzijnsomhaal is een samenwerking tussen de rechtbanken en parketten, de Balie van Antwerpen en het CAW Antwerpen met ondersteuning van de Stad Antwerpen²⁶⁸.

Prima facie lijkt het project een succes te zijn. Slechts één vijfde van de zaken stroomde na een periode van zes maanden door van de inleidingskamer naar de pleitkamer. Hier kwamen vaak wel tussenvonnissen aan de pas. Slechts 21% van de zaken stroomden van de opvolgkamers door naar de pleitkamers, vaak na een voorlopig of gedeeltelijk akkoord. Deze cijfers tonen aan dat er in de meerderheid van de gevallen dus een andere oplossing werd gevonden en dat de meeste ouders kozen voor een opvolging in de opvolgkamer of een KMS-zitting²⁶⁹. Voorlopig komt er enkel een familie-opvolgkamer in Antwerpen. Na een jaar zal geëvalueerd worden of er ook een familie-opvolgkamer in Mechelen en Turnhout zal komen. De werking van de opvolgkamer sluit dicht aan bij het ouderlijk consensusmodel. De opvolgkamer werkt echter niet met vereenvoudigde verzoekschriften, maar wel met inleidingszittingen en eventuele pleitkamers.

---

²⁶⁶ (a) De eerste twee klachten zullen worden geseponeerd. (b) Bij een derde feit – binnen de 6 maanden na de vorige feiten- zal een waarschuwingsbrief worden gestuurd waarbij de onwillige ouder stevig wordt aangemaand om geen inbreuken op de omgangsregeling te plegen of stappen te zetten om de regeling aan te passen. Er zal eveneens worden verwezen naar mogelijkheden binnen vrijwillige hulpverlening en alternatieve geschillenregeling. (c) Bij een vierde feit - binnen de 6 maanden na de vorige feiten- maakt de magistraat het dossier over naar de criminoloog/jurist voor een uitnodiging tot vermanend (enkel onwillige ouder) of bemiddelingsgesprek (beide ouders) op het parket. In uitzonderlijke gevallen waarbij er sprake kan zijn van een mogelijke VOS-situatie, kan na overleg met de magistraat een sociaal onderzoek worden bevolen alvorens het gesprek te laten plaatsvinden. (d) Indien er na voornoemd gesprek op het parket binnen de 6 maanden opnieuw feiten worden gepleegd zal de magistraat overgaan tot dagvaarding van alle feiten.

²⁶⁷ A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, o.c., 1650.

²⁶⁸ B. REZKALLAH, "Welzijnsomhaal in Antwerps justitiepaleis geopend voor alle soorten hulp", *VRT NWS* 22 oktober 2021, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/10/22/nieuw-welzijnsomhaal-in-antwerps-justitiepaleis-geopend/>, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

²⁶⁹ A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, o.c., 1650 ; A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, "Hoe familierechters ouders helpen de strijd bij te begraven?" (170) 174.

6.3. Verplichte trajectkeuzebegeleiding²⁷⁰ Limburg en Leuven

Sinds 1 september 2017 moeten scheidende ouders – gehuwden, wettelijk of feitelijk samenwonenden – bij de inleiding van hun zaak op de Limburgse familierechtbank verplicht een gesprek aangaan met een trajectkeuzebegeleider die uitleg geeft over de verschillende mogelijkheden van alternatieve conflictoplossing²⁷¹. In principe moeten alle zaken die geacht worden spoedeisend te zijn krachtens artikel 1253ter/4 Ger.W. passeren via een trajectkeuzebegeleider met uitzondering van zaken van intrafamiliaal geweld, zaken waarin reeds een overeenkomst is bereikt, zaken met een reeds mislukte bemiddelingspoging, zaken waarbij de opvoedingssituatie van de kinderen wordt opgevolgd door de jeugdrechtbank en zaken waarin de verwerende partij ongekende woonst heeft²⁷².

De ouders dienen in persoon te verschijnen op de inleidingszitting voor onder meer zaken aangaande het ouderlijk gezag over de kinderen en de verblijfsregeling en recht op persoonlijk contact met de minderjarige kinderen²⁷³. Op deze zitting informeert de rechter van de inleidingskamer de partijen dat hij alternatieve methoden van conflictoplossing dient te stimuleren. De rechter verwijst ook naar de informatie hieromtrent meegedeeld door de griffier en hun advocaat. Vervolgens stuurt de rechter de partijen door naar een trajectkeuzebegeleider die op dat moment aanwezig is in de rechtbank. De trajectkeuzebegeleiders zijn erkende bemiddelaars en leggen partijen de verschillen wijzen uit om een conflict op te lossen. De trajectkeuzebegeleider is reeds op de hoogte van de inhoud van de zaak aan de hand van een kopie van het verzoekschrift/dagvaarding. De ontmoeting is kosteloos. De trajectkeuzebegeleider dient alle trajecten, zowel gerechtelijke als buitengerechtelijke, als gelijkwaardig te beschouwen. Partijen mogen pas terugkeren naar de rechter van de inleidingszitting nadat ze hun gesprek met de trajectkeuzebegeleider hebben gevoerd²⁷⁴.

Partijen dienen na het gesprek terug te komen bij de rechter en aan te geven welk traject ze hebben gekozen. Indien partijen voor gerechtelijke bemiddeling hebben gekozen, zal de rechter binnen 14 dagen een gerechtelijk bemiddelaar aanstellen bij vonnis of akte nemen van de keuze tot vrijwillige bemiddeling. Kiezen partijen voor een buitengerechtelijke oplossing, zoals buitengerechtelijke bemiddeling, dan wordt een zittingsdatum vastgesteld voor de oordelende familiekamer. Bij de keuze voor een minnelijke schikking wordt een zittingsdatum voor de KMS vastgesteld. Indien partijen niet kiezen een alternatieve geschillenoplossing, zal de rechter de zaak voor voortgezette inleiding stellen op een zitting voor de pleitkamer. De echtscheiding zelf kan wel op de inleidingskamer behandeld worden²⁷⁵.

---

²⁷⁰ In dit advies wordt gesproken over ‘trajectkeuzebegeleiding’ en niet over ‘trajectbemiddeling’. De term ‘trajectbemiddeling’ kan immers de indruk wekken dat de begeleider partijen zal trachten te bemiddelen.

²⁷¹ De artikelen 572bis, 730/1, §1, 731, 1253ter/1-4 en 1734, lid 2 Ger.W. vormen de juridische basis voor de trajectkeuzebegeleiding.

²⁷² C. JASPERS, “Drie methodes van multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten praktisch bekeken: Project trajectbemiddeling bij de rechtbank eerste aanleg Limburg, afdeling Hasselt en Tongeren”, T.Fam. 2019, afl. 7-8, (214) 217.

²⁷³ Art. 1253ter/4, §2, 1°- 4° Ger.W.

²⁷⁴ https://rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_limburg/files/inleiding_familierechtzaken_2.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022; C. JASPERS, o.c., (214) 217.

²⁷⁵ *Ibid.*

De Limburgse familierechtbank heeft voor een verplicht trajectkeuzebegeleidingsgesprek gekozen omdat er doorgaans weinig tijd wordt gependend aan het geven van uitgebreide informatie over alternatieve conflictoplossingen zoals bemiddeling. De familierechtbank van Limburg verplicht ouders te luisteren naar de verschillende keuzemogelijkheden van conflictoplossing. Zo hoopt men een mentaliteitsverandering bij de partijen teweeg te brengen door te laten zien dat er andere pistes dan de gerechtelijke procedure mogelijk zijn²⁷⁶. De Limburgse familierechtbank is ervan overtuigd dat de tussenkomst van een bemiddelaar scheidingen sneller, goedkoper en tot grotere tevredenheid van de partijen kan laten verlopen. Bovendien hoopt de rechtbank dat de werkdruk hierdoor mede zal verlagen²⁷⁷.

Ook de familierechtbank te Leuven heeft een verplichte trajectkeuzebegeleiding ingevoerd. Deze trajectkeuzebegeleiding is een initiatief van het Forum Bemiddeling Leuven, de Balie en de Familierechtbank van Leuven. Ook hier moeten partijen een gesprek hebben met een trajectkeuzebegeleider alvorens hun zaak behandeld wordt door de familierechtbank. Op de inleidingszitting zullen enkel dringende zaken (voorlopig) worden behandeld. Het gesprek is kosteloos en vertrouwelijk. Tijdens het gesprek worden onder andere volgende onderwerpen besproken:

- » Huidige gezinssituatie;
- » Meningsverschillen tussen de partijen;
- » Mogelijke oplossingstrajecten voor hun meningsverschillen;
- » Mogelijke voordelen en nadelen van elke oplossingstraject; en
- » Mogelijke invloed van de trajectkeuze op de relatie van de partijen²⁷⁸.

De verschillende oplossingstrajecten die worden voorgesteld zijn: een gerechtelijke procedure, bemiddeling, (collaboratief) onderhandelen en de KMS²⁷⁹.

Hoewel het aanbieden van een trajectkeuzebegeleiding zeer zinvol kan zijn en de sensibilisering rond verschillende vormen van alternatieve geschillenoplossing belangrijk is, dient er gewezen te worden op het feit dat hierover nog geen grootschalige studie in de praktijk is gedaan. Een verplichte trajectkeuzebegeleiding zou geen verplicht nummer mogen worden waar informatie op een abstracte wijze aan partijen wordt meegedeeld, maar moet partijen daadwerkelijk informatie op maat verschaffen zodat partijen in staat zijn om de meest geschikte trajectkeuze te maken.

---

²⁷⁶ X, "Goedkoper en snellere afhandeling", *Het Belang van Limburg* 1 september 2017.

²⁷⁷ G. HOUBEN, "Limburgse rechtbank stuurt scheidende koppels verplicht naar trajectbemiddelaar", *Het Belang van Limburg* 31 augustus 2017.

²⁷⁸ <https://www.trajectbemiddellingeuven.be/>, https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_leuven/bemiddeling-trajectbemiddeling-leuven-brochure-20210203.pdf, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

²⁷⁹ *Ibid.*

7

Conclusies

7. Conclusies en aanbevelingen

De hiernavolgende conclusies en aanbevelingen vinden hun inspiratie in zowel de tijdens de werkvergaderingen gevoerde discussies en de daar aangeleverde informatie, als uit de literatuurstudie die in het kader van deze nota uitgevoerd werd.

We werken volgens een tweeluik: eerst zetten we in op het preventieve luik, nl. het voorkomen van de contractbreuken, van bij het prille begin van een scheiding, tot het moment van een dreigende contactbreuk. Daarna zetten we in op het stopzetten van reeds bestaande contactbreuken en een herstel van de stukgelopen relatie **tussen** ouder en kind.

7.1. Voorkom contactbreuken

In eerste instantie moeten contactbreuken zoveel als mogelijk worden voorkomen. Dit is uiteraard een heel moeilijke opdracht, aangezien het veronderstelt dat men op het juiste moment kan ingrijpen in intermenselijke relaties die in de dynamiek van een contactbreuk dreigen te verzanden. Vanaf welk punt dreigt een (echt)scheiding te escaleren en een mogelijke contactbreuk te verschijnen? Een verhoogde waakzaamheid van de professionals alsook een verantwoordelijkheid van de ouders is hierbij geboden. Het belang van het kind dient steeds voorop te staan.

7.1.1. Sensibilisering van de contextactoren

Detectie en preventie van contactbreuken tussen ouders en kinderen vereist een alertheid bij hulpverleners om mogelijke signalen hiervan op te vangen. Echter, vaak zijn de actoren die als eerste signalen kunnen opmerken van een (dreigende) contactbreuk, actoren die los staan van scheidingshulpverlening zoals onder meer artsen, leerkrachten, medewerkers van kinderopvang, politiemedewerkers of trainers van een sportclub. Deze actoren zouden meer gesensibiliseerd moeten worden over mogelijke signalen die alertheid moeten aanwakkeren ten aanzien van ouders verwickeld in een (echt)scheiding. Problemen voorkomen door vroegtijdig bepaalde signalen op te vangen en aan te pakken is beter dan problemen oplossen. Bij sensibilisatie dient aandacht gegeven te worden aan meerpartijdigheid. Het meegaan in het verhaal van één van beide ouders is immers een grote valkuil en versterkt het conflict.

Zo zouden artsen bijvoorbeeld meer gesensibiliseerd moeten worden over de mogelijke valkuilen van het voorschrijven van attesten bij (echt)scheidingssituaties. Op dit moment gebeurt het nog al te vaak dat artsen zich laten meeslepen door het verhaal van één van de strijdende ouders. Hetzelfde geldt voor het onderwijzend personeel. Ook zij dienen verder gesensibiliseerd te worden voor de valkuilen van situaties van hoog conflictueuze scheidingen. Onderwijzend personeel dient onder meer informatie te verkrijgen

over het signaleren van mogelijke contactbreuken en kinderen met loyaliteitsconflicten. Leerkrachten kunnen als vertrouwenspersonen van een kind een steunende en begeleidende rol spelen. Scholen moeten binnen het schoolreglement aandacht besteden aan situaties van conflictueuze scheidingen en contactbreuken, en ten aanzien van de ouders duidelijk communiceren wat hier het standpunt van de school in is. Zo niet, kunnen ze onbewust meewerken aan een contactbreuk en een ouder buitensluiten door aan deze geen informatie te verschaffen over het kind. Een school kan niet automatisch veronderstellen dat belangrijke informatie aangaande het kind beide ouders bereikt²⁸⁰. Ook dienen politieagenten die mogelijks met de verblijfs- en omgangsproblematiek in aanraking kunnen komen, zoals wijkagenten, hierover voldoende geïnformeerd te zijn. De politie speelt immers een belangrijke rol bij de vroegtijdige signalering van het niet-nakomen van de verblijfsregeling en (dreigende) contactbreuken.

» Aanbeveling 1:

Vanuit het Platform Kindermishandeling wordt aan de bevoegde ministers geadviseerd blijvend in te zetten op sensibilisering van actoren die los staan van scheidingshulpverlening (zoals artsen, politie-medewerkers, leerkrachten, trainers van een sportclub, medewerkers van kinderopvang, enz.) over de ernst van het fenomeen rond hoog conflictueuze scheidingen en (dreigende) contactbreuken. Deze sensibilisatie zou bijvoorbeeld aan de hand van een campagne, een bijkomend opleidingsonderdeel, vormingen, workshops of studiedagen ingevuld kunnen worden. Momenteel bestaat er een vormingsaanbod bij de CAW's rond eerste hulp bij scheiding (EHBS) dat gegeven wordt voor kinderopvang-initiatieven en kleuterleiders. Dit aanbod geeft tips en tricks aan kinderverzorgers en kleuterleiders om te voorkomen dat bestaande conflicten nog meer escaleren door toedoen van bijvoorbeeld het eenzijdig leveren van informatie aan één ouder.

7.1.2. Tijdige detectie en laagdrempelige, toegankelijke en gratis professionele hulpverlening voor gevallen van (dreigende) contactbreuk tussen ouder en kind

Om contactbreuken tussen ouder en kind en een escalatie hiervan zoveel als mogelijk te vermijden is er een **tijdige detectie** nodig. Het herkennen van hoog conflictueuze scheidingen en het proces van een dreigende contactbreuk tussen ouder en kind is echter niet eenvoudig. Het vraagt om goed opgeleide professionals, zowel bij de hulpverleners, politie als bij de juristen. Men kan hierbij gebruik maken van

---

²⁸⁰ Zo kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het voorzien van twee oudercontacten en/of twee rapporten ten aanzien van ouders die verwickeld zijn in een hoog conflictueuze scheiding en hierom verzoeken.

bepaalde signalen of '*red flags*' die een alertheid moeten aanwakkeren en die kunnen duiden op een hoog conflictueuze scheiding en een mogelijke contactbreuk.

Mogelijke signalen bij kinderen bij (dreigend) contactverlies:

- » het kind ontkent het bestaan van de andere ouder of maakt denigrerende opmerkingen over de andere ouder;
- » het kind noemt de ouder plots bij zijn voornaam of wil de achternaam van de ouder niet meer gebruiken;
- » het kind ontkent dat hij of zij fysieke overeenkomsten heeft met de ouder;
- » het kind gebruikt zwakke argumenten om de ouder niet meer te zien. Daarbij benadrukt het kind dat deze beslissing volledig door zichzelf is ingegeven;
- » het kind toont geen ambivalentie (de ene ouder is 100% goed en de andere 100% fout);
- » de 'verzorgende' ouder ondersteunt de afwijzing van de andere ouder door het kind;
- » een melding van het CLB inzake bezorgdheid over studieresultaten, gedrag en afwezigheid van het kind of signaal van het kind aan een vertrouwenspersoon (bv. leerkracht);
- » het kind toont geen schuldgevoelens over het afwijzende gedrag t.o.v. de ouder;
- » het kind benoemt negatieve herinneringen die niet van het kind zelf afkomstig kunnen zijn;

en/of

- » het kind wijst ook de familie en het netwerk van de ouder af.²⁸¹

Mogelijke signalen bij ouders bij (dreigend) contactverlies:

- » de ouder staat niet toe dat het kind kleding, speelgoed of huisdieren meeneemt naar en van de andere ouder;
- » herhalen en amplificeren van negativiteit en het creëren van verhalen die de kinderen gaan geloven;
- » de ouder dreigt tijdens de scheidingsprocedure om de kinderen af te nemen van de andere ouder;

---

²⁸¹ Nederlandse Raad voor Kinderbescherming, "Memo: (dreigend) contactverlies tussen kind en ouders na scheiding 0.2", [Memo-dreigend-contactverlies-kind-ouders-na-scheiding.ashx \(augeo.nl\)](https://www.augeo.nl/onderzoek/onderzoek-2022-08-17-1) laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

- » de ouder laat het kind schuldig voelen over positieve ervaringen en bezoeken bij de andere ouder. De ouder ondervraagt het kind na elk bezoek aan de andere ouder;
- » de ouder uit ongefundeerde beweringen van misbruik van het kind door de andere ouder of ongefundeerde beweringen dat de andere ouder gevaarlijk of bedreigend is;
- » de ouder laat de verantwoordelijkheid over contact met de andere ouder bij het kind zelf; wederzijdse beschuldigingen tussen ouders en een ernstig onderling wantrouwen;
- » een hoog individueel stressniveau. De ouders hebben een vertekend beeld van elkaar en kleuren iedere actie en conversatie met de andere ouder negatief in. Het conflict is leidend;
- » onverwerkt trauma en/of onveilige hechting bij een of beide ouders;
- » ouders zijn niet in staat de ex-partnerrol en ouderrol van elkaar te onderscheiden;
- » ouders kunnen niet met elkaar communiceren in het belang van de kinderen;
- » de vertroebelde relatie tussen de ouders staat een constructief gesprek in de weg;
- » ouders zijn niet in staat de kinderen af te scheiden van hun eigen emoties ten opzichte van de andere ouder;
- » ouders plaatsen hun eigen behoefte aan contact met het kind boven de behoefte van het kind zelf. Ze zien de behoefte van het kind niet meer en ze zijn beïnvloed door angst, pijn en een strijdgevoel;
- » de ouder overtuigt het kind ervan dat de andere ouder niet om het kind geeft of deze niet graag ziet;
- » de ouder ontkent het belang voor het kind om contact te hebben met beide ouders;
- » de ouder minimaliseert iedere vorm van contact met het kind en de andere ouder;
- » de ouder weigert mee te werken aan eventuele aanpassingen betreffende vakantie- of verblijfs- of omgangschema's, zelfs niet bij belangrijke aangelegenheden zoals bruiloften of begrafenissen;
- » het netwerk is betrokken in de onderlinge strijd tussen de ouders. De ouder betreft derden bij het creëren van afstand tot de andere ouder (school, vrienden);

en/of

» de ouder wijst de vader- of moederrol aan zijn of haar nieuwe partner toe.²⁸²

Bovengenoemde lijsten van mogelijke signalen van een (dreigende) contactbreuk bij ouders en kinderen zijn niet exhaustief. Indien een professional meent dat er sprake is van een hoog conflictueuze scheiding met een ernstige contactbreuk tussen ouder en kind, kan hij de cliënt doorverwijzen naar of mits toestemming van de cliënt een aanmelding doen bij het laagdrempelige hulpverleningsaanbod van het CAW²⁸³ of hulplijn 1712 of zelf een rol opnemen in het voorkomen, de-escaleren of begeleiding van de contactbreuk. Elke professional kan via de website van het CAW een aanmelding doen. Het bestaande aanbod, dat zich situeert op het continuüm van preventie, onthaal en begeleiding, verdient verdere verbreding, verdieping én bekendmaking.

Ook moet er een betere samenwerking tussen de welzijnssector en justitie worden bekomen. Intermediairs die fungeren als signaalopvangsers (onderwijs, artsen, welzijnsorganisaties, politie, vrijetijds- en jeugdverenigingen, enz.) zouden bij een vermoeden of vaststelling van contactbreuk een beroep kunnen doen op expertise en advies binnen hun eigen sector of flankerende sectoren, actie ondernemen en zo nodig cliënten actief toe leiden naar hulpverlening binnen het CAW. In bepaalde gevallen kunnen welzijns- en juridische hulpverlening samenwerken om zo snel mogelijk preventief of herstelgericht te werken. Ook het openbaar ministerie en politie kunnen een actieve en ontmijnende rol spelen in familiale conflicten. Zo beoogt het nieuw werkproces inzake dossiers 'niet-naleving verblijfs- of omgangsrecht' van het Openbaar Ministerie in Antwerpen een verdere escalatie van het conflict te voorkomen en (mogelijke) contactbreuken te vermijden door ouders uit te nodigen voor een gesprek, en niet zonder meer een sepot of dagvaarding (zie supra). Daarnaast zou de politie een rol kunnen spelen bij situaties van niet-naleven van een verblijfs- of omgangsregeling door steeds bij een eerste melding van ernstige omstandigheden of moeilijkheden onmiddellijk een proces-verbaal VOS op te stellen wat een (betere) garantie heeft voor directie opvolging of actie. Een proces-verbaal 'weigering contact' zou doorgaans namelijk pas na verloop van tijd en na meerdere meldingen worden opgesteld.²⁸⁴

» Aanbeveling 2:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan te voorzien in een systeem van tijdige detectie van (dreigende) contactbreuken en de bekendmaking van de professionele en toegankelijke eerstelijns hulpverlening van het CAW bij alle betrokken actoren.

²⁸² *Ibid.*

²⁸³ <https://www.caw.be/aanmeldformulier-verwijzers>.

²⁸⁴ Deze bijdrage van de politie wordt ook ondersteund door het VCLP Vlaams Netwerk Politie Slachtofferbejegening e.a.

7.1.3. Verplichte voorafgaande trajectkeuzebegeleiding

Mensen komen vaak onvoorbereid en (te) weinig geïnformeerd terecht in een (echt)scheidingsproces. Uit de geraadpleegde literatuur en de discussies binnen de werkgroep is gebleken dat het vaak al misloopt aan het begin van de procedure, bij de keuze voor het ene of het andere traject. Hierbij komt vaak als uitgangspunt naar voor dat een eigen gekozen traject, vaak het beste traject is. Op dit moment kunnen we echter betwijfelen of het traject dat (ex-)partners doorlopen wel een bewuste en goed doorsproken keuze is geweest. Hoewel alternatieve geschillenoplossing de laatste jaren een wettelijke basis gekregen heeft en meer aandacht heeft gekregen bij het oplossen van familiale conflicten, blijft een grote doorbraak uit. Een belangrijke reden hiervoor is het gebrek aan informatie. De precieze inhoud van alternatieve conflictoplossing is bij veel mensen onbekend. Ouders zijn vaak juridisch te weinig onderlegd om op voorhand de verschillende wettelijke opties correct in te schatten. De trajecten die advocaten en rechters aanreiken beïnvloeden de keuze van de partijen. Er is veel diversiteit in de informatieverstrekking en bijgevolg ook de toegang tot alternatieve conflictoplossing. Men kan niet verwachten dat partijen bijvoorbeeld de verwijzing naar de KMS vragen indien ze het bestaan hiervan niet kennen of omdat deze niet in hun rechtbank is georganiseerd. Duidelijke en volledige informatieverstrekking laat ouders toe om een bewuste keuze te maken over het voor hen meest geschikte oplossingstraject. Het is belangrijk dat de onderliggende conflicten en problemen tussen partijen worden aangekaart indien men een goed en houdbaar akkoord wil bereiken.

In elke zaak moet men komen tot een **conflictoplossing op maat**. Partijen dienen zoveel mogelijk autonomie te hebben in het oplossen van hun conflict zodat ze aangemoedigd worden om hun verantwoordelijkheid op te nemen voor de conflictoplossing. Een eigen gekozen traject is vaak het beste traject. Maar dan moet men wel met kennis van zaken kunnen kiezen. Om deze reden moet het voor de ouders duidelijker zijn, van in het prille begin, waar ze terecht kunnen voor de afhandeling van hun scheiding en moeten ze de voor- en nadelen van de verschillende opties kunnen inschatten.

Het doel hiervan is:

- » rust brengen;

en

- » informatie geven betreffende de verschillende mogelijkheden van conflictoplossing en het traject uitzoeken dat men wenst te bewandelen: bemiddeling, KMS, collaboratieve onderhandelingen, het eventueel opstellen van een ouderschapsplan, een juridische procedure, ...

Scheidende koppels met minderjarige kinderen zouden eerst in gesprek moeten gaan met **een onafhankelijke en onpartijdige trajectkeuzebegeleider** teneinde de voor- en nadelen van de verschillende trajectkeuzes te bespreken en na te gaan welk traject voor hen het meest geschikt is. De trajectbegeleider gaat eerst na welke oplossingsmogelijkheden partijen al kennen waarna hij zal verduidelijken welke

opties er allemaal mogelijk zijn voor hun situatie. Er wordt ook aangegeven wat de impact van hun trajectkeuze kan zijn. De trajectbegeleider hanteert hierbij bemiddelingsvaardigheden waarbij hij partijen ertoe beweegt en stimuleert om op een gezamenlijke en geïnformeerde wijze de meest gepaste trajectkeuze te maken. Hij dient hierbij de verschillende trajectmogelijkheden (gerechtelijke procedure, bemiddeling, collaboratieve onderhandelingen en andere vormen van Alternative Dispute Resolution (ADR)-methoden) als gelijkwaardig te beschouwen. De trajectkeuzebegeleidingsdienst moet kosteloos zijn naar het voorbeeld van de verplichte trajectkeuzebegeleiding in Limburg en Leuven.²⁸⁵

Uit de literatuur is ook gebleken dat het van zeer groot belang is de ouders te informeren omtrent conflictbeheersing. Dit is nodig na de echtscheiding, indien er sprake is van vele ouderlijke conflicten, maar kan binnen deze trajectbegeleiding ook als een preventief instrument ingezet worden. De verplichte trajectbegeleiding zou bestaan uit minstens **één verplichte sessie** waarbij de ouders correct en objectief geïnformeerd worden over de mogelijke trajecten die ze kunnen doorlopen, met de verschillende voor- en nadelen ervan en waarbij er plaats moet zijn voor ouderschaps counseling en conflictbeheersing. Na de verplichte sessie kan er een doorverwijzing gebeuren naar bemiddeling of een andere hulpverleningsdienst indien gewenst. Indien de trajectkeuzebegeleider meent dat één sessie onvoldoende is, rekening houdende met de concrete situatie, kan hij een volgende sessie inplannen.

De trajectkeuzebegeleiders dienen bij voorkeur erkende bemiddelaars te zijn met een specialisatie in familiale zaken die eveneens een bijkomende opleiding over trajectkeuzebegeleiding hebben gevolgd. (zie *infra*). Een goede trajectkeuzebegeleiding is meer dan enkel het louter informeren van partijen, maar dient ook de communicatie tussen partijen onderling weer op gang te brengen. Uit een bevraging bij de trajectkeuzebegeleiders binnen de provincie Limburg bleek dat het merendeel van hen van mening was dat trajectkeuzebegeleiders over bepaalde basiscompetenties moeten beschikken die als kritische succesfactoren gelden bij een goede trajectkeuzebegeleiding. Zo zou een trajectkeuzebegeleider naast kennis over het wettelijk kader rond (echt)scheidingsprocedures en juridische competenties, ook over de kwaliteiten van neutraliteit, empathie, vertrouwelijkheid, begeleiden en herstellen van communicatie, luisterbereidheid, daadkracht en kennis van gezinsdynamieken moeten beschikken. De trajectkeuzebegeleider moet zich richten op de relationele conflicten en eventuele onevenwichten en inhoudelijke meningsverschillen tussen partijen. Er moet een bijzondere aandacht zijn voor de psychosociale en de interpersoonlijke aspecten binnen de relaties tussen de partners en de ruimere intrafamiliale context. Ook moet een trajectkeuzebegeleider in staat zijn om de verschillende vormen van alternatieve geschillenbeslechting in duidelijke en heldere taal uit te leggen aan partijen. De trajectkeuzebegeleiding dient *in concreto* op maat van de noden en belangen van de partijen in een welbepaalde zaak te gebeuren. Bovendien moet een trajectkeuzebegeleider voldoende kennis hebben over kinderen welzijn en moeten

---

²⁸⁵ T. WIJNANT, "De weg naar een volwassen bemiddelingsmarkt in België, in partnerschap met de advocatuur", *RW* 2021, nr. 6, (231) 235-236.

de belangen van de kinderen gedurende de trajectkeuzebegeleiding steeds voorop worden geplaatst. Trajectkeuzebegeleiders dienen ouders duidelijk te maken dat alle actoren in hun netwerk (de ouders zelf, grootouders, enz.) alsook in het scheidingsproces (advocaten, rechters, enz.) zich naar deze krachtlijn dienen te gedragen.²⁸⁶

Door reeds vroeg in het scheidingsproces deze begeleiding aan te bieden wordt getracht een escalatie van het conflict en een mogelijke contactbreuk te vermijden. Ouders moeten vroegtijdig geïnformeerd en geadviseerd worden over de verschillende trajectkeuzen, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de juridische, emotionele en sociale aspecten van ouderschap na scheiding en de verschillende wijzen om ouderschap vorm te geven na een scheiding.

Het is hierbij belangrijk om te melden dat we **niet** pleiten voor verplichte bemiddeling of het verplicht opleggen van een ouderschapsplan. Bij het verplichten van een bepaalde ADR-methode wordt er geen conflictoplossing op maat nagestreefd en vindt er geen responsabilisering plaats van de betrokken ouders. Bemiddeling en/of een ouderschapsplan kunnen voor sommigen een oplossing bieden, maar niet voor iedereen. Soms blijkt al vroeg dat een parallel ouderschap een betere optie is dan kost wat kost een coöperatief ouderschap na te streven. Bemiddeling en/of het opstellen van een ouderschapsplan kunnen er soms echter wel toe bijdragen dat conflicten worden vermeden, dus het kan wel als een aanbeveling gelden. Bij het begin van de (echt)scheiding is het belangrijk niet enkel te focussen op de juridische en zakelijke belangen, maar ook op het relationele aspect dat tussen de ouders speelt.

Bovendien is het hierbij van belang dat er een duidelijk overzicht is op het bestaande multidisciplinaire aanbod per gerechtelijk arrondissement en dat er criteria worden ontwikkeld voor een weloverwogen doorverwijzing naar een bepaalde vorm van ADR of hulpverlening. Aan de hand van deze criteria moet men kunnen bepalen welke aanpak het best geschikt is voor de ouders en kinderen in kwestie. Zo zal in sommige scheidingssituaties een puur juridische benadering volstaan, terwijl voor andere situaties een juridische én een gedragsmatige benadering aangewezen is.

Naar het praktijkvoorbeeld in de familierechtbank te Limburg kan de verplichte trajectkeuzebegeleiding o.i. het best worden ingepast in de rechtbanken zelf. De precieze uitwerking hiervan wordt dan aan de rechtbanken zelf overgelaten²⁸⁷. Hierbij moet wel gegarandeerd worden dat de toegang tot de trajectgeleider laagdrempelig, kosteloos en snel is. Er wordt aangeraden om de verplichte sessie bij de trajectkeuzebegeleider reeds in de oproepingsbrief te vermelden zodat partijen hiervan op de hoogte zijn en de kans krijgen dit te bespreken met hun advocaat.

---

²⁸⁶ S. RAES en T. DEMEYERE, "Trajectbemiddeling volgens het FITTIF-onderzoek: een pad richting meer doordachte oplossingswegen", in E. LANCKSWERDT (ed.), *Gerechtigde bemiddeling*, Brugge, Die Keure, 2016, (117) 126-129; L. COLLA en T. GREVEN, "Trajectbemiddeling: naar een eenvormig kader?", *De Juristenkrant* 2021, (5) 5.

²⁸⁷ In de familierechtbank van Antwerpen zou de trajectkeuzebegeleiding bijvoorbeeld in het Welzijnsonthaal kunnen worden ingepast.

» Aanbeveling 3:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan te voorzien in een systeem van een verplichte trajectkeuzebegeleiding voor mensen met kinderen die een procedure tot (echt)scheiding willen starten. Deze verplichte trajectkeuzebegeleiding zou, uitgaande van de inschatting van de relationele en psychosociale toestand van de partners en mensen in hun omgeving, in het bijzonder de kinderen, bestaan uit minstens één verplichte sessie waarbij de ouders correct geïnformeerd worden over de mogelijke trajecten die ze kunnen doorlopen, met de verschillende voor- en nadelen van ieder traject en waarbij er plaats moet zijn voor ouderschaps counseling en conflictbeheersing.

Bovendien moet informatie op een begrijpelijke manier aan de ouders worden gecommuniceerd. Het is belangrijk dat ouders de wetgeving rond (echt)scheidingsprocedures en de verschillende vormen van alternatieve geschillenoplossing goed begrijpen. Hierdoor kunnen er geen foute interpretaties ontstaan over de juridische context van een (echt)scheidingsprocedure die tot verkeerde verwachtingen kunnen leiden of tot meer conflicten. De trajectkeuzebegeleider zou hiervoor in een soort **'lexicon' of laagdrempelige brochure** kunnen voorzien dat als hulpmiddel voor de ouders kan dienen. Die brochure dient op een uniforme wijze opgesteld en verspreid te worden.

» Aanbeveling 4:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan te voorzien in een soort laagdrempelige brochure of lexicon waarin informatie over de juridische context van scheidingsprocedures en ADR in een simpeler taalgebruik en op maat van de ouders wordt weergegeven.

7.1.4. Vorming

A. Vorming voor trajectkeuzebegeleiders

Om een goed verloop en gelijkwaardigheid van de verplichte trajectkeuzebegeleiding te verzekeren, zouden trajectkeuzebegeleiders bij voorkeur **erkende bemiddelaars**²⁸⁸ moeten zijn met een specialisatie in familiale zaken, gezien de grondigheid van deze opleiding waar zowel de beginselen van het recht als psychologie en sociologie aan bod komen.

De opleiding om erkend bemiddelaar te worden duurt minstens 105 uur, verdeeld over een basisopleiding

---

²⁸⁸ in de zin van artikel 1726 Ger.W.

en een specialisatieopleiding voor bemiddeling in familiale zaken. Het theoretische gedeelte van de basisopleiding omvat onder meer volgende onderwerpen: begrip van conflict, geweld en intimidatie; inleiding tot de bemiddeling; recht in verband met bemiddeling; communicatie in relatie tot de bemiddeling; psychologie in relatie tot de bemiddelaar en de bemiddeling; sociologie in relatie tot bemiddeling; en het bemiddelingsproces. Daarnaast worden er praktische oefeningen gegeven die rechtstreeks in verband staan met de theorie.²⁸⁹

De specialisatieopleiding voor bemiddeling in familiale zaken omvat volgende onderwerpen op theoretisch vlak:

1. Psychologie en sociologie:

- » psychologie en sociologie in relatie tot families;
- » psychologische effecten van familiale conflicten;
- » familiale relaties en familiale dynamiek;
- » plaats van het kind en van de jongere in bemiddeling.

2. Beginselen van het recht inzake:

- » huwelijk, wettelijke en feitelijke samenwoning;
- » echtscheiding en scheiding van tafel en bed, feitelijke scheiding;
- » ouderlijke relaties (ouderlijk gezag, persoonlijke relaties, modaliteiten van huisvesting, enz.);
- » onderhoudsverplichtingen:
  - * bijdrage in de onderhouds- en opvoedingskosten van kinderen (begripen gewone kosten, buitengewone kosten, bijzondere kosten), berekeningsmethodes;
  - * onderhoudsbijdrage tussen ex-echtgenoten, berekeningsmethodes;
- » huwelijksvermogensrecht en erfrecht;
- » verzoeningsprocedure voor de familierechtbank;
- » gerechtelijke procedures in familiezaken; en
- » gevolgen van de regels van openbare orde en van dwingend recht.

3. Inleiding tot internationale bemiddeling in familiezaken.

4. Inleiding tot de multiculturele bemiddeling.

5. Familiale bemiddeling op afstand via digitale platformen.²⁹⁰

---

²⁸⁹ Beslissing van de Federale Beroepscommissie van 1 februari 2007, gewijzigd door de beslissing van 11 maart 2010, 23 september 2010, 14 en 28 maart 2019 en 30 maart 2021, tot vaststelling van de voorwaarden en de procedure voor erkenning van de basisopleiding, de specialisatie opleidingen en de permanente vormingen voor erkende bemiddelaars en de toepassing van artikel 1727, §1ste al.2 van het Gerechtelijk Wetboek.

²⁹⁰ *Ibid.*

De praktijkoefeningen staan rechtstreeks in verband met bovengenoemde onderwerpen. Trajectkeuzebegeleiders zouden door het volgen van dergelijke specialisatieopleiding beter gekwalificeerd zijn.

Daarnaast zou iedere trajectkeuzebegeleider ook een **specifieke opleiding over trajectkeuzebegeleiding** moeten volgen waarin de verschillende alternatieve geschillenregelingen met hun voor- en nadelen alsook de gerechtelijke scheidingsprocedure gedetailleerd worden behandeld.

De trajectkeuzebegeleider moet deze informatie in begrijpbare taal kunnen communiceren aan de ouders. Men zou hiervoor in een soort lexicon kunnen voorzien (zie *supra*). Bovendien dient deze opleiding de effecten van een scheiding op kinderen en het fenomeen contactbreuk tussen ouder en kind en de detectie ervan te behandelen. Deze opleiding zou georganiseerd kunnen worden door het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO).

» Aanbeveling 5:

Vanuit het Platform Kindermishandeling wordt aan het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding aanbevolen om een opleiding tot trajectkeuzebegeleider te organiseren die (verplicht) gevolgd moet worden door trajectkeuzebegeleiders.

B. Vorming voor advocaat

In familiezaken leidt de traditionele procesgang vaak tot een escalatie van spanningen en emoties. De wet vereist nu éénmaal dat de verzoeker zijn vordering voldoende duidelijk onderbouwt, wat in realiteit vaak olie op het vuur gooit. Dit zou echter anders kunnen. Advocaten en familierechters zouden een grotere meerwaarde kunnen betekenen door bepaalde afspraken en grenzen te bewaken.

In de eerste plaats moeten advocaten vermijden dat het conflict escaleert vanwege de opstart van een gerechtelijke procedure. Advocaten dienen op te komen voor de belangen van hun cliënten, maar dit betekent niet dat zij blindelings de eisen van hun cliënt moeten volgen wanneer deze zijn ingegeven door wraak- of strijdgevoelens. In hoog conflictueuze scheidingen zou de advocaat de-escalerend dienen te werken. Cliënten zouden geconfronteerd moeten kunnen worden met de gevolgen van bepaalde keuzen indien deze ongunstig zijn voor de kinderen. Het belang en welzijn van de kinderen zou het leidend beginsel moeten zijn voor de echtscheidingsadvocaat, niet het 'winnen' van de rechtszaak. Bij het opstellen van verzoekschriften en conclusies en bij het voeren van pleidooien dienen advocaten zich bewust te zijn van de impact van hun woorden en hun houding op de tegenpartij en de mogelijke gevolgen hiervan op de relationele verhouding tussen beide partijen. Het klassieke winst-verliespleidooi moet worden verlaten.

Advocaten zouden oplossingsgericht moeten werken, waarbij ze oog hebben voor de beste optie voor hun cliënten, waaronder bemiddeling of andere vormen van alternatieve geschillenoplossing. Bij hun interventie zouden ze in de eerste plaats ervoor moeten zorgen dat er zich geen bijkomende problemen stellen. Ze dienen probleemvoorkomend te werken en een verdere escalatie van het conflict te voorkomen en de risico's daartoe in te schatten. Ze moeten de gemeenschappelijke punten tussen beide ouders en hun onderliggende belangen en bekommernissen in aanmerking nemen. Ze dienen ervoor te zorgen dat de relatie tussen beide ouders zo goed als mogelijk blijft opdat beiden hun rol als ouder kunnen vervullen. Advocaten moeten bewakers zijn van de sereniteit van de procedure en communicatiekanalen tussen partijen vrijwaren. Ze dienen communicatievaardigheden in te zetten, zoals het actief luisteren, zowel ten aanzien van hun eigen cliënt als van de tegenpartij en zijn of haar advocaat. Ze moeten toekomst – en oplossingsgericht werken waarbij ze streven naar een duurzame en door beide partijen gedragen overeenkomst. Advocaten zouden kindvriendelijk moeten werken. Ze moeten cliënten informeren over de mogelijke schadelijke gevolgen van een scheiding op de ontwikkeling van een kind.

Advocaten kunnen een grote meerwaarde bieden bij de verandering van de procedurementaliteit in familiale zaken. De hulp en medewerking van de Vlaamse Balies is noodzakelijk voor de transformatie van het huidige strijdmodel naar een participatiemodel omdat die als overkoepelend orgaan advocaten op het belang van deze nieuwe werkwijze kunnen wijzen. De gedragscode voor advocaten opgesteld door de multidisciplinaire Jeugdcommissie van Dinant zou als voorbeeld kunnen dienen voor de opstelling van een uniforme gedragscode voor alle advocaten die actief zijn in familiale zaken.

» Aanbeveling 6:

Vanuit het Platform Kindermishandeling wordt aan de Vlaamse Balies aanbevolen om een uniforme gedragscode op te stellen voor advocaten die in het familierecht werken. De transitie van het huidige strijdkader in familiale procedures naar een participatiemodel is niet mogelijk zonder hun medewerking.

C. Vorming voor familierechter

Een contactbreuk tussen ouder en kind is een wederkerend probleem waarmee familierechters meer en meer in aanraking komen. Rechters zijn van grote meerwaarde bij de verandering van het strijdmodel in familiale zaken naar een participatiemodel. Er moet afgestapt worden van het 'winnaar-verliezer' denken. Rechters dienen erop toe te zien dat partijen en hun advocaten oplossingsgericht werken en dat hoorzittingen sereen verlopen. Het belang van het kind moet hier steeds centraal staan. De rechter dient de gezinsdynamiek en het communicatieniveau tussen de ouders trachten te begrijpen en in stand te houden en voldoende aandacht te besteden aan de onderliggende kwesties van het conflict. Rechters zouden contactbreuken tussen ouder en kind(eren) vroegtijdig moeten kunnen opsporen en proberen

herstellen in samenwerking met en doorverwijzing naar andere professionele actoren.

Iedere magistraat die zitting wenst te nemen in de familie- en jeugdrechtbank of magistraten van de hoven van beroep die zitting wensen te nemen in de familie- en jeugdkamers dienen een gespecialiseerde opleiding te volgen binnen het IGO, zoals bedoeld in artikel 259sexies, §1, 1°, derde lid, en §1, 2°, tweede lid, Ger.W. Deze opleiding bestaat uit drie modules: (a) een module ‘familie’ van drie dagen, (b) een module ‘jeugd’ van drie dagen en (c) een module ‘horen van minderjarigen’ van twee dagen. De module ‘familie’ bevat onder meer informatie over de familiale procedures in de praktijk, de KMS, psychologische aspecten betreffende de ontwikkeling van minderjarigen en de uitoefening van het ouderlijk gezag, organisatie van verblijfsregelingen en onderzoeksmaatregelen. Hoewel deze module reeds zeer uitgebreid is, komen de thema’s ‘alternatieve conflictoplossing’ en ‘problematiek van contactbreuken’ bijvoorbeeld niet aan bod. Het IGO organiseert wel afzonderlijke (niet verplichte) opleidingen²⁹¹ over deze onderwerpen alsook over de onderwerpen ‘parallel solo-ouderschap’ en ‘het ouderlijk consensusmodel (FR)’. Tijdens de module ‘horen van minderjarigen’ worden onder meer het wettelijk kader betreffende het horen van minderjarigen in familiezaken en ontwikkelingspsychologische aspecten in functie van de communicatie met kinderen besproken. Dit laatste onderwerp wordt gegeven door mevrouw Lieve Dams, professor doctor in de forensische psychiatrie, en wordt steeds zeer goed onthaald door de deelnemers. Hoewel deze module positief wordt geëvalueerd door de rechters, wordt een opleiding van twee dagen evenwel als te kort ervaren.

Ook op de Middagen van het recht, georganiseerd door het DGWL van de FOD Justitie, is het thema ‘ouderverstoting’ reeds aan bod gekomen. Deze thematiek werd vanuit het perspectief van de rechter aangekaart.²⁹²

» Aanbeveling 7:

Vanuit het Platform Kindermishandeling wordt aan het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding aanbevolen om de thematiek van contactbreuken tussen ouder en kind en alternatieve vormen van geschillenbeslechting op te nemen in de module ‘familie’ eerder dan hiervoor enkel te voorzien in aparte opleidingen. Verder dient de module ‘horen van minderjarigen’ minstens drie dagen te duren waardoor er meer tijd is om diepgaander in te gaan op deze problematiek.

²⁹¹ Deze opleidingen worden (nog) niet georganiseerd, maar magistraten kunnen zich hiervoor al inschrijven op een wachtlijst, <https://www.igo-ifi.be/nl/content/igo-online>, laatst geraadpleegd op 5 december 2022.

²⁹² https://justitie.belgium.be/nl/overheidsdienst_justitie/evenementen/middagen_van_het_recht seizoen 2019 2020/de complexiteit van, https://justitie.belgium.be/nl/fod_justitie/evenementen/middagen_van_het_recht/vorige_seizoenen/zevende_seizoen/de_complexiteit, laatst geraadpleegd op 17 augustus 2022.

7.2 Contactbreuken stopzetten

Langdurende gerechtelijke procedures en aanhoudende conflicten tussen de ouders gaan vaak over de kinderen heen. Sommige ouders blijven procederen in de overtuiging dat de andere ouder het belang van het kind niet vooropstelt. Dit is nefast voor de ontwikkeling en het welzijn van kinderen die opgezadeld kunnen worden met loyaliteitsconflicten en soms zelfs worden gebruikt als instrument in een (echt)scheidingsprocedure tussen de ouders.²⁹³

Uit de juridische analyse is gebleken dat het huidige wettelijk kader in verband met (echt)scheidingsprocedures en de regeling betreffende de kinderen enorm gericht is op de ouders zelf. De wetgever heeft de ouders dezelfde wapens willen verschaffen vanuit een perspectief van rechtsgelijkheid. De vraag kan echter gesteld worden of hierdoor niet te veel munitie werd gegeven aan de ouders. De juridisering van een conflict zorgt er immers vaak voor dat kinderen instrumenten worden in handen van de ouders. Hoewel artikelen 3 en 4 van het IVRK²⁹⁴ opleggen om de wetgeving vanuit kinderrechtelijk perspectief op te vatten, gebeurt dit evenwel nog veel te weinig.

Wat wetgever en beleid wel kunnen verwezenlijken is dat conflicten bij hun aanvang reeds zo veel als mogelijk beperkt worden in plaats van gevoed. Een verdere escalatie van het conflict moet vermeden worden en er moet zo veel mogelijk worden ingezet op de-escalatie. Dit houdt onder meer in bijkomend te investeren in verschillende vormen van alternatieve geschillenbeslechting, zoals bijvoorbeeld een multidisciplinaire aanpak van gezinsproblemen, bemiddeling en ouderschapsbegeleiding. Een veelheid aan juridische oplossingen en de promotie van dwangmiddelen, waarvan kinderen maar al te vaak de dupe worden, zijn niet aangewezen. Passende professionele tussenkomsten voor het herstel van contact moeten op maat worden uitgewerkt waarbij er aandacht wordt besteed aan de diverse factoren die tot de contactbreuk hebben geleid, rekening houdend met de complexiteit van de relationele en familiale context.

7.2.1. Van een strijdmodel naar een participatiemodel

Een scheiding is steeds moeilijk, maar het kan niet de bedoeling zijn dat een scheidingsprocedure het vechtgedrag tussen partijen versterkt. Een duurzame conflictoplossing voor echtscheidingsproblemen wordt vaak bemoeilijkt door de traagheid en polariserende werking van de procedure, de kostprijs en de hoge graad van formalisme van de klassieke juridische aanpak. Bij de talrijke hervormingen van het (echt)scheidingsrecht is er nooit afgestapt van het klassieke conflictoplossingsmodel. Juridische trajecten

---

²⁹³ A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, "Hoe helpen familierechters ouders de strijdbijl te begraven?", (170) 170.

²⁹⁴ Het belang van het kind moet voorop staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. De overheid neemt alle maatregelen om de rechten van de kinderen te realiseren. Zie artikel 3 IVRK.

worden nog te vaak vormgegeven vanuit een strijdkader waardoor het conflict niet opgelost wordt of zelfs escaleert. Tijdens de klassieke gerechtelijke procedure is er vaak een tekort aan tijd en middelen om diepgaander in te gaan op de noden en behoeften van ouders en hun kinderen teneinde een houdbare en door iedereen gedragen oplossing te vinden. Het is voor de rechter niet gemakkelijk om vanuit dit strijdkader gepaste en houdbare inhoudelijke beslissingen te nemen²⁹⁵. Veel partijen ervaren de wijze waarop er in familiekamers of KMS gearchiveerd en geprocedeerd wordt als vijandig. Ze hebben moeite met de frequent gemaakte verwijten en de houding van de (advocaat van de) tegenpartij. In familiezaken waarin kinderen zijn betrokken wordt er vaak zeer aanvullend en persoonlijk gepleit omdat iedere partij de rechter van het eigen gelijk wil overtuigen en de tegenpartij hiervoor slecht afschildert. Rechterlijke uitspraken nemen vaak de strijd tussen de ouders niet weg. Partijen die op een bepaald punt in het ongelijk werden gesteld zoeken niet zelden redenen om in hoger beroep te gaan of de uitspraak niet uit te voeren. Daarnaast ontstaan er ook vaak nieuwe conflicten over niet-beslechte punten. De invulling van de gerechtelijke procedure in familiale zaken zou op een humanere wijze moeten gebeuren. Het strijdmodel waarbij gedacht wordt in termen van 'eiser' en 'verweerder' en 'het halen van het eigen gelijk' moet verlaten worden. Het gaat in hoofdzaak over twee ouders die het beste willen voor hun kind(eren)²⁹⁶. Lokale initiatieven zoals het ouderlijk consensusmodel in Gent, de verplichte trajectkeuze-begeleiding in Limburg en Leuven en de Antwerpse opvolgkamer proberen hieraan tegemoet te komen door af te stappen van het strijdmodel en **een participatiemodel** in te voeren. Al deze initiatieven reiken een ander conflictoplossingsmodel aan en trachten een procedure in te richten die meer gericht is op de de-escalatie van het conflict en de verantwoordelijkheid van de ouders en het samen zoeken naar oplossingen in het belang van hun kind(eren).

Hierbij moet ook rekening worden gehouden met **parallel solo-ouderschap**. Aanhoudend gezamenlijk ouderschap blijven promoten kan in bepaalde situaties escalierend werken. Binnen het participatiemodel kan zowel coöperatief ouderschap als parallel solo-ouderschap worden gepromoot afhankelijk van de situatie. Beide aanpakken introduceren een andere realiteit naast de strijdrealiteit. Ook bij parallel solo-ouderschap dient iedere ouder de eigen ouderrol en verantwoordelijkheid op te nemen. Bij het parallel solo-ouderschap wil men vooral het ouderschap en de ouder-kindrelatie versterken, dit is in dergelijke situaties belangrijker dan de communicatie tussen de ouders te verbeteren.

Er moet een systeem worden uitgedacht waarin voldoende aandacht wordt besteed aan de menselijke beleving van het conflict en het welzijn van de betrokkenen. Door een betere samenwerking tussen justitie en de welzijnssector te bekomen, kunnen integrale oplossingen worden aangeboden waarbij de onderliggende problematiek wordt behandeld en er niet enkel wordt voorzien in een puur juridische dienstverlening. De scheidingsproblematiek vertoont veel dimensies waardoor een veelzijdige aanpak is vereist.

---

²⁹⁵ E. LANCKSWERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten", (184) 185.

²⁹⁶ S. RAES, *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 731-732; A. LAUREYSSENS en A. WYNANTS, "Hoe helpen familierechters ouders de strijdbijl te begraven?", (170) 171.

Er moet ruimte zijn voor een **multidisciplinaire benadering** van conflictoplossing, zeker in situaties van ernstige verstoring of zelfs teloorgang van de band tussen ouder en kind. Een multidisciplinaire samenwerking tussen advocaten en de balies, rechters, bemiddelaars, het openbaar ministerie, politie, therapeuten, psychologen, hulpverleners uit jeugdhulp en andere hulpverleners kan er ook toe leiden dat ouders zich beter ondersteund voelen tijdens het scheidingsproces. Een multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten zorgt ervoor dat kennis, inzichten, vaardigheden en werkmethodes van verscheidende vakgebieden tegelijkertijd worden gehanteerd teneinde het familiale conflict zo goed mogelijk aan te pakken. Rechters zouden ondersteund en geadviseerd moeten kunnen worden door professionals van verschillende disciplines in situaties waarin ze beslissingen nemen die het welzijn van het kind beïnvloeden. Zo kan bijvoorbeeld een rechter met zijn juridische deskundigheid samenwerken met een psycholoog die gedragswetenschappelijke kennis heeft om de band tussen ouder en kind te verbeteren. Dergelijke constructieve samenwerking kan conflictverlagend werken waardoor de ouders niet meer als vijanden tegenover elkaar staan, maar in het belang van de kinderen een overeenkomst proberen te bereiken die tegemoet komt aan de behoeften en bekommernissen van de ouders en de kinderen.

De verscheidene pilootprojecten hebben allen eenzelfde achterliggende idee, namelijk afstappen van het strijdmodel in het huidig juridisch stelsel en **meer nadruk leggen op participatie, responsabilisering en alternatieve vormen van geschillenbeslechting**. Maar iedere rechtbank heeft dit idee op een andere manier ingevuld waardoor een versnipperd beleid is ontstaan. Is een uniform beleid of een verschillende tenuitvoerlegging van eenzelfde idee het meest aangewezen? Indien men kiest voor een versnipperd beleid per gerechtelijk arrondissement, moet minstens een minimale toegang tot dezelfde rechtsmiddelen worden verzekerd met het oog op de rechtsgelijkheid.

Indien men kiest voor de invoering van een **uniform beleid**, moet dit beleid een variatie in de aanpak mogelijk maken waarbij naast coöperatief ouderschap ook parallel solo-ouderschap als volwaardig. Indien men kiest voor de invoering van een uniform beleid, moet dit beleid een variatie in de aanpak mogelijk maken waarbij naast coöperatief ouderschap ook parallel solo-ouderschap als volwaardig alternatief wordt bestempeld. Men zou het ouderlijk consensusmodel in iedere rechtbank kunnen invoeren als basismodel. Hoewel coöperatief ouderschap zeker te verkiezen valt en in theorie de ideale situatie is, moet men voor bepaalde situaties de stap durven zetten naar parallel solo-ouderschap. In dergelijke situaties moet er voorrang worden gegeven aan het ouderschap en de ouder-kindrelatie. Indien men zou blijven aanhouden dat ouders overeen moeten komen 'op grond van de verantwoordelijkheid die men heeft ten aanzien van het kind' blijft de rechtbank en de hulpverlening escalerend werken. Op deze manier kan een volwaardig alternatief worden aangereikt aan ouders wanneer consensus buiten hun bereik ligt. Vanuit de hulpverlening wordt gevraagd om parallel solo-ouderschap te promoten en om in beleid en wetgeving op te nemen zodat dit, net zoals bemiddeling, meer ondersteund kan worden²⁹⁷. Een palet van oplossingen

---

²⁹⁷ Zo kan men een regelgevend kader creëren inzake de professionalisering van professionals in deze materie zoals bij bemiddeling.

waar zowel ouderlijke consensusmodellen als parallel solo-ouderschap deel van uitmaken lijkt het meest aangewezen.

Hoewel er nog geen grootschalige studies zijn gevoerd over de impact en effectiviteit van het ouderlijk consensusmodel, lijkt dit model ons inziens zeer interessant en de moeite om te verkennen aangezien het aansluit bij een participatieve justitie en is het een verandering in de huidige en op de strijd gebaseerde procedementaliteit. De (echt)scheidingsprocedure binnen iedere familierechtbank zou op een gelijkwaardige gestructureerde en uniforme wijze humaner ingevuld moeten worden waarbij wederzijdse verwijten en persoonlijke aanvallen zo veel als mogelijk achterwege worden gelaten, zeker indien er kinderen zijn betrokken in het conflict. Het ouderlijk consensusmodel werkt vanuit een participatiemodel waarbij de gemeenschappelijke belangen van ouders en kinderen centraal staan. Het model stapt af van de klassieke gerechtelijke procedure waar ouders als tegenstanders tegenover elkaar staan en conclusies vaak agressief en denigrerend kunnen overkomen. Het gebruik van vereenvoudigde verzoekschriften en de verplichting om in conclusies en pleidooien een sereen en op consensusgericht taalgebruik te hanteren zorgt ervoor dat de gerechtelijke procedure zo objectief mogelijk verloopt. Rancunes en verwijten horen hier niet thuis. Er moet gezocht worden naar een gezamenlijk akkoord dat gedragen wordt door beide ouders en waarbij de belangen van de kinderen centraal staan. Door dit model kunnen rechters snel reageren op het conflict en dreigende contactbreuken. Het participatiemodel beoogt rust te brengen aan partijen door een snelle mondelinge behandeling van de zaak, het voeren van een constructieve dialoog en de aanpak van de onderliggende problematiek. Indien de rechter merkt dat de ouders niet in staat zijn een dialoog te voeren, zal hij hen sterk aanraden om bemiddeling of ouderschapstherapie/coaching te volgen. Rechters dienen hiervoor de slagkracht te kennen van beide mogelijkheden waardoor ze juist kunnen doorverwijzen op basis van indicatiestelling. Zo zijn ouders die niet in staat zijn om een dialoog te voeren mogelijks niet gebaat met bemiddeling in de eerste instantie maar wel met ouderschapstherapie/-coaching.²⁹⁸ Hoewel een verplichte gezins- of ouderbegeleiding niet bestaat, zou het in dergelijke situaties misschien aangewezen zijn dat rechtbanken de ouders kunnen verplichten tot begeleiding en ondersteuning in de reorganisatie van het ouderschap in het belang van het kind. Laagdrempelige en toegankelijke **psycho-educatie** is hierbij ook zeer belangrijk.²⁹⁹

Daarnaast tracht het consensusmodel te voorkomen dat zaken terug voor de rechter worden gebracht aangezien het model de onderliggende problematieken aanpakt en een houdbaar akkoord tracht te bereiken. Dit verlaagt de kans dat het gevecht tussen partijen in de rechtbank via de blijvende saisine blijft aanhouden.

De uitwerking van de vereenvoudigde verzoekschriften wordt aan iedere rechtbank zelf overgelaten.

---

²⁹⁸ De triage zou moeten gebeuren aan de hand van een wetenschappelijk onderbouwde triage. De doorverwijzing zou niet willekeurig mogen gebeuren of afhankelijk zijn van het aanbod alleen. Vanuit de hulpverlening wordt gevraagd om een wettelijk en beleidsmatig kader te creëren inzake ouderschapstherapie/-coaching.

²⁹⁹ Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2020-2021, *Het wachten moe*, 153-155.

Het lijkt wel aangewezen dat ouders in de verzoekschriften alle bovengenoemde familierechtelijke maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel (o.a. bemiddeling, KMS of een bijzonder onderzoek naar ouderlijke samenwerking) als maatregelen alvorens recht kunnen vragen. De vereenvoudigde verzoekschriften opgesteld door de rechtbank van Dinant zouden als voorbeeld kunnen dienen.

Sinds de start van het consensusmodel in de familierechtbank van Gent is de aanvraag voor het aantal maatschappelijke onderzoeken verminderd. Deze worden momenteel eerder aangesteld bij hoog conflictueuze situaties.

Bij de vaststelling van een complexe en ernstige contactbreuk tussen ouder en kind, waarbij het risico op (psychisch) geweld hoog wordt ingeschat en intersectorale samenwerking vereist is, kan het openbaar ministerie het dossier aanmelden bij het Family Justice Center (FJC). Ieder aangemeld dossier wordt bij ontvangst door de FJC's gescreend op de minimale aanmeldingsvoorwaarden. Vervolgens wordt er een intersectoraal casuoverleg georganiseerd om het dossier te wegen op vlak van risiconiveau, typologie en de benodigde aanpak en snelheid. Vanuit de FJC's wordt de need-to-know informatie (o.a. wie betrokken is, wat er lopende is, wat (niet) goed loopt, wat er reeds is geprobeerd, ...) van de verschillende partners bijeengebracht en wordt een gezamenlijk plan van aanpak gemaakt. Op basis van deze weging binnen het intersectoraal casuoverleg kan casuondersteuning of intensieve casu-regie worden opgestart. Bij een intensieve casu-regie wordt een casu-regisseur aangesteld. Het doel is om de ouders hierbij intensief te betrekken en het conflict in al haar facetten te benaderen.

Daarnaast zou er ook **een databank** geïnstalleerd moeten worden voor bewezen effectieve hulpverlening bij conflictueuze scheidingen en (dreigende) contactbreuken.^{300 & 301} **Per gerechtelijk arrondissement zou een overzicht van het hulpaanbod voor ondersteuning in het ouderschap na scheiding** opgesteld moeten worden. In Limburg heeft de werkgroep 'ouderschap bij hoog conflictueuze scheidingen' opgericht door Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp (IROJ) Limburg dergelijk aanbodoverzicht reeds opgesteld om de lacunes in de hulpverlening op te vullen³⁰². Trajectkeuzebegeleiders, rechters en medewerkers van het CAW zouden de databank en het aanbodoverzicht kunnen gebruiken om ouders naar het meest geschikte hulpverleningstraject door te verwijzen. Het is hierbij belangrijk dat de informatie in kwestie voldoende specifiek is. Men zou bijvoorbeeld per hulpverleningstraject een korte beschrijving en een e-mailadres of telefoonnummer van bevoegde dienst kunnen vermelden.

---

³⁰⁰ K. BASTAITS en I. PASTEELS, o.c., 227-228.

³⁰¹ Het Agentschap Opgroeien is momenteel bezig met de ontwikkeling van dergelijke databank: <https://www.opgroeien.be/interventiedatabank/over-de-databank>.

³⁰² https://iroj.jeugdhulp.be/sites/default/files/files/201103_aanbod-bij-scheiding.pdf.

» Aanbeveling 8:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan om het participatief model in iedere Nederlandstalige familierechtbank in te voeren. Hiernaast dient het parallel solo-ouderschap ook te worden gepromoot als volwaardig alternatief van coöperatief ouderschap in situaties waarbij geen consensus kan worden bereikt tussen de ouders. Bij de vaststelling van een complexe en ernstige contactbreuk tussen ouder en kind, waarbij het risico op (psychisch) geweld hoog wordt ingeschat en intersectorale samenwerking vereist is, kan het openbaar ministerie het dossier eventueel aanmelden bij een Family Justice Center (FJC) of een VK. Daarnaast dient er een databank geïnstalleerd te worden en ieder gerechtelijk arrondissement zou een overzicht van het hulpaanbod voor ondersteuning na scheiding moeten opstellen.

7.2.2. Bezoekruimten

Daarnaast is ook het gebrek aan capaciteit voor bezoekruimten aangekaart. Een kind dat één van zijn of haar ouders in een bezoekruimte dient te ontmoeten, is geen ideale situatie, maar is in sommige gevallen een noodzakelijk kwaad. Het is dan ook de bedoeling dat deze bezoekruimten kunnen georganiseerd worden en kindvriendelijk worden ingericht, met voldoende gekwalificeerd personeel. Het is ook van belang dat niet te veel tijd verloren gaat tussen een rechterlijke beslissing tot omgangsrecht in een bezoekruimte, wat betekent dat de wachtlijsten dienen ingeperkt te worden.

Ook dienen de bezoekruimtes deel uit te maken van een multidisciplinaire aanpak. Een bezoek onder begeleiding alleen is vaak niet voldoende om de problematiek ten gronde aan te pakken. Er is mogelijk ook ouderschapstherapie/-coaching en/of psycho-educatie nodig om ouders te versterken in hun ouderschap in belang van hun kinderen. De verschillende vormen van ouderschapsbegeleiding dienen meer op elkaar afgestemd te worden. In de bezoekruimtes van het CAW wordt veelal een ouderschapsbegeleiding en psycho-educatie geïntegreerd met als doel tot een autonoom contactherstel tussen ouder en kind te komen.

» Aanbeveling 9:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan meer te investeren in de bezoekruimtes en het begeleidingsaanbod van de CAW's. Daarnaast verdienen de bezoekruimtes van het Huis vzw ook meer aandacht. Hierbij kan ook gedacht worden aan het opzetten van een samenwerkingsverband.

7.2.3. Hoorrecht kinderen

Het Kinderrechtencommissariaat stelt voor om te spreken van een spreekrecht in plaats van een hoorrecht omdat het spreken vanuit het perspectief van het kind gebeurt. De stem van het kind wordt nog te weinig gehoord in de gerechtelijke procedure. Een relatiebreuk tussen ouders heeft grote gevolgen voor het leven van een kind, vaak gedurende jaren die doorslaggevend zijn voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind. Kinderen willen vooral dat het gevecht stopt, niet dat ze zelf moeten beslissen. Wel willen ze dat er naar hen geluisterd wordt en dat hun mening ook telt. Het kan betwijfeld worden of het kind in de huidige wetgeving de positie krijgt die het IVRK daadwerkelijk voor ogen had.

Uit een praktijkonderzoek naar het hoorrecht van het kind in de zin van artikel 1004/1 Ger.W. is gebleken dat niet alle minderjarigen boven 12 jaar de kans krijgen om gehoord te worden door de rechter over zaken die hun aanbelangen, bijvoorbeeld bij een akkoord voor de KMS of bij een EOT. Veel rechters blijken terughoudend te zijn om kinderen te horen. Dit is zeker het geval bij lagere schoolkinderen. Die groep wordt vaak vergeten en niet ingelicht over het hoorrecht. Ze zijn afhankelijk van de ouders en de advocaten om ingelicht te worden over hun recht om gehoord te worden. Om deze reden zou ieder kind, ook beneden 12 jaar een **informatiebrochure** moeten ontvangen. De rechter zou in iedere situatie waarbij hij een beslissing neemt over het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling of het recht op persoonlijk contact een informatiebrochure naar de minderjarige moeten sturen in verband met zijn of haar recht om gehoord te worden. Ieder kind zou de kans moeten krijgen om gehoord te worden en zijn of haar mening te uiten. Minderjarigen zouden aan de hand van die informatiebrochure op een duidelijke en correcte wijze op de hoogte gebracht worden van het hoorrecht. De informatiecampagne dient op een uniforme en bestendige wijze uitgevoerd te worden. Indien er toch voor zou zijn gekozen om een minderjarige niet te horen, dient de rechter terug te koppelen naar het kind om zijn beslissing te motiveren. In de vereenvoudigde verzoekschriften van Dinant en Gent wordt gevraagd naar het e-mailadres en het gsm-nummer van minderjarige kinderen boven 12 jaar. Op deze manier kan men zelf contact opnemen met de minderjarige over het hoorrecht en wordt er verzekerd dat de minderjarige daadwerkelijk kennis neemt van het hoorrecht. Het is hierbij belangrijk dat de informatie **op maat van het kind** wordt verstrekt. Men zou een aparte pagina kunnen voorzien op <https://www.rechtbanken-tribuneaux.be> waarnaar kinderen via hun informatiebrochure worden verwezen, die objectieve, correcte en uitgebreide informatie verschaft over het hoorrecht en het verloop ervan in begrijpbare taal voor kinderen. Hierbij kan gedacht worden aan een animatiefilmpje, videorondleiding of een stripverhaal. De Youtube-filmpjes van de familierechtenbanken van Antwerpen, Mechelen en Turnhout zijn hiervan goede voorbeelden. Iedere rechtbank zou ook informatie over het gebouw zelf moeten voorzien. Verder moet het kind ook correct geïnformeerd worden over de grenzen van de wet om een **realistisch beeld over het hoorrecht** te krijgen. Zo moet bijvoorbeeld in de informatiebrochure of -website worden verduidelijkt dat een kind het recht heeft om met een rechter te spreken, maar dat kinderen niet het recht hebben om zelf te kiezen waar ze willen verblijven. Er moet worden uitgelegd dat de familierechter niet aan alle wensen van het kind kan voldoen of alle problemen kan oplossen, maar dat de rechter wel

enkele belangrijke beslissingen zal nemen over het kind en hierover graag de mening van het kind zou kennen.

Bovendien zouden minderjarigen steeds in een **kindvriendelijke ruimte** gehoord moeten worden door de rechter. Het gebruik van zittingszalen of raadkamers en het dragen van een toga worden hier sterk afgeraden. Hoewel rechters een bepaalde positie bekleden en er een bepaalde afstand moet zijn tussen de rechter en de partijen, dient deze afstand zo klein mogelijk te worden gemaakt bij het horen van een kind. Kinderen dienen zich immers op hun gemak te voelen tijdens het gesprek en mogen niet afgeschrikt worden door de locatie van het gesprek of de autoritaire uitstraling van een rechter in toga. Daarnaast zou de wetgever moeten voorzien in de mogelijkheid voor het kind om een **vertrouwenspersoon** mee te brengen. De wet moet hierbij duidelijk aanduiden wie deze persoon kan zijn en wat zijn rol is tijdens het verhoor. Er mag hierover geen conflict zijn. Zo zou bijvoorbeeld uitdrukkelijk bepaald moeten worden dat de advocaat van één van beide ouders niet kan optreden als vertrouwenspersoon³⁰³. Iedere minderjarige dient afzonderlijk van zijn broers of zussen verhoord te worden, behoudens in een uitzonderlijke situatie zoals de jonge leeftijd van het kind of een mentale beperking. Ook moet er **voldoende tijd** worden voorzien om het gesprek te voeren. Kinderen moeten het gevoel hebben dat er daadwerkelijk naar hen geluisterd wordt. Het gaat immers om fundamentele zaken waarbij de rechterlijke beslissing implicaties kan hebben gedurende vele levensjaren van het kind. Ieder kind moet de tijd krijgen om op zijn eigen tempo met de rechter te spreken. De rechter dient tijdens het gesprek te benadrukken dat kinderen niet tussen beide ouders moeten kiezen. Er wordt aangeraden een griffier aanwezig te laten zijn bij dit gesprek. Zo kan deze aantekeningen maken waardoor de rechter ongestoord kan praten met het kind.

De vrees leeft dat een letterlijke weergave van hetgeen het kind heeft gezegd, later tegen hem of haar gebruikt kan worden door een ouder waardoor het kind riskeert midden in het gevecht van de ouders geplaatst te worden. Vanuit de balie wordt momenteel nog vaak gevraagd om afschriften van het verslag van het gesprek met het kind te verkrijgen. Sommige rechters, bijvoorbeeld in de rechtbank van Gent, hadden daarom vroeger de gewoonte om niets in het verslag te zetten buiten de zin 'het kind werd gehoord'. Dit is echter niet meer mogelijk sinds de invoering van de wet op de familierechtbank en de verstrenging van de regelgeving. Het kan echter moeilijk zijn voor een kind om vrijuit te durven spreken als men weet dat het verslag door de ouders gelezen kan worden. Daarom menen wij dat het beter zou zijn dat het **verslag van het gesprek** in een aparte map in het familiedossier wordt gevoegd zonder dat een afschrift ervan wordt verstrekt aan de ouders of andere belanghebbenden. Men kan hiervoor inspiratie vinden bij het Nederlandse systeem waar de griffier aantekening maakt van het gesprek en deze in een apart mapje voegt. Indien het verslag niet door de ouders gelezen kan worden, kunnen kinderen vrijuit spreken zonder schrik van eventuele consequenties en staan ze niet onder druk.

---

³⁰³ Sommige rechters stellen jeugdadvocaten aan als vertrouwenspersoon bij het gehoor van kinderen. Dit kan aangewezen zijn bij vechtscheidingen en contactbreuken. De meningen hierover zijn echter verdeeld.

De rechter kan op deze manier vrijuit spreken met het kind. De rechter dient de ouders wel mondeling te informeren over de essentie van de boodschap van het kind en het gesprek in functie van het versterken van hun ouderschap. Ouders zouden zich geëvalueerd kunnen voelen indien er niet transparant gecommuniceerd wordt over de inhoud van het gesprek. Er kan een ongemak ontstaan tussen ouder en kind indien de ouder niet weet wat het kind heeft verteld, zeker indien de beslissing van de rechter in het nadeel van die ouder uitdraait. De mening van het kind zou door de rechter op een neutrale maar positieve wijze naar de ouders gecommuniceerd moeten worden om het ontstaan van een conflict of een escalatie ervan te vermijden. Het is hierbij belangrijk dat de loyaliteit van het kind naar beide ouders toe wordt onderlijnd. Indien de wetgever de wet niet zou aanpassen, moet het kind minstens de kans krijgen om het verslag rustig na te lezen en eventuele aanpassingen te vragen. Het verslag van het gesprek zal dan in het familiedossier terecht komen en het enige blijvende spoor van het gesprek zijn. Rechters zouden met het kind moeten overlopen of ze tevreden zijn met het verslag en hen eventueel helpen met het formuleren van bepaalde zaken waarvan ze denken dat deze niet goed onthaald zullen worden door hun ouders³⁰⁴. Daarnaast kan er ook gedacht worden aan een tussenoplossing waarbij kinderen zouden kunnen aangeven dat ze iets in vertrouwen willen meedelen aan de rechter waarna die informatie dan ook niet meegedeeld wordt in het verslag. Zo zouden kinderen in alle vertrouwen hun verhaal kunnen doen.

Daarnaast zouden rechters in hun oordeel verplicht moeten verwijzen naar de mening van het kind, zonder dat daarbij de indruk wordt gewekt dat de verantwoordelijkheid voor de beslissing bij kind lag. Ook dient de rechter terug te koppelen naar het kind en de beslissing toe te lichten in voor kinderen begrijpbare bewoording. Deze terugkoppeling zou eventueel door de griffier van de rechter kunnen gebeuren.

Verder dient nagegaan te worden of er geen wettelijke hoorplicht zou kunnen ingevoerd worden.

» Aanbeveling 10:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde minister aan om het hoorrecht van kinderen krachtens artikel 1004/1 van het Gerechtelijk Wetboek aan te passen en bovengenoemde aanbevelingen op te nemen. Ook wordt aan het IGO aanbevolen om een (verplichte) opleiding te organiseren. Bijkomend dient nagedacht te worden over de invoering van een wettelijke hoorplicht en wat hiervoor de randvoorwaarden en omkadering dienen te zijn.

---

³⁰⁴ P. MARTENS, "Mijn ouders dachten bij hun scheiding eerder aan zichzelf dan aan de kinderen" (podcast), *De Standaard* 20 mei 2022; PowerPointpresentatie van Charlotte Declerk, "Spreekrecht in rechtsvergelijkend perspectief", U Hasselt, 20 december 2021; C. HUYSMANS, *o.c.*, (45) 127.

7.2.4. Ouderschapsplan

Hoewel wij niet pleiten voor de invoering van een verplicht ouderschapsplan bij iedere (echt)scheidingsprocedure, menen wij dat dit plan bij de behandeling van bepaalde conflictueuze Hoewel wij niet pleiten voor de invoering van een verplicht ouderschapsplan bij iedere (echt)scheidingsprocedure, menen wij dat dit plan bij de behandeling van bepaalde conflictueuze (echt)scheidingen en mogelijke contactbreuken een bijdrage zou kunnen leveren. Het ouderschapsplan focust naast de verblijfsregeling en de kosten over de kinderen, ook over de zorg- en taakverdeling en informatie-uitwisseling tussen beide ouders waardoor ouders gedwongen worden om na te denken over de gevolgen van de scheiding op het dagdagelijkse leven van de kinderen. De opstelling van dergelijk plan vestigt de aandacht op de kinderen en plaats deze meer centraal. Er moet echter wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Het ouderschapsplan dient een dynamisch plan te zijn dat kan meegroeien met de veranderingen in het gezin en de familiale context. Het plan moet rekening houden met mogelijke conflicten in de toekomst. Niet alles moet en kan in een plan opgenomen worden, maar fundamentele zaken in de opvoeding van een kind waarover men niet zomaar eenzijdig kan beslissen moeten wel opgenomen worden. Het lijkt ons ook aan te bevelen om het ouderschapsplan aan een vorm van ouderschapscoaching te koppelen waarbij ouders worden aangezet om na te denken over de eigen opvoedingsdoelen en -waarden.

» Aanbeveling 11:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde minister aan de mogelijkheid naar de invoering van een facultatief ouderschapsplan, gekoppeld aan een vorm van ouderschapscoaching, te onderzoeken.

7.3. Algemene bevindingen

7.3.1. Organisatie structureel overleg op vlak van hoog conflictueuze scheidingen en contactbreuken

Zoals reeds eerder vermeld, heeft de werkgroep 'contactbreuk na stukgelopen relaties' haar eerste succes al geboekt door faciliterend op te treden tussen familierechter Marie-France Carlier (Dinant) en familierechter Anelore Bruneel (Gent). De familierechtbank in Gent zal vanaf september 2022 starten met het ouderlijk consensusmodel naar voorbeeld van de familierechtbank in Dinant. De organisatie van een structureel overleg over hoog conflictueuze scheidingen en daarmee samenhangende contactbreuken met deelnemers van verschillende disciplines zou voor een betere informatiedoorstroom kunnen zorgen. Het belang van regelmatig overleg tussen de verschillende betrokken partners kan niet worden overschat. Het uitwisselen van kennis en standpunten is nodig voor het creëren van een dienstverlening die de

beste oplossingen voor ouders en kinderen wil bekomen. Dit structureel overleg zou bijvoorbeeld (half) jaarlijks georganiseerd kunnen worden met vertegenwoordigers van Justitie en vertegenwoordigers van hulpverlening en welzijn of geïntegreerd worden in bestaande structuren, zoals de Arrondissementele Raden Kindermishandeling.

» Aanbeveling 12:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan om een structureel overleg te organiseren rond deze thematiek teneinde een betere informatiedoorstroom te verzekeren. Dit overleg zou minstens samengesteld moeten zijn uit federale vertegenwoordigers van Justitie (bv. parket, jeugdrechtters, politie, FOD Justitie en Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen) en Vlaamse vertegenwoordigers van hulpverlening en welzijn (bv. CAW's, Justitiehuisen, Kinderrechtencommissariaat, Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling, departement Welzijn, agentschap Opgroeien, ondersteuningscentra jeugdzorg en centra voor leerlingenbegeleiding).

Tot slot dient er **wetenschappelijk onderzoek** te worden gevoerd naar de effectiviteit en efficiëntie van het ouderlijk consensusmodel en de verschillende hulpverleningsprogramma's inzake ouderschapsbegeleiding, -therapie en -coaching. Op deze wijze kan men de succesratio's van dergelijke trajecten in kaart brengen. Daarnaast zou er ook een grootschalige studie gevoerd moeten worden over de werking en doeltreffendheid van een verplichte trajectkeuzebegeleiding. De effectiviteit of doeltreffendheid moet niet in de enge betekenis worden geïnterpreteerd waarbij het aantal geslaagde trajecten wordt vergeleken met het totaal aantal trajecten. Om de effectiviteit van een traject te bepalen moet worden nagegaan wat werkt voor wie onder welke omstandigheden. Door de effectiviteit van ieder traject/initiatief aan te tonen kan worden voorkomen dat ouders en kinderen deelnemen aan trajecten die niet geschikt zijn voor hun specifieke situatie. Niet-effectieve hulpverlening kan in het kader van deze problematiek immers soms meer kwaad doen dan goed en de situatie verslechteren in plaats van verbeteren³⁰⁵. Daarnaast is het aangeraden om in de toekomst aandacht te besteden aan de uitbreiding van het toepassingsgebied van een dergelijke grootschalige studie naar de grootouders in functie van het belang en welzijn van het kind, alsook het belang en welzijn van de grootouders, die enerzijds getroffen kunnen worden door een contactbreuk of anderzijds een versterkende rol kunnen spelen in het escaleren dan wel de-escaleren van de situatie.

Verder moeten er **voldoende financiële middelen** aangereikt worden om psycho-educatie voor de ouders en de verschillende hulpverleningsprogramma's inzake ouderschapsbegeleiding, -therapie en -coaching mogelijk te maken. Een gebrek aan financiële middelen kan ervoor zorgen dat bepaalde hulpverlenings-

---

³⁰⁵ K. BASTAITS en I. PASTEELS, o.c., 228.

programma's stopgezet moeten worden. Zo zijn een aantal projecten van Kinderen uit de Knel stopgezet alsook werd 'de scheidingsschool' enkele jaren geleden stopgezet door een gebrek aan middelen. In de scheidingsschool werd op zeer laagdrempelige wijze psycho-educatie verleend aan ouders die gingen scheiden of een scheiding overwogen. Ook moet blijvend worden ingezet op inzicht en psychosociale competenties van alle externe en tussenkomende actoren en instanties in het scheidingsproces en bij (dreigende) contactbreuken.

» Aanbeveling 13:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan om middelen te voorzien voor het voeren van wetenschappelijk onderzoek naar de efficiëntie en effectiviteit van de verschillende hulpverleningsprogramma's inzake ouderschap na scheiding alsook van het ouderlijk consensusmodel en verplichte trajectkeuzebegeleiding.

» Aanbeveling 14:

Daarnaast beveelt het Platform Kindermishandeling de bevoegde ministers aan om voldoende financiële middelen te voorzien om de verschillende hulpverleningsprogramma's inzake ouderschapsbegeleiding, -therapie en -coaching mogelijk te blijven maken en te voldoen aan de nood van een breed aanbod van hulpverlening.

» Aanbeveling 15:

Verder beveelt het Platform Kindermishandeling de bevoegde ministers ook aan blijvend in te zetten op inzicht, psychosociale competenties, empathische betrokkenheid en bewogenheid van alle externe en tussenkomende actoren en instanties bij een (echt)scheidingsproces en dreigende contactbreuken.

Tot slot willen we bijzondere aandacht vestigen voor de positie en de rol van grootouders in het kader van contactbreuken in functie van het belang en welzijn van het kind alsook dat van de grootouders en hun bijdrage in het escaleren dan wel de-escaleren van familiale problemen. De wetgever heeft het principieel omgangsrecht tussen grootouder en kleinkind bevestigd (artikel 375*bis* oud BW). Het recht op persoonlijk contact kan enkel worden ontzegd indien de uitoefening ervan zou indruisen tegen het belang van het

kind, bijvoorbeeld indien er in hoofde van het kind een loyaliteitsconflict is ten gevolge van een conflict tussen ouder(s) en de grootouder(s).³⁰⁶ Wij wensen hier een eerste aanzet te geven voor de aanpak van deze problematiek waarbij in een verder stadium concrete acties het gevolg kunnen zijn.

» Aanbeveling 16:

Het Platform Kindermishandeling beveelt de bevoegde ministers aan om bijzondere aandacht te geven aan de positie en de rol van grootouders in het kader van contactbreuken met hun kleinkind(eren). Deze problematiek dient verder aangepakt te worden in functie van het belang en het welzijn van het kind alsook dat van de grootouders gelet op hun bedrage in het escaleren dan wel het de-escaleren van het conflict. Hierbij dient bijzondere aandacht te gaan aan het invoeren en de wijze van implementatie van de hoorplicht van kinderen. Ook dient op zijn minst een aanzet te worden gegeven aan de plaats, het lot en de rol van de grootouders bij contactbreuk.

---

³⁰⁶ Wet van 15 juni 2018 tot wijziging van artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek en de artikelen 1253ter/1, 1253ter/3 en 1253quater van het Gerechtelijk Wetboek, BS 2 juli 2018; L. RISACK “Heb je als opa of oma het recht om je kleinkind te zien?”, *Rechtenkrant* 2022.

Bibliografie

Literatuur

BASTAITS, K. , PASTEELS, I., VAN PEER, C. en MORTELMANS, D., “Een verplicht ouderschapsplan na echtscheiding? Inzichten vanuit de SiV-studie”, *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2011, afl. 1, nr. 1, 21, 1-34.

BASTAITS, K., en PASTEELS, I. *Ik zie je niet ... maar wel graag*, Brussel, Politeia nv, 2022, 240 p.

BASTAITS, K., MORTELMANS, D. en PASTEELS, I., “Sporen van ouderverstoting in het SiV-onderzoek”, *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2016, 1-29.

BOONE, R., “Kamers voor minnelijke schikking in de familierechtbanken zijn een grote meerwaarde (interview met Sofie Raes)”, *Juristenkrant* 2021, afl. 426, 8-9.

BOONE, I. en BOURGOIS, N., “De onderzoeksmaatregelen bevolen door de familierechtbank” in P. SENA EVE (ed), *Handboek familieprocesrecht*, ed.2, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, 353-378.

BROUWERS, S., “Het ouderlijk gezag, het verblijf en het recht op persoonlijk contact”, in Orde Vlaamse Balies (ed.), *Handboek voor de advocaat-stagiair 2017-2018*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2017, 1-70.

BUYSSE, A., “Ouderverstoting. Over tussenkomen in familiezaken en in familierelaties: complexe dynamieken tussen ouders en kinderen (na scheiding)”, *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2016, afl. 6, 1-17.

BUYSSE, A. en ACKAERT, L., “Kinderen en scheiding: een focusgroepen onderzoek”, *TJK* 2006, afl. 1, 32-37.

BUYSSENS, F., “Overzicht van rechtspraak EOT 2001-2012”, *T.Fam.* 2013, 48-89.

CHIN-A-FAT, B.E.S., “Vijf jaar ouderschapsplan: de vechtscheiding voorbij?”, *FJR* 2014, afl.53, 220-229.

COENE, E., “Pleidooi voor een ouderschapsplan”, *TORB* 2017-18, afl. 4, 306-313.

COLLA, L., en GREVEN, T., “Trajectbemiddeling: naar een eenvormig kader?”, *De Juristenkrant* 2021, 5.

COTTYN, L., *Complexe scheiding, uit de maalstroom van conflict. Een systemische gids voor hulpverleners*, Antwerpen, Interactie-Academie, 2021,

DE BAUW, S. en VERSCHULDEN, G., “De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen” in P. SENA EVE (ed), *Handboek familieprocesrecht* (ed.2), Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, 163-260.

DE KEYSER, N., CASSIERS, A. en JASPERS, C., “Drie methodes van multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten praktisch bekeken”, *T. Fam.* 2019, 214-221.

DECLERCK, C. “Anders omgaan met scheidingsconflicten”, *T.Fam.* 2019, afl.7-8, 178-183.

DECLERCK, C., “De verblijfsregeling anno 2015”, *T.Not.* 2015, 491-502.

DECOCK, G. en VAN DER MUSSELEN, E., “Editoriaal – De familierechtbank: vooral veel gemiste kansen”, *TJK* 2014, afl. 4, 231-233.

- DEVOLDER, K. "De invoering van een familie- en jeugdrechtbank. Commentaar bij de wet van 30 juli 2013", *T.Fam.* 2014, afl. 6, 128-147.
- DRIESEN, L. "Wat als een kind zijn ouder niet meer wil zien?", *Caleidoscoop* 2016, afl. 28, nr.2, 21-27.
- DUIJVENSTEEN, P. en NOORDINK, T., "Kinderen van gescheiden ouders in de klinische praktijk. Scheidings-specifieke elementen in diagnostiek en behandeling op basis van een Delphi-studie", *GZ-Psychologie* 2013, afl.5, 10-16.
- GAFFAL, M. "Parental alienation in divorce judgements", *Indret* 2012, afl. 4, 1-23
- GARDNER, R.A., *The parental alienation syndrome : a guide for mental health and legal professionals*, ed.2, Cresskill, Creative Therapeutics, 1998, 440p.
- HENSEN, W., *Gerechtelijke bemiddeling: Knelpunten en mogelijkheden*, Brugge, Die Keure, 2018, 648 p.
- HERBOTS, K., ROEVENS, E. en PUT, J., "Participatie van het kind in het gerechtelijk scheidingsproces: droombeeld of realiteit?", *TJK* 2012, afl. 131, 23-39.
- HERBOTS, K., ROEVENS, E. en PUT, J., "Participatierechten van kinderen in scheidingsituaties. Visie en praktijk van scheidingsbemiddelaars", *Tijdschrift voor Familie- en jeugdrecht*, 2011, afl. 111, 312-318.
- HUYSMANS, C., "Voorlopige maatregelen" in Orde Vlaamse Balies (ed.), *Handboek familierecht voor de advocaat-stagiaire 2018-2019*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2018, 45-150.
- JASPAERT, E. en MINNEKEER, C. "Ouderverstoting. Vanuit het perspectief van de familie- en jeugdrechter", *NJW* 2019, afl. 397, 138-148.
- LANCKSWERDT, E., "Bemiddeling en op bemiddeling gebaseerde aanpak van conflicten bij scheiding: het belang van het kind voorop", *T.Not.* 2015, 470-490.
- LANCKSWERDT, E., "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten. De multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, 184-201.
- LAUREYSSENS, A., en WYNANTS, A., "Hoe kunnen familierechters scheidende ouders helpen om de strijd-bijl te begraven?", *T.Fam.* 2022, afl. 7, 170-174.
- LAUREYSSENS, A. en WYNANTS, A., "Weg van de strijd in familiale conflicten – De familierechtbank en de balie van Antwerpen kiezen samen voor een andere manier van procesvoering in familie zaken", *RW* 2022, afl. 85, nr. 42, 1650.
- MARIQUE, B. en SACREZ, M., "De Cochem à Dinant : une procédure dans le respect de l'enfant", *Rev.trim.dr.fam* 2014, afl. 1, 11-46.
- MEEUWISSEN, L., "Balansen in de (v)chtscheidingen: zowel tussen ouders en kind, als tussen familie- en jeugdrechtbank", *TJK* 2018, 240-248.
- MERCKX, E. "Het EHRM over ouderlijk gezag en verblijf in het belang van het kind", *T.Fam.* 2017, afl. 9, 241-264.
- MERCKX, E., "Sociaalwetenschappelijk onderzoek als leidraad bij het vormgeven van kinderrechten in de wet", *TJK* 2019, afl.1, 10-27.

- MERCKX, E., "Verblijfco-ouderschap en het belang van het kind", *Juristenkrant* 2017, afl. 343, 16.
- MONE, J. en BIRINGEN, Z., "Assessing Parental Alienation: Empirical Assessment of College Students' Recollections of Parental Alienation During Their Childhoods", *Journal of Divorce & Remarriage* 2012, afl. 53, nr. 3, 157-177.
- Orde van Vlaamse Balies, *Open brief: evaluatie van de familierechtbanken*, 12 december 2017, 2, onuitg.
- PASTEELS, I., SMIT, S., BASTAITS, K. en MORTELMANS, D., "Kennis over en gebruik van professionele echtscheidingsbemiddeling in het licht van de wet van 18 juli 2006", *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2014, afl. 4, nr. 4, 29 p.
- RAES, S., "Hete hangijzers inzake de werking van de kamers voor minnelijke schikking", *T. Fam.* 2018, afl.8, 192-212.
- RAES, S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 912 p.
- RAES, S. en DEMEYERE, T., "Trajectbemiddeling volgens het FITTIF-onderzoek: een pad richting meer doordachte oplossingswegen" in E. LANCKSWERDT (ed.), *Gerechtigde bemiddeling*, Brugge, Die Keure, 2016, 117-134.
- SENAEVE, P., "Drie jaar toepassing van artikel 387ter BW (wet van 18 juli 2006)", *T.Fam.* 2010, afl. 6, 114-132.
- SENAEVE, P., "De blijvende saisine in de praktijk van de familierechtbanken", *T.Fam* 2021, afl. 3, 60- 86.
- SENAEVE, P., "De rechtspleging inzake uitvoerings- en dwangmaatregelen m.b.t. verblijfs- en omgangsregelingen (art. 387ter BW)", in P. SENAEVE (ed), *Handboek familieprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, 885-920.
- SENAEVE, P., "Het hoorrecht van minderjarigen", in P. SENAEVE (ed), *Handboek familieprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, 469-518.
- SODERMANS, A., VANASSCHE, S. en MATTHIJS, K., "Verblijfsregelingen en welbevinden van kinderen: verschillen naar gezinskenmerken", *Relaties en nieuwe gezinnen* 2013, afl. 3, nr. 11, 1-29.
- SPRUIJT, E., EIKELBOOM, B., HARMELING, J., STOKKERS, R. en KORMOS, H. "Parental Alienation Syndrome (PAS) in the Netherlands", *The American Journal of Family Therapy* 2005, afl. 33, nr. 4, 303-317.
- SPRUYT, E. en KORMOS, H., *Handboek Scheiden en de kinderen, voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2010, 232 p.
- STEENHAUT, M.L. en GHEUR, E. "Les différentes types d'expertise en droit de la famille (classique, collaborative et thérapeutique)", *Pli Juridique* 2016, afl. 38, 13-19.
- VAN DEN BERG, B., *Gerechtigd deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 487.
- VAN DER VALK, I.E., VAN DER BROEK, A., VAN DOORN, M., SPRUIJT, E., DEKOVIC, M. en MEEUS, W., "KIES voor het kind! Bevindingen van het effectonderzoek naar Kinderen in Echtscheidingsituaties (KIES) in het Basisonderwijs", *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* 2013, afl.52, 369-379.

VAN DIEREN, B., DE HEMPTINNE, M. en RENCHON, J., "Le risque de rupture du lien parent-enfant et l'expertise axée sur la collaboration parentale", *Rev.trim.dr.fam.* 2011, 261-298.

VAN HERSTRAETEN, D., "De l'intérêt de l'enfant en justice" in N. GALLUS (ed.), *Les recompositions familiales. les nouveaux enjeux de la parentalité et de la filiation*, Limal, Anthemis, 2015, 41-62.

VAN LAWICK, J., "Vechtscheidende ouders en hun kinderen", *Systeemtherapie* 2012, afl. 24, nr.3, 129-150.

VANDEKERCKHOVE, A., "Oog hebben voor kinderen bij scheiding? Nog niet voor vandaag?", *TJK* 2007, afl. 3, 142-146.

VASSEUR, R., "De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader", *TJK* 2007, afl.1, 11-20.

VERTOMMEN, E., "Familierechtelijke maatregelen tot conflictbeheersing en contactherstel bij de niet-naleving van verblijfsregelingen", *TJK* 2022, afl. 1, 10-28.

WIEWAUTERS, C. en EMMERY, K., "Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: een complexe en gelaagde relationele werkelijkheid" in H. BLOW (ed.), *Handboek Familiaal Geweld*, Brussel, Politeia, 2017, 1-22.

WIEWAUTERS, C. en EMMERY, K., "Parental Alienation Syndrome of contactbreuk. Waarom uit het oog niet uit het hart is. Kinderen verst(r)ikt in verbinding", *Relaties en Nieuwe Gezinnen* 2016, afl. 6, nr. 2, 1-29.

WIJNANT, T., "De weg naar een volwassen bemiddelingsmarkt in België, in partnerschap met de advocatuur", *RW* 2021, afl. 6, 231-237.

Beleidsnota's, verslagen en rapporten

Beleidsnota inzake vechtscheidingen als bijzondere vorm van kindermishandeling, 2014, 54 p.

Kinderrechtencommissariaat, *Het kind weegt te licht. Kinderen hebben spreekrecht in de familierechtbank*, 2022, 36 p.

Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2017-2018, *Hoe rekbaar is het kind*, 216 p.

Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2020-2021, *Het wachten moe*, 188 p.

KLUWER, E.S., *Het ouderschapsonderzoek: een aanpak bij vechtscheidingen*, de Rechtspraak, research Memoranda, 2013, 133 p.

Middagen van het recht, Eén familie – één dossier – één rechter, 12 september 2014.

Ministerie van Justitie en Veiligheid (Nederland), *Adviesrapport Expertteam ouderverstoting/complexe omgangsproblematiek*, Den Haag, januari 2021, 154 p.

Orde van Vlaamse Balies, *Het hoorrecht van het kind voor de Nederlandstalige familierechter*, 2022, 119 p.

Parketcriminologen Jeugd en Gezin, *Nota ter attentie van het Vlaams Forum Kindermishandeling en het informeel overleg kindermishandeling, Knelpunten en "practices" in de aanpak van kindermishandeling*,

gesignaleerd vanuit de Arrondissementale Raden Kindermishandeling, Tweede inventarisatiefase – Stand van zaken december 2011, 26 januari 2012, 34 p.

PowerPointpresentatie Daniel Van den Bossche afdelingsvoorzitter Gent, “De familierechtbank van strijdmodel naar participatie/consensusmodel. Op weg naar een meer oplossingsgericht besluitvormingsproces”, 27 juni 2022.

PowerPointpresentatie van Charlotte Declerk, “Spreekrecht in rechtsvergelijkend perspectief”, U Hasselt, 20 december 2021.

PowerPointpresentatie van Marie-France Carlier, “Van Cochem tot Dinant: het model van ouderlijke consensus”, Werkseminarie Platform Kindermishandeling, 20 december 2021.

PV van het Voorzittersoverleg van de Arrondissementale Raden Kindermishandeling van 20 maart 2014.

Rechtbank van Eerste Aanleg Antwerpen, sectie familierechtbank, *Werkingsverslag 2021*.

TER VOERT, M.J. en GEURTS, T., “Evaluatie ouderschapsplan, een eerste verkenning”, Cahier 2013-8, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum, Ministerie van Veiligheid en Justitie, 129 p.

VAN DER VALCK, I., en SPRUYT, E., *Het ouderschapsplan en de effecten voor kinderen*, 10 oktober 2013, universiteit Utrecht, 23 p.

Verslag Vlaams Forum Kindermishandeling, 08/05/2012.

Zorgnet Vlaanderen – FDGG Werkgroep Kindermishandeling, *Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingsituaties. De behandeling van kinderen met ernstige psychische problemen in de centra geestelijke gezondheidszorg (CGG)*, 2011, 12-13.

Rechtspraak

EHRM 6 [december 2011, nr. 16192/06, Cengiz Kiliç/Turkije.](#)

EHRM 17 november 2015, nr. 35532/12, Bondavalli/Italië.

EHRM 30 mei 2017, nr. 38647/09, Onodi/Hongarije.

EHRM 24 juli 2018, nr. 25612/12, Vyshnyakov/Oekraïne.

GwH 21 april 2022, nr. 58/2022, ECLI:BE:GHCC:2022:ARR.058.

Cass. 17 december 1998, *Arr.Cass.* 1998, 1141-1144.

Bergen 19 januari 2005, *RTDF* 2007, 522-524.

Bergen (fam.) (32e k.) 29 april 2015, *Rev.trim.dr.fam.* 2015, afl. 3, 639.

Bergen 20 juni 2017, *RTDF* 2018, 186-189.

Brugge (fam.) 12 december 2018, nr. 15/2154/A, onuitg.

Brugge (fam.) 15 april 2019, nr. 15/800/A, onuitg.

Brussel 13 oktober 2008, *RTDF* 2011, 380-385.

Brussel 9 december 2009, *RTDF* 2011, 405-410.

Brussel 20 september 2011, nr. 2009/KR/158.

Brussel 20 november 2011, nr. 2010/JR/203.

Brussel 29 januari 2013, *RTDF* 2014, 399-409.

Brussel (41e k.) 10 december 2014, *JLMB* 2017, afl. 2, 53.

Jeugdrrb. Bergen (8e k.) 8 juni 2009, *Act.dr.fam.* 2010, afl. 9, 187, *TJK* 2011/2 (sam. C. MELKEBEEK), 149.

Leuven (fam.) 8 november 2017, nr. 15/658/A, onuitg.

Leuven (fam.) 23 augustus 2019, nr. 17/1632/A, onuitg.

Luik 8 januari 2013, *Act.dr.fam.* 2015, 14-15.

Waals-Brabant (fam.) 27 januari 2015, *Act.dr.fam.* 2017, (3) 4.

Jeugdrrb. Charleroi 19 maart 2007, *RTDF* 2007, 1216-1217.

Websites, folders en krantenartikels

AGENTSCHAP VOOR JUSTITIE EN HANDHAVING, "Het maatschappelijk onderzoek in burgerlijke zaken", 2022, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/48416>.

BUWALDA, M., Kinderen van de rekening, 26/02/2014, te consulteren op www.trouw.nl

FLOOR, M., "Antwerpse familierechtbank begint met opvolgkamer voor ouders die in ruzie uiteengaan", *De Standaard* 15 december 2021.

HOUBEN,G., "Limburgse rechtbank stuurt scheidende koppels verplicht naar trajectbemiddelaar", *Het Belang van Limburg* 31 augustus 2017.

<http://www.kinderenuitdeknel.be/>.

<http://www.verbojuridico.com/doutrina/familia/en-cochem-zell.pdf>

<https://hethuis.be/procedure/>.

<https://hethuis.be/procedure/>.

<https://ins.pxl.be/Seminar/95993200>.

https://iroj.jeugdhulp.be/sites/default/files/files/201103_aanbod-bij-scheiding.pdf.

https://justitie.belgium.be/nl/fod_justitie/evenementen/middagen_van_het_recht/vorige_seizoenen/zevende_seizoen/de_complexiteit.

https://justitie.belgium.be/nl/overheidsdienst_justitie/evenementen/middagen_van_het_recht/seizoen_2019_2020/de_complexiteit_van.

<https://nieuws.gezinsbond.be/voer-ouderschapsplan-in-bij-alle-vormen-van-scheiding-179335>.

<https://opgroeienfestival.be/wp-content/uploads/2021/12/Complexe-scheiding-CAW.pdf>.

<https://rechtbanken-tribunaux.be/nl/lokaal-nieuws/horen-kinderen-bij-de-familierechter>.

https://rechtbankentribunaux.be/sites/default/files/rea_limburg/files/inleiding_familierechtzaken_2.pdf.

<https://www.barreaubruelles.be/index.php/les-marcs/le-droit-collaboratif>.

<https://www.barreaubruelles.be/index.php/les-marcs/le-droit-collaboratif>.

<https://www.caw.be/aanmeldformulier-verwijzers>

<https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/relatie-gezin-omgeving/>.

<https://www.caw.be/locatie-overzicht/bezoekruimte/>.

<https://www.caw.be/locaties/bezoekruimte-leuven/>.

<https://www.caw.be/wat-beweegt-er/getuigenissen/partner-ben-je-soms-maar-even-ouder-ben-je-voor-het-leven/>

<https://www.droitsquotidiens.be/fr/lexique/centre-dorientation-educative>.

https://www.fbc-cfm.be/sites/default/files/content/pdf_tom_wijnant.pdf

https://www.fbc-cfm.be/sites/default/files/content/slides_barometer-_nl.pdf

<https://www.igo-ifj.be/nl/content/igo-online>.

<https://www.ookwel.be/projects>.

<https://www.opgroeien.be/interventiedatabank/over-de-databank>.

<https://www.orato.be/Psycho-educatie>.

<https://www.parallel-solo-ouderschap.be/wat-is-parallel-solo-ouderschap>.

https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/ppt-15-maart.pdf.

https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/charter-balie-frb_0.pdf.

https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_antwerpen/files/info-familieadvocaten.pdf.

https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/rea_leuven/bemiddeling-trajectbemiddeling-leuven-brochure-20210203.pdf.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/ouderschapsplan>.

<https://www.trajectbemiddelingleuven.be/>

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/27/gentse-familierechtbank-start-als-eerste-in-vlaanderen-met-nieuw/>.

https://www.youtube.com/channel/UCqG-Zy_En_IHCo-ChiS6YtA.

K. HERBOTS, E. ROEVENS en J. PUT, *Ik kan zelf beslissen bij wie van mijn ouders ik wil wonen*, 2010, www.scheidingsonderzoek.be

MAES, S. en BUYSE, A., *Conflict is negatief, maar kinderen willen vooral meetellen na de scheiding*, 2010, www.scheidingsonderzoek.be.

MARTENS, P., “Mijn ouders dachten bij hun scheiding eerder aan zichzelf dan aan de kinderen” (podcast), *De Standaard* 20 mei 2022.

Memo-dreigend-contactverlies-kind-ouders-na-scheiding.ashx (augeo.nl).

rapport-wanneer-onvoorspelbare-onvoorstelbaar-reeel-wordt.pdf (opgroeien.be).

REZKALLAH, B., “Welzijnsonthaal in Antwerps justitiepaleis geopend voor alle soorten hulp”, *VRT NWS* 22 oktober 2021, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/10/22/nieuw-welzijnsonthaal-in-antwerps-justitiepaleis-geopend/>.

X, “Goedkoper en snellere afhandeling”, *Het Belang van Limburg* 1 september 2017.

Bijlage 1

ARRONDISSEMENT JUDICIAIRE DE NAMUR
- DIVISION DE DINANT -
TRIBUNAL DE LA FAMILLE

Requête relative au statut de l'enfant ou des enfants
issu(s) de parents divorcés ou séparés de corps et biens

I. Renseignements personnels

1. Requérant(e)

Nom:

Prénom:

Né(e) à: le

N° de téléphone ou de GSM:

Adresse mail:

Profession:

Adresse: rue n°

localité:

Numéro de registre national :

Ayant pour conseil:

O Divorcé ou O séparé de corps et biens de:

2. Autre parent

Nom:

Prénom:

Né(e) à: _____ le _____

N° de téléphone ou de GSM: _____

Adresse mail: _____

Profession: _____

Adresse: _____ rue _____ n° _____

localité: _____

Numéro de registre national: _____

Sur base d'une décision judiciaire:

Oui: rendue en date du _____ par _____

transcrite le _____ sur les registres de l'état civil de la commune de _____

Non

3. Nom, prénom, date de naissance et domicile de l'enfant ou des enfants **mineurs** concernés par la présente requête:

- Nom, prénom:

Date de naissance: _____ Lieu de naissance: _____

Domicile: _____

Si mineur de + de 12 ans : adresse mail et n° de gsm: _____

- Nom, prénom :

Date de naissance: _____ Lieu de naissance: _____

Domicile: _____

Si mineur de + de 12 ans : adresse mail et n° de gsm: _____

- Nom, prénom:

Date de naissance: _____ Lieu de naissance: _____

Domicile: _____

Si mineur de + de 12 ans : adresse mail et n° de gsm: _____

- Nom, prénom :

Date de naissance : Lieu de naissance :

Domicile :

Si mineur de + de 12 ans : adresse mail et n° de gsm:

II. Modalités d'hébergement actuelles (cochez)

1. Y a-t-il une décision judiciaire qui organise les modalités d'hébergement de l'enfant ou des enfants chez chacun des parents ?

non

oui et laquelle: (décision à joindre impérativement)

Ordonnance de référé du:

Ordonnance du juge de paix du:

Jugement du tribunal de la jeunesse de (lieu): _____ du (date):

Jugement du tribunal de la famille de (lieu): _____ du (date):

2. En l'absence de décision judiciaire, avez-vous organisé à l'amiable des modalités d'hébergement pour l'enfant ou les enfants chez les deux parents?

non pourquoi?

oui: si un accord a été obtenu, lequel

3. Les modalités d'hébergement fixées par décision judiciaire ou à l'amiable sont-elles toujours appliquées?

oui

non: - à l'égard de quel(s) enfant(s) ? :

- depuis combien de temps ? :

- pourquoi ?

III. **Demande(s) du requérant** (cochez)

1. Mesures avant dire droit:

médiation

chambre de règlement amiable

enquête sociale de police au domicile (motivez brièvement):

de la mère:

problème(s) de boissons

du père:

problème(s) de stupéfiants

problème(s) de salubrité ou d'hygiène

violence conjugale

autres:

étude sociale civile (motiver brièvement):

expertise basée sur la collaboration parentale (si rupture de lien)

expertise thérapeutique

2. Autorité parentale:

conjointe

exclusive: motif:

participation aux ateliers de communication pour parents séparé

3. Hébergement:

Obtention

de l'hébergement principal

de l'hébergement secondaire

de l'hébergement égalitaire

Suspension de l'hébergement

du père

de la mère

4. Domiciliation:

chez la mère

chez le père

5. Perception des allocations familiales:

par la mère

par le père

partage des allocations – lequel?

6. Contribution alimentaire:

pas de demande

la somme de ..... euros par mois et par enfant, à partir du .....

7. Partage des frais extraordinaires:

par moitié

définition de l'AR du 22 avril 2019

autre partage

liste habituelle du tribunal

8. Délégation de sommes:

non

oui: pourquoi?

IV. Motivation succincte

(sachant que vous aurez l'occasion de vous exprimer verbalement sur votre demande dès la première audience)

**Date et signature
du requérant,**

ou

**Date et signature
du conseil,**

Les pièces suivantes sont à joindre à la requête – inventaire des pièces doit être joint

acte de naissance de chaque enfant concerné

certificat de résidence de chacun des parents

copie de toutes les décisions antérieures

Encart à destination du Parquet

Pour une meilleure orientation du dossier vers une audience sans ou avec la présence du

Parquet :

Merci de bien vouloir cochez :

entérinement d'un accord

débat exclusivement alimentaire

débat concernant exclusivement une inscription scolaire

enquête de police souhaitée(motifs)

.....

rupture de liens (durée et motifs)

.....

O présence du parquet souhaitée pour les raisons suivantes :

dossier protectionnel .....O au SAJ.....O au SPJ

information ou instruction en cours pour.....

problèmes de consommation (alcool, drogues)

autres : .....

NOTE INFORMATIVE

Il est dû pour le dépôt de la présente requête **22 € afin d'alimenter le fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne.**

Cette somme de 22 € peut être déposée sur le compte **BE52 679-2008685-09** avec pour mention le nom des parties et l'intitulé Tribunal de la Famille ou au comptant lors du dépôt de la présente.

Aucun montant supplémentaire n'est dû lors du dépôt de la requête.

Les frais de mise au rôle (165 €) seront liquidés dans le jugement définitif et récupérés par le SPF finances.

Aux termes de l'article 269² du Code des droits d'enregistrement, modifié par la loi du 14 octobre 2018 :

« § 1er. Dans sa décision définitive, le juge condamne la partie ou les parties qui sont redevables du droit au paiement de ce dernier ou au paiement de leur part dans ce dernier. La décision du juge n'est susceptible d'aucun recours.

La partie qui a inscrit l'affaire au rôle est entièrement redevable du droit, excepté si:

1° le défendeur succombe, dans ce cas le droit est entièrement dû par le défendeur;

2° les parties succombent respectivement sur quelque chef, dans ce cas le droit est dû en partie par le demandeur et en partie par le défendeur, selon la décision du juge.

Le droit est exigible à la date de la condamnation.

§ 2. Au cas où une affaire est rayée ou omise du rôle en application de l'article 730 du Code judiciaire, le droit est exigible à partir de la date de la radiation ou de l'omission à charge de la partie qui a fait inscrire l'affaire au rôle. »

Si un des documents est déjà demandé dans le cadre d'une autre partie de la requête, il ne doit être déposé qu'en un seul exemplaire.

La requête doit être complétée **IDENTIQUEMENT** en **DEUX** exemplaires.

II. Modalités d'hébergement actuelles (cochez)

1. Y a-t-il une décision judiciaire qui organise les modalités d'hébergement de l'enfant ou des enfants chez chacun des parents?

non

oui et laquelle: (décision à joindre impérativement)

Ordonnance de référé du:

Ordonnance du juge de paix du:

Jugement du tribunal de la jeunesse de (lieu):   du (date):

Jugement du tribunal de la famille de (lieu):   du (date):

2. En l'absence de décision judiciaire, avez-vous organisé à l'amiable des modalités d'hébergement pour l'enfant ou les enfants chez les deux parents ?

non pourquoi ?

oui : si un accord a été obtenu, lequel ? Page 3 de 6

3. Les modalités d'hébergement fixées par décision judiciaire ou à l'amiable sont-elles toujours appliquées ?

oui

non: - à l'égard de quel(s) enfant(s)?:

- depuis combien de temps?:

- pourquoi?

III. Demande(s) du requérant (cochez)

1. Mesures avant dire droit:

médiation

enquête sociale de police au domicile (motivez brièvement):

de la mère:

problème(s) de boissons

du père:

problème(s) de stupéfiants

problème(s) de salubrité ou d'hygiène

violence conjugale

autres :

étude sociale civile (motiver brièvement):

expertise basée sur la collaboration parentale (si rupture de lien)

expertise thérapeutique

2. Autorité parentale :

conjointe

exclusive : motif :

participation aux ateliers de communication pour parents séparés

3. Hébergement :

Obtention

de l'hébergement principal

de l'hébergement secondaire

de l'hébergement égalitaire

Suspension de l'hébergement

du père

de la mère

4. Domiciliation:

chez la mère

chez le père

5. Perception des allocations familiales:

par la mère

par le père

partage des allocations – lequel?

6. Contribution alimentaire:

pas de demande

la somme de ..... euros par mois et par enfant, à partir du .....

7. Partage des frais extraordinaires:

par moitié

définition de l'AR du 22 avril 2019

autre partage

liste habituelle du tribunal

8. Délégation de sommes:

non

oui: pourquoi? Page 5 de 6

IV. Motivation succincte

(sachant que vous aurez l'occasion de vous exprimer verbalement sur votre demande dès la première audience)

Date et signature

ou

Date et signature

du requérant,

du conseil,

Les pièces suivantes sont à joindre à la requête – inventaire des pièces doit être joint

acte de naissance de chaque enfant concerné

certificat de résidence de chacun des parents

copie de toutes les décisions antérieures

Encart à destination du Parquet

Pour une meilleure orientation du dossier vers une audience sans ou avec la présence du Parquet :

Merci de bien vouloir cochez :

entérinement d'un accord

débat exclusivement alimentaire

débat concernant exclusivement une inscription scolaire

enquête de police souhaitée(motifs)

.....

rupture de liens (durée et motifs)

.....

O présence du parquet souhaitée pour les raisons suivantes :

dossier protectionnel ..... au SAJ..... au SPJ

information ou instruction en cours pour.....

problèmes de consommation (alcool, drogues)

autres : .....

NOTE INFORMATIVE

Il est dû pour le dépôt de la présente requête **22 € afin d'alimenter le fonds budgétaire relatif à l'aide juridique de deuxième ligne.**

Cette somme de 22 € peut être déposée sur le compte **BE52 679-2008685-09** avec pour mention le nom des parties et l'intitulé Tribunal de la Famille ou au comptant lors du dépôt de la présente.

Aucun montant supplémentaire n'est dû lors du dépôt de la requête.

Les frais de mise au rôle (165 €) seront liquidés dans le jugement définitif et récupérés par le SPF finances.

Aux termes de l'article 269² du Code des droits d'enregistrement, modifié par la loi du 14 octobre 2018:

« § 1er. Dans sa décision définitive, le juge condamne la partie ou les parties qui sont redevables du droit au paiement de ce dernier ou au paiement de leur part dans ce dernier. La décision du juge n'est susceptible d'aucun recours.

La partie qui a inscrit l'affaire au rôle est entièrement redevable du droit, excepté si:

1° le défendeur succombe, dans ce cas le droit est entièrement dû par le défendeur;

2° les parties succombent respectivement sur quelque chef, dans ce cas le droit est dû en partie par le demandeur et en partie par le défendeur, selon la décision du juge.

Le droit est exigible à la date de la condamnation.

§ 2. Au cas où une affaire est rayée ou omise du rôle en application de l'article 730 du Code judiciaire, le droit est exigible à partir de la date de la radiation ou de l'omission à charge de la partie qui a fait inscrire l'affaire au rôle. »

Si un des documents est déjà demandé dans le cadre d'une autre partie de la requête, il ne doit être déposé qu'en un seul exemplaire.

La requête doit être complétée IDENTIQUEMENT en DEUX exemplaires.

3. De partijen zijn getrouwd in _____ op
en leven feitelijk gescheiden sinds _____ / wonen nog samen.

4. De partijen hebben voorafgaand aan hun huwelijk een huwelijkscontract gesloten:

Nee

Ja, ondertekend bij de notaris:

5. Gezamenlijke kinderen:

Nee

Ja (naam en leeftijd opgeven + verzoekschrift maatregelen kinderen bijvoegen)

II. VERZOEK TOT ECHTSCHIEDING

1. Echtscheiding

op grond van artikel 229§1 van het oud Burgerlijk Wetboek - onherstelbare ontwrichting: bewijs van een ernstige fout .....

op grond van artikel 229§2 van het oud Burgerlijk Wetboek (gezamenlijk verzoek, 6 maanden na scheiding)

op grond van artikel 229§3 van het oud Burgerlijk Wetboek (1 jaar scheiding of herhaald verzoek)

Officiële datum van de wijziging woonplaats: .....

2. Inventarisatie huwelijksvermogen en vereffening en verdeling van het huwelijksvermogensstelsel

Aanstelling van een notaris?

nee

ja

voor inventaris huwelijksvermogen

voor vereffening-verdeling

keuze van de partijen: welke:

keuze van de rechtbank

3. Voorlopige maatregelen tussen partijen

a. Afzonderlijke woonst

Partij ..... zal verblijven te .....

Partij ..... zal verblijven te .....

Met wederzijds verontrustingsverbod: Ja

Nee

b. Vervreemdingsverbod:

Ja

Nee

c. Het voorlopig gebruik en genot van de roerende goederen dewelke zich bevinden in de gezinswoning wordt toegekend aan:

de verzoekende partij

de op te roepen partij / tweede verzoekende partij

d. Verzoek om een vervreemdingsverbod op te leggen:

ja

nee

e. Verzoek om een notaris aan te stellen met het oog op inventarisatie van de goederen toebehorende aan partijen:

ja

nee

f. Onderhoudsbijdrage tijdens de echtscheidingsprocedure:

niet van toepassing

het bedrag van ..... euro per maand, vanaf .....

g. Onderhoudsbijdrage na de echtscheidingsprocedure:

niet van toepassing

het bedrag van ..... euro per maand, vanaf .....

h. Ontvangstmachtiging:

nee

ja? Waarom?

i. Bijdrage in de gemeenschappelijke schulden:

O niet van toepassing

O de schuld..... zal betaald worden door partij ..... / verdeeld worden bij helften

j. Andere maatregelen:

III. GEDINGKOSTEN

De gedingkosten worden:

O verdeeld bij helften

O ten laste gelegd van de verzoekende partij

O ten laste gelegd van de op te roepen partij

Datum en handtekening

of

Datum en handtekening

van de verzoeker,

raadsman,

De volgende documenten moeten bij de aanvraag worden gevoegd, voorafgegaan door een inventaris van de documenten

Attest van woonst met adresgeschiedenis van elke ouder (max. 15 dagen oud)

Uittreksel uit de huwelijksakte

Kopie van huwelijkscontract (indien van toepassing)

Indien financiële discussie: laatste aanslagbiljet belastingen

AANVULLENDE INFORMATIE

Voor de indiening van dit verzoek moet een vergoeding van **22 euro worden betaald om bij te dragen aan het begrotingsfonds voor tweedelijnsrechtsbijstand.**

Dit bedrag van 22 € kan worden gestort op rekening **BE03 6792 0084 6984** met vermelding van de naam van de partijen en ** of in contanten op het ogenblik van de neerlegging.

Bij de indiening van de aanvraag is geen extra bedrag verschuldigd.

De rolrechten (165 euro) zullen in het eindvonnis worden verrekend en door de FOD Financiën worden teruggevorderd.

Overeenkomstig artikel 269² van het Wetboek van de registratierechten, zoals gewijzigd bij de wet van 14 oktober 2018 geldt het volgende:

« § 1. De rechter veroordeelt in zijn eindbeslissing de partij of de partijen die het recht verschuldigd zijn tot de betaling ervan of tot betaling van hun deel erin. Tegen de beslissing van de rechter kan geen rechtsmiddel worden aangewend.

Het recht is volledig verschuldigd door de partij die de zaak op de rol heeft doen stellen, behalve indien:

1° de verweerder in het ongelijk wordt gesteld, in welk geval het recht volledig verschuldigd is door de verweerder;

2° de partijen onderscheidenlijk omtrent enig geschilpunt in het ongelijk zijn gesteld, in welk geval het recht ten dele door de eiser en ten dele door de verweerder verschuldigd is, volgens de beslissing van de rechter.

Het recht wordt opeisbaar op de datum van de veroordeling.

§ 2. In geval de zaak op de rol wordt doorgehaald of van de rol wordt weggelaten bij toepassing van artikel 730 van het Gerechtelijk Wetboek, is het recht vanaf de datum van de doorhaling of van de weglating opeisbaar ten laste van de partij die de zaak op de rol heeft doen stellen.»

***

Het verzoekschrift moet IDENTIEK in TWEEVOUD worden ingevuld

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG OOST-VLAANDEREN,
afdeling Gent
- FAMILIERECHTBANK -

Verzoekschrift tot het bepalen van voorlopige maatregelen betreffende het kind of de kinderen van partijen

I. PERSOONLIJKE GEGEVENS

1. Verzoekende partij:

Voornaam:

Familienaam:

Geboren in: _____ op _____

GSM- (bij voorkeur) of telefoonnummer:

E-mailadres:

Adres:

Rijksregisternummer :

Hebbende als raadsman :

2. Andere ouder:

Voornaam:

Familienaam:

Geboren in: _____ op _____

GSM- (bij voorkeur) of telefoonnummer:

E-mailadres:

Adres:

Rijksregisternummer :

Hebbende als raadsman:

Indien gehuwd:

De partijen zijn gehuwd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand te _____ op
en zijn feitelijk gescheiden sinds _____ /wonen nog samen.

Indien wettelijk samenwonend:

De partijen hebben een verklaring wettelijke samenwoonst afgelegd in _____ op
en hebben de wettelijke samenwoonst beëindigd op _____ / hebben de wettelijke samenwoonst nog
niet beëindigd.

Indien feitelijk samenwonend:

De partijen woonden feitelijk samen sinds _____ en zijn feitelijk gescheiden sinds
/ wonen nog samen.

**4. Voornaam, naam, geboortedatum en verblijfplaats van het (de) kind(eren) op wie dit verzoek
betrekking heeft:**

Voornaam en naam:

Geboortedatum: _____ Geboorteplaats: _____

Adres:

Indien minderjarig en ouder dan 12 jaar: e-mail adres en gsm-nummer:

Voornaam en naam:

Geboortedatum: _____ Geboorteplaats: _____

Adres:

Indien minderjarig en ouder dan 12 jaar: e-mail adres en gsm-nummer:

Voornaam en naam:

Geboortedatum: Geboorteplaats :

Adres:

Indien minderjarig en ouder dan 12 jaar: e-mail adres en gsm-nummer:

Voornaam en naam:

Geboortedatum: Geboorteplaats:

Adres:

Indien minderjarig en ouder dan 12 jaar: e-mail adres en gsm-nummer:

II. VOORLOPIGE MAATREGELEN TEN AANZIEN VAN DE KINDEREN

1. Huidige verblijfsregeling (aankruisen)

a. Is er reeds een vonnis/arrest tussengekomen waarin maatregelen voor het (de) kind (eren) werden bepaald?

nee

ja en welke (vonnis bij te voegen):

b. Heeft u, bij ontstentenis van een rechterlijke beslissing, minnelijke regelingen getroffen aangaande de kinderen?

nee? Waarom?

ja? Welke?

c. Indien van toepassing: Worden de maatregelen bij rechterlijke beslissing of degene die minnelijk werden vastgesteld nog steeds toegepast?

ja

nee: - met betrekking tot welk(e) kind(eren)?:

- voor hoe lang?:

- waarom?

d. Is er sprake van een bijzondere problematiek en is er therapeutisch of op andere wijze reeds rond gewerkt?

O ja, ...

.....

O nee

2. Verzoek van de aanvrager(s) (aankruisen)

a. Gewenste onderzoeksmaatregelen:

politieel onderzoek

maatschappelijk onderzoek

horen kind

ouderschapscommunicatie voor gescheiden ouders

b. Ouderlijk gezag:

gezamenlijk

exclusief: reden:

exclusief voor volgende domeinen:

b.1 Discussie omtrent schoolkeuze

ja

nee

b.2 Noodzaak tot reisverbod naar het buitenland zonder toestemming van de andere ouder

ja

nee

c. Verblijfsregeling :

Verkrijgen van

O hoofdverblijf

O secundair verblijf

O gelijkmatig verdeelde huisvesting

d. Inschrijving op het adres:

O van de verzoeker

O van de andere ouder / twee verzoeker

e. Ontvangst van het groeipakket :

O aan de verzoeker

O aan de andere ouder / tweede verzoeker

O betaling op de kindrekening

O verdeling van het groeipakket

f. Onderhoudsbijdrage :

O niet van toepassing

O het bedrag van ..... euro per maand per kind, vanaf .....

g. Omschrijving van de buitengewone kosten

O overeenkomstig het koninklijk besluit van 22.04.2019

O afwijking van KB d.d. 22.04.2019 op volgende wijze:

h. Verdeling van buitengewone kosten:

in gelijke helften

andere verdeling

% door de verzoeker

% door de andere ouder

i. Ontvangstmachtiging :

nee

ja? Waarom?

III. GEDINGKOSTEN

De gedingkosten worden

verdeeld bij helften

ten laste gelegd van de verzoekende partij

ten laste gelegd van de op te roepen partij

Datum en handtekening

of

Datum en handtekening

van de verzoeker,

raadsman,

De volgende documenten moeten bij de aanvraag worden gevoegd, voorafgegaan door een inventaris van de documenten

Uittreksel uit de geboorteakte van elk betrokken kind

Attest van woonst met adresgeschiedenis van elke ouder (maximum 15 dagen)

Kopie van alle eerdere beslissingen, vonnissen en arresten (indien van toepassing)

Bij financiële discussies: meest recente aanslagbiljet

AANVULLENDE INFORMATIE

Voor de indiening van dit verzoek moet een vergoeding van **22 euro worden betaald om bij te dragen aan het begrotingsfonds voor tweedelijnsrechtsbijstand.**

Dit bedrag van 22 € kan worden gestort op rekening **BE03 6792 0084 6984** met vermelding van de naam van de partijen en ** of in contanten op het ogenblik van de neerlegging.

Bij de indiening van de aanvraag is geen extra bedrag verschuldigd.

De rolrechten (165 euro) zullen in het eindvonnis worden verrekend en door de FOD Financiën worden teruggevorderd.

Overeenkomstig artikel 269² van het Wetboek van de registratierechten, zoals gewijzigd bij de wet van 14 oktober 2018 geldt het volgende:

« § 1. De rechter veroordeelt in zijn eindbeslissing de partij of de partijen die het recht verschuldigd zijn tot de betaling ervan of tot betaling van hun deel erin. Tegen de beslissing van de rechter kan geen rechtsmiddel worden aangewend.

Het recht is volledig verschuldigd door de partij die de zaak op de rol heeft doen stellen, behalve indien:

1° de verweerder in het ongelijk wordt gesteld, in welk geval het recht volledig verschuldigd is door de verweerder;

2° de partijen onderscheidenlijk omtrent enig geschilpunt in het ongelijk zijn gesteld, in welk geval het recht ten dele door de eiser en ten dele door de verweerder verschuldigd is, volgens de beslissing van de rechter.

Het recht wordt opeisbaar op de datum van de veroordeling.

§ 2. In geval de zaak op de rol wordt doorgehaald of van de rol wordt weggelaten bij toepassing van artikel 730 van het Gerechtelijk Wetboek, is het recht vanaf de datum van de doorhaling of van de weglating opeisbaar ten laste van de partij die de zaak op de rol heeft doen stellen.»

***

Het verzoekschrift moet IDENTIEK in TWEEVOUD worden ingevuld

Bijlage 3

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG OOST-VLAANDEREN,
afdeling Gent
- FAMILIERECHTBANK -

Rolnummer:

Kamer: achttiende familiekamer

Datum zitting:

Antwoordformulier opgeroepen partij

Opgeroepen partij:

Voornaam:

Familienaam:

Geboren in: _____ op _____

GSM- (bij voorkeur) of telefoonnummer:

E-mailadres :

Adres:

Rijksregisternummer :

Uw advocaat:

Naam verzoekende partij:

De opgeroepen partij gaat akkoord met volgende punten:

echtscheiding

aanstelling van een notaris

afzonderlijke woonst

persoonlijke onderhoudsbijdragen tijdens / na echtscheiding

overige maatregelen:

Met betrekking tot het/de kind(eren) (indien van toepassing):

inschrijvingsadres

ouderlijk gezag

verblijfsregeling

financiële maatregelen voor het kind

andere:

De opgeroepen partij wenst volgende zaken te bespreken (geen akkoord) op de inleidende zitting

echtscheiding

aanstelling van een notaris

afzonderlijke woonst

persoonlijke onderhoudsbijdragen tijdens / na echtscheiding

overige maatregelen:

Met betrekking tot het/de kind(eren) (indien van toepassing):

inschrijvingsadres

ouderlijk gezag

verblijfsregeling

financiële maatregelen voor het kind

overige maatregelen:

is er sprake van een bijzondere problematiek en is er therapeutisch of op andere wijze reeds rond gewerkt?

ja, ...

.....

nee

Datum en handtekening

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG OOST-VLAANDEREN,
afdeling Gent
- FAMILIERECHTBANK -

Rolnummer:

Kamer: zestiende familiekamer

Datum zitting:

Antwoordformulier maatregelen opgeroepen partij

Opgeroepen partij:

Voornaam:

Familienaam:

Geboren in: _____ op _____

GSM- (bij voorkeur) of telefoonnummer:

E-mailadres :

Adres:

Rijksregisternummer:

Uw advocaat:

Naam verzoekende partij:

De opgeroepen partij gaat akkoord met volgende punten:

Met betrekking tot het/de kind(eren):

inschrijvingsadres

ouderlijk gezag

verblijfsregeling

financiële maatregelen voor het kind

andere:

De opgeroepen partij wenst volgende zaken te bespreken (geen akkoord) op de inleidende zitting

Met betrekking tot het/de kind(eren) (indien van toepassing):

inschrijvingsadres

ouderlijk gezag

verblijfsregeling

financiële maatregelen voor het kind

overige maatregelen:

Is er sprake van een bijzondere problematiek en is er therapeutisch of op andere wijze reeds rond gewerkt?

ja, ...

.....

nee

Datum en handtekening

Bijlage 4

AKKOORD VAN DE PARTIJEN

MAATREGELEN – KINDEREN

Op de zitting van de rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, sectie Familie- en jeugdrechtbank – kamer bereikten de partijen een akkoord omtrent de volgende punten:

Maatregelen alvorens rechtspraak:

- Bemiddeling met erkend bemiddelaar.....
- Bloed- of urinetest.....
- Tegensprekelijke expertise met als deskundige.....
- Ouderschapsbemiddeling .....
- Andere.....

VOORLOPIG of DEFINITIEF AKKOORD ? Hoofdverblijf – secundair verblijf

1. Ouderlijk gezag: gezamenlijk
 exclusief door....
2. Domicilie: bij de moeder
 bij de vader
 secundaire inschrijving bij de moeder / bij de vader
3. Indien gelijkmatig verdeeld verblijf.
  - 3.1. tijdens de schoolweken:
    - de kinderen zullen alternerend gedurende telkens een week bij elk van hun ouders verblijven, te weten: bij de vader tijdens de pare/onpare weken van het jaar met wissel op ..... om ..... uur en bij de moeder tijdens de onpare/pare weken van het jaar.
    - de kinderen zullen alternerend gedurende een halve week bij elk van hun ouders verblijven, te weten:

bij vader/moeder van zondagmorgen 9.30 uur tot woensdag 12.00 uur (of einde schooltijd) en bij moeder/vader van woensdag 12.00 uur (of einde schooltijd) tot zondagmorgen 9.30 uur.

4. Indien hoofdverblijf en secundair verblijf

Hoofdzakelijk verblijf: bij de moeder

bij de vader

Secundair verblijf: bij de moeder

bij de vader

4.1. tijdens de schoolweken:

het weekend van de pare weken, van ..... na schooltijd of om ..... uur (als er geen school is) tot zondag ..... uur / tot maandag schooltijd of 9.00 uur als er geen school is,

en op woensdag van de onpare weken van na schooltijd of vanaf ..... uur tot ..... uur of tot donderdagmorgen schooltijd;

één dag per week, ... van ..... uur tot ..... uur;

..... uren per week

in de neutrale bezoekeruimte.....

..... uren om de twee weken

andere

.....
.....
.....

5. schoolvakanties: behoud van de regeling

afwijkende regeling ten opzichte van de schoolweken:

5.1. tijdens de zomervakantie:

klassieke regeling

In de pare jaren bij de vader van 1 juli 9.00 uur tot 15 juli 18.00 uur en van 1 augustus 18.00 uur tot en met 15 augustus 18.00 uur en bij de moeder de rest van de tijd;

In de onpare jaren bij de moeder van 1 juli 9.00 uur tot 15 juli 18.00 uur en van 1 augustus 18.00 uur tot en met 15 augustus 18.00 uur en bij de vader de rest van de tijd.

andere regeling:

.....
.....

5.2. tijdens de Kerst- en Paasvakantie:

O klassieke regeling:

In de pare jaren: de eerste helft bij de vader en de tweede helft bij de moeder;

In de onpare jaren: de eerste helft bij de moeder en de tweede helft bij de vader;

De eerste helft vangt aan vanaf de vrijdag na school tot de middenste zaterdag 18.00 uur en de tweede helft vangt aan van de middenste zaterdag om 18.00 uur tot de laatste zondag 18.00 uur.

O andere regeling:

.....
.....
.....

5.3. tijdens de herfst- en krokusvakantie:

O klassieke regeling:

In de pare jaren: de eerste helft bij de vader (tot woensdag 12.00 uur) en de tweede helft bij de moeder (tot zondagavond);

In de onpare jaren: de eerste helft bij de moeder (tot woensdag 12.00 uur) en de tweede helft bij de vader (tot zondagavond).

O andere regeling:

.....
.....
.....

6. Vervoer van de kinderen

Het vervoer in het heengaan op last van ..... en het vervoer bij terugkeer op last van .....

Dit alles behoudens andersluidend akkoord van de partijen en niet strijdig met het belang van het kind/ de kinderen.

7. Groeipakket: aan de moeder
                                  aan de vader
                                  op een kindrekening

8. Fiscale en sociale voordelen verbonden aan de kinderlast:

 aan de moeder

 aan de vader

 fiscaal co-ouderschap (enkel bij gelijkmatig verdeeld verblijf)

9. Onderhoudsbijdrage:

verschuldigd :   door de moeder
                                  door de vader

vaste som van .....EUR per maand en per kind, vanaf....., te betalen voor de ..... van de maand, bedrag gebaseerd op de actuele inkomsten van de partijen, begroot op ..... voor de vader en ..... voor de moeder.

10. Buitengewone kosten cfr. KB van 22 april 2019:

 bij helften

 andere verdeling:

11. Akkoord om te werken met een kindrekening.

Deze wordt gespijsd als volgt:

.....
.....
.....

Volgende kosten worden van met de kindrekening betaald:

.....
.....
.....

12. Ontvangstmachtiging

De moeder/vader is gemachtigd om met uitsluiting van de vader/moeder diens inkomsten en alle hem/haar door derden verschuldigde geldsommen, rechtstreeks bij deze derde schuldenaars te ontvangen tot beloop van voornoemde bijdrage en dit voor zover de moeder/vader minstens één maand nalaat zijn/haar onderhoudsplicht vrijwillig te voldoen.

(handtekening)

De moeder

De vader

**BIJLAGE BIJ EEN OVEREENKOMST OVER DE ONDERHOUDSBIDRAGE BETREFFENDE
GEMEENSCHAPPELIJKE KINDEREN**

A.R. : .....

Partijen verklaren bij de bepaling van de onderhoudsbijdrage rekening te hebben gehouden met volgende elementen:

Naam ouders	MOEDER	VADER
Actueel totale netto- maandinkomsten (a)	.....euro	.....euro
Graad van tewerkstelling / werkloosheid/ invaliditeit(b)	.....% .....% .....%	.....% .....% .....%
Woonkost (c)	.....euro	.....euro
Verblijfsregeling kinderen(d)	volgens bijgevoegde overeenkomst OF	
Kinderbijslag per maand (e)	..... euro	
Bijzondere omstandigheden (f)	.....	

- (a) Hiermee wordt bedoeld de recente gemiddelde maandelijkse inkomsten, voortkomend uit werk, uitkeringen ingevolge werkloosheid of invaliditeit of leefloon. Er wordt uitgegaan van de netto-inkomsten, dit wil zeggen na aftrek van de fiscale en sociale lasten.
- (b) Invullen in welke mate men tewerkgesteld is, dan wel de graad van werkloosheid / invaliditeit waarvoor men de uitkering ontvangt.
- (c) Hiermee wordt bedoeld het bedrag van de maandelijkse huur/afbetaling van de hypothecaire lening, zonder kosten voor nutsvoorzieningen.
- (d) Het volstaat te verwijzen naar de overeenkomst/beslissing waarin de verblijfsregeling is opgenomen en bij gebreke daaraan aan te vullen met de toegepaste verblijfsregeling.
- (e) Kinderbijslag voor alle betreffende kinderen samen.
- (f) Eventueel vermelden met welke elementen bijkomend rekening werd gehouden voor de bepaling van de onderhoudsbijdrage. (niet verplicht)

Voor akkoord op .....(datum)

.....(handtekening)

.....(handtekening)

.....(naam)

.....(naam)

opties er